

**DEVLET TİYATROSU SAHNE DEKORUNDA RESİM
UNSURLARI BAĞLAMINDA GERÇEKLEŞTİRME
YÖNTEMİ (1980-2010)**

Başak NAKİLCİOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Ebru OKUYUCU

Haziran, 2019

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEVLET TİYATROSU SAHNE DEKORUNDA RESİM
UNSURLARI BAĞLAMINDA GERÇEKLEŞTİRME
YÖNTEMİ (1980-2010)

Hazırlayan

Başak NAKİLCİOĞLU

Danışman

Doç. Dr. Ş. Ebru OKUYUCU

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “DEVLET TİYATROSU SAHNE DEKORUNDA RESİM UNSURLARI BAĞLAMINDA GERÇEKLEŞTİRME YÖNTEMİ (1980-2010)” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça 'da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmıő olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

01/06/2019

Başak NAKİLCİOĞLU

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Şerife Ebru OKUYUCU
Jüri Üyeleri : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SARIKAHYA
: Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan UZUN

İmza

Disiplinlerarası Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Başak NAKİLCİOĞLU' nun "**Devlet Tiyatrosu Sahne Dekorunda Resim Unsurları Bağlamında Gerçekleştirme Yöntemi (1980-2010)**" başlıklı tezi, 17/06/2019 günü saat 14:00' de Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği' nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

**Doç. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR**

ÖZET

DEVLET TİYATROSU SAHNE DEKORUNDA RESİM UNSURLARI BAĞLAMINDA GERÇEKLEŞTİRME YÖNTEMİ (1980-2010)

Başak NAKİLCİOĞLU

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI**

Haziran 2019

Danışman: Doç. Dr. Ş. Ebru OKUYUCU

Uygarlık tarihi boyunca resmin ve diğer sanat dallarının yollarının kesiştiği sıklıkla görülmektedir. Tiyatro sanatıyla da resmin yolları, insanı insana anlatma çabasında kesişmiş, yanılısama yaratan resim ile tiyatro aynı mekânda; sahnede buluşmuşlardır. Resmin, sanatın her alanıyla ilişkilendirilebilmesi tiyatro dekorlarında ve sahnede de kendisini göstermektedir. Sahnelenen tiyatro oyunlarının dekorlarının eskizinden, boyanmasına, renklendirilmesine kadar her aşama, resmin unsurları kullanılarak gerçekleştirilir. Tez çalışmasında resim ve tiyatro sanatlarının iş birliği sergilenmiş, tiyatro sahnelerinde ve dekorlarında resmin unsurlarının izleri sürülmüştür. Tez çalışması, alanında yapılan ilk çalışmadır. Tez çalışması ile, 44 yıldır profesyonel olarak uygulanan sahne resmi, ilk defa belgelenmektedir.

Tez çalışmasında, resim sanatının, tiyatro oyunlarının mesajının iletilmesine katkısı ortaya konmuş ve resim unsurlarının bilinmesinin ve uygulanmasının, tiyatro oyunlarında dekorla oluşturulan atmosferin algılanmasına ve oyunun dinamiğine hizmet ettiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Resim, dekor, sahne, tiyatro, gerçekleştirme (realizasyon)

ABSTRACT

THE REALIZATION METHOD IN THE CONTEXT OF PICTURE ELEMENTS AT THE STAGE DECORATION OF STATE THEATRE (1980-2010)

Başak NAKİLCİOĞLU

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
ART AND DESIGN DEPARTMENT**

June 2019

Advisor: Assoc. Dr. Ş.Ebru OKUYUCU

All along the history of civilization painting and way of other branches of art will be crossed frequently. The way of painting was crossed by the art of theatre to express human behaviors to others and painting that made illusion and theatre met at the same stage. Establishing a relation with every field of art and painting can be seen at the theatre sets and stage. The sets of theatrical presentations are realized by using the companion of painting at every step including preliminary sketch of decors and making colorful of decors. The collective work of painting and arts of theatre were shown in the study of this thesis and the artists were followed the trail of components of paintings at the scenes of theatre and decors. This thesis is the first studying in this field. Scene painting which was carried out professionally for forty four years was documented for the first time. It was shown that how the art painting conduct the message and the addition of painting in this subject.

This thesis show that the addition of painting convey the message of theatre plays to people and it emphasizes that painting serves the dynamics of the play and the perception of the atmosphere which is made by decors at the theatre plays.

Keywords: Painting, decor, stage, theater, realization

ÖNSÖZ

Tez çalışmasının başından sonuna, araştırmalarım süresince bilgisini, deneyimlerini paylaşmaktan kaçınmayan, tez çalışmamın nasıl desenlenmesi gerektiği ile ilgili fikirleriyle, araştırmamı büyük bir özveri ile yönlendiren değerli hocam Doç. Dr. Ş. Ebru OKUYUCU'ya, tez çalışmam boyunca manevi desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

.../.../.....

Başak Nakilcioğlu

İMZA

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....	i
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

RESİM VE TİYATRO SANATLARI

1. RESİM SANATI.....	4
1.1. RESİM SANATININ UNSURLARI.....	5
1.2. RESİM SANATININ GÜNDELİK HAYATTAKİ YERİ.....	13
1.3. TİYATRO SANATININ TANIMI.....	17
1.3.1 Sahne Ve Dekor Kavramları.....	20
1.4. RESİM VE TİYATRO SANATLARININ İLİŞKİSİ.....	29
1.5. TÜRKİYE’DE 1980-2010 ARASINDA ON YILLIK SÜREÇLERLE TİYATRO SANATI VE TOPLUMSAL YAŞAM.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

SAHNE RESMİ

1. SAHNE RESMİ, SAHNE DEKORU, GERÇEKLEŞTİRME (REALİZASYON) KAVRAMLARI.....	37
---	----

1.1. SAHNE RESMİ TERİMLERİ	40
1.2. SAHNEDE KULLANILAN DEKOR ELEMANLARI.....	42
1.3. SAHNE DEKORUNDA KULLANILAN SAHNE RESMİ. YÖNTEMLERİ.....	49
1.4. SAHNE RESMİNDE KULLANILAN MALZEMELER.....	53
1.4.1.Sahne Resminde Resim Unsurlarının Kullanımı.....	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ÖRNEK SAHNE DEKORLARIN İNCELENMESİ	
1. TÜRK TİYATROLARINDA DEKOR UYGULAMALARININ TARİHÇESİ.....	67
1.1. DEVLET TİYATROLARINDA SAHNE RESSAMI OLARAK ÇALIŞMIŞ RESSAMLAR.....	71
1.2. 1980-2010 DÖNEMİ DEVLET TİYATROLARINDA DÖRT FARKLI SAHNE DEKORUNUN ANALİZİ.....	76
1.2.1. Örnek Oyunların Dekorlarında Uygulanan Sahne Resmi Yönteminin İncelenmesi.....	76
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
RESİM UNSURLARININ TİYATRO SAHNESİNDEKİ ROLÜ	
1. RESİM UNSURLARININ SAHNE DEKORUNDA KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	85
1.1. SAHNE RESMİ YÖNTEMİNİN ROPÖRTAJLAR YOLUYLA ANALİZİ.....	86
1.2. SAHNE RESMİ YÖNTEMİNİN GÜNLÜK YAŞAMDA KULLANIMI.....	88
SONUÇ.....	94
KAYNAKÇA.....	98
EKLER.....	108

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. 1980-1990 Dönemi Devlet Tiyatroları Oyunları Kısmi Listesi.....	33
Tablo 2. 1990-2000 Dönemi Devlet Tiyatroları Oyunları Kısmi Listesi.....	35
Tablo 3. 2000-2010 Dönemi Devlet Tiyatroları Oyunları Kısmi Listesi.....	36
Tablo 4. Dekor Analizi Yapılan Oyunların Künyeleri.....	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Resim Nedir? - Erol Akyavaş.....	5
Şekil 2. Renk- Mark Rotko.....	6
Şekil 3. Çizgi- AlbertoGiacometti.....	7
Şekil 4. Şekil - Wassily Kandinsky.....	9
Şekil 5. Renk Değeri - James Abbott Mcneill Whistler.....	10
Şekil 6. Doku – HansHolbein.....	10
Şekil 7. Derinlik - Rafaello Sanzio.....	11
Şekil 8. Johannes Vermeer.....	12
Şekil 9. Tiyatro Dekor.....	18
Şekil 10. Arabalı Tiyatro.....	22
Şekil 11. Globe Tiyatrosu Kesiti.....	23
Şekil 12. Çerçeve Sahne Tiyatro Dekor.....	25
Şekil 13. Arena Sahne.....	25
Şekil 14. Üç Yanı Açık Sahne.....	26
Şekil 15. Kara Kutu Sahne.....	26
Şekil 16. Bulunmuş Mekan.....	27
Şekil 17. Realistik Dekor-1.....	28
Şekil 18. Şairane Dekor-2.....	29
Şekil 19. Stilize Dekor.....	29
Şekil 20. Resim ve Tiyatro Birlikteliği.....	30
Şekil 21. Sahne Resmi.....	37
Şekil 22. Sahne Dekor.....	38
Şekil 23. Gerçekleştirme.....	39
Şekil 24. Aplikasyon.....	40

Şekil 25. Sofita.....	40
Şekil 26. Friz.....	41
Şekil 27. Yer Döşemesi.....	42
Şekil 28. Fon Örneği.....	43
Şekil 29. Pano Örneği.....	44
Şekil 30. Dekorda kullanılan yükselti örneği.....	45
Şekil 31. Döşeme örneği.....	45
Şekil 32. Maske Örneği.....	47
Şekil 33. Miğfer.....	48
Şekil 34. Dekor Eskizi.....	49
Şekil 35. Kafkas Tebeşir Dairesi.....	51
Şekil 36. Bauhaus Tiyatro sahne dekoru örneği.....	52
Şekil 37. Bakırköy Belediye Tiyatrosu, Hayvan Çiftliği.....	53
Şekil 38. Toz Boya.....	54
Şekil 39. Muhtelif Fırçalar.....	54
Şekil 40. Çırpı.....	55
Şekil 41. Palet.....	55
Şekil 42. Çubukla Çizim Tekniği.....	56
Şekil 43. Sünger ve Fırçalar.....	56
Şekil 44. Kollu Mastar.....	57
Şekil 45. Gönye.....	57
Şekil 46. Çizgiyle Düzenlenmiş bir Dekor Örneği.....	58
Şekil 47. Renk Konusuna Örnek Bir Dekor.....	59
Şekil 48. Nekrasof Oyunundan bir dekor.....	60
Şekil 49. Nekrasof Oyununda Renkler.....	61
Şekil 50. Heykel Örneği.....	62

Şekil 51. Taş Dokusuna Örnek.....	62
Şekil 52. Derinlik İçin Örnek Dekor.....	63
Şekil 53. Renk değeri için örnek dekor.....	64
Şekil 54. Kalem İşi Pano.....	66
Şekil 55. Gedik Paşa Tiyatrosu.....	68
Şekil 56. Jül Sezar.....	69
Şekil 57. Naci Kalmukoğlu.....	72
Şekil 58. Turgut Zaim – On ikinci Gece Tiyatro Dekor Taslağı.....	72
Şekil 59. Turgut Atalay.....	73
Şekil 60. Philpp Holtz'un Büyük Öfkesi, Hüseyin Mumcu'dan dekor taslağı.....	73
Şekil 61. Metin Deniz – Dekor Taslağı	74
Şekil 62. Birsen Salahi.....	74
Şekil 63. Ülker Urubay.....	75
Şekil 64. Küçük Prens Sahne 1.....	77
Şekil 65. Küçük Prens Sahne 2.....	78
Şekil 66. Yılın Kadını Sahne 1.....	79
Şekil 67. Yılın kadını Sahne 2.....	80
Şekil 68. Üç Kuruşluk Opera 1.....	81
Şekil 69. Üç Kuruşluk Opera 2.....	82
Şekil 70. Üç Kuruşluk Opera 3.....	82
Şekil 71. Üç Kuruşluk Opera 4.....	83
Şekil 72. Memleketimden İnsan Manzaraları Oyunu Sahne 1.....	84
Şekil 73. Sahne 2.....	84
Şekil 74. Sahne Resmi- Klasik Resim.....	85
Şekil 75. Sahne Resmi - Dekoratif İç Mekan Örneği.....	89
Şekil 76. Fon ve Sahne Düzenlemesi.....	89

Şekil 77. Kreşin giriş kısmı.....	90
Şekil 78. Eskiz Çalışma.....	90
Şekil 79. Ağaçların yerleştirilmesi.....	91
Şekil 80. Orman görüntüsünden detay.....	91
Şekil 81. Renkli Ev kreşinin bir görünümü.....	92
Şekil 82. Strafordan yapılmış mantarlar.....	92
Şekil 83. Strafordan çalışılan taşlar.....	93

GİRİŞ

Resim insanlık tarihi boyunca var olmuş bir sanat dalıdır. Mağaraların duvarlarından, şehirlere, metropollere, mekânlara uzanan yolculuğunda; geçmişin izlerini geleceğin ufkuna taşımış, insanlığın hem birey hem de toplum olarak geçirdiği her aşamanın tanığı ve kanıtı olmuştur.

Uygarlık tarihi boyunca sanatın tüm dalları etkileşim içinde olmuştur. Hatta sanat, disiplinler arası etkileşimin yanı sıra, disiplin dışı alanlardan da etkilenmiş ve bu alanları etkilemiştir. Uygarlığın gelişimiyle birlikte resim unsurları da gelişmiş ve köklenmiştir. İnsanın en eski ve evrensel ifade araçlarından biri olan resim sanatı, tıpkı bilim dallarında olduğu gibi birtakım kurallar üzerinde yükselmiş, yaratıcı, özgürlükçü yapısı, üzerinde yükseldiği kuralları her dönemde hem korumayı hem de kullanmayı bilmiştir. Resim ve tiyatro sanatları da birbirini etkileyen sanat dalları arasındadır. Çalışmanın birinci bölümünde resim ve tiyatro sanatlarının tanımları yapılmış, resim sanatının unsurları incelenmiş, resim sanatının günlük hayattaki yeri araştırılmıştır. 1980-2010 yıllarını kapsayan on yıllık süreçlerle Devlet Tiyatroları kısmi oyunlar listesi ve dönemin, oyunların seçimine etkisinin değerlendirilmesi de birinci bölümde yer almaktadır.

Resim ana sanat dallarından biridir, bir tekniktir. Resmin tiyatro sanatıyla yollarının kesişmesi, bir başka evrensel sanat dalı olan tiyatronun uygarlığın gelişimiyle birlikte mekânlarda sahnelenmesiyle mümkün olmuştur. İkinci bölümde; sahne resminin, gerçekleştirme (realizasyonun) ve tiyatro sanatının tanımları yapılarak, tiyatrodaki kullanılan sahne resmi yöntemi incelenmiş ve tanıtılmıştır. Sahne resminde kullanılan malzemeler ve dekorda kullanılan resim unsurları ikinci bölümde ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, Türk Tiyatroları'nda dekor uygulamalarının tarihçesi incelenmiş, Devlet Tiyatrolarında çalışmış resim bölümü mezunu ressamlar tanıtılmıştır. Dört tiyatro oyununun incelenmesi ve 1980-2010 yılları arasındaki dört tiyatro oyununun sahne dekorlarında kullanılan sahne resmi yönteminin analizi üçüncü bölümde yer almaktadır.

Resim kelime ve anlam olarak günlük hayatta pek çok yerde kullanılmaktadır. Resmin unsurları da sahne resminde olduğu gibi sanatın görsellik içeren pek çok

dalında yer almaktadır. Dördüncü bölümde resmin elemanlarının sahne dekorunda kullanımını analiz edilmiş, röportajlar yoluyla sahne resmi yöntemine ilişkin çıkarımlar yapılmış ve günlük yaşamda sahne resminin kullanımını değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde sahne resmi yönteminin resim sanatının unsurlarıyla kullanımının gerekliliği ele alınmış, resim sanatının sahne resmine etkisi vurgulanmıştır. Farklı bir disiplin olan tiyatro sanatında resmin, resim elemanlarının kullanımını sorgulanarak bu iki farklı disiplinin ilişkisi ve birlikteliği değerlendirilmiştir.

Tiyatro sahnesi görsel bir alan, bir görüntüdür. Bu bağlamda; tez çalışmasında “Sahne dekoru, derinlik, form, çizgi, renk gibi resmin temel unsurlarının bilinmesi ve uygulanmasıyla ne derece ilişkilidir?” problem cümlesine cevap aranmıştır.

“Tiyatro dekorlarının resimlenmesi ve boyanmasında kullanılan sahne resmi yöntemi, resmin temel unsurlarının bilinmesi ve uygulanmasıyla gerçekleştirilir” çalışmanın hipotezini oluşturmaktadır.

Tez çalışmasının amacı, tiyatrodaki sahne dekorunda sahne resmi yönteminin derinlik, çizgi, form, renk gibi resmin temel unsurlarıyla uygulanabildiğini vurgulamaktır. Devlet tiyatrolarında çalışmış sahne ressamlarıyla yapılan röportajlar yoluyla, 1980-2010 dönemlerini kapsayan dört oyunun sahne resmi yöntemlerinin analizi ile sahne resmi yönteminde resmin unsurları araştırılmıştır.

Tez çalışması 1980-2010 döneminde Devlet tiyatrolarında sahne dekorlarında uygulanan realizasyon (gerçekleştirme) yönteminin, resim unsurları bağlamında analizini kapsamaktadır. Tez çalışmasının verileri röportajlar, oyunlarda kullanılan sahne resmi yöntemlerinin analizi ve kapalı mekânda sahne resmi (realizasyon) yöntemi uygulaması yoluyla toplanmıştır. Röportaj soruları ve analiz edilecek oyunlar seçilirken literatür taranmıştır.

Tez çalışmasında Afyonkarahisar’da oyun sahneleyen özel tiyatrolarla dekor uygulamaları gerçekleştirmek için görüşülmüş, ancak olumlu sonuç alınamamıştır. Bunun üzerine Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi’nin bünyesinde bulunan Renkli Ev kreşinin giriş kısmının tasarımı ve uygulaması (Bkz.) ele alınmıştır.

Araştırmada Devlet Tiyatroları'nda çalışmış Ankara Devlet Tiyatroları emekli Resim Atölyesi Şefi Birsen Selahi ve İstanbul Devlet Tiyatroları Resim Atölyesi Şefi Arzu Özdemir ile röportaj yapılmıştır (Bkz.EK.1 ve EK.2)

Çalışmada 1980-2010 yılları arasında on yıllık süreçlerde sahnelenen;

- 1981-1982 sezonu Küçük Prens
- 1991-1992 sezonu Yılın Kadını
- 2001-2002 sezonu Üç Kuruşluk Opera
- 2010-2011 sezonu Ben Nazım Hikmet “Memleketimden İnsan Manzaraları On Bir Tablo” oyunlarının sahne dekorlarında uygulanan sahne resmi yöntemlerinin analizi yapılmıştır.

Uygulama örneği, Afyonkarahisar ilinin Erenler Mahallesi'ne bağlı Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi'nin yerleşkesinde bulunan Renkli Ev kreşinde uygulanmıştır. Önce Renkli Ev kreşinin yöneticisiyle konuşulmuş, tasarımın gereklilikleri saptanmış, kreşin giriş kısmının ölçüleri alınmış daha sonra da birkaç eskiz çizilmiştir. Çizilen eskizlerden birine karar verilmesiyle uygulamaya geçilmiştir. Tasarımda yer alan ağaç ev ve köprü tasarımı eskizde olduğu şekilde ölçeklendirilmiş, Ağaç Ev'in ve köprünün ölçüleri ve çizimleri marangoza verilmiştir. Duvarlara uygulanacak orman görüntüsü sahne resmi yöntemiyle duvarlara aktarılmıştır. Tasarımın eskizinden uygulamasına kadar her aşamada teknik olarak resmin unsurları yöntem olarak sahne resmi yöntemi kullanılmıştır.

Resim ve tiyatro sanatlarının tarihçeleri araştırıldığında bu iki sanat dalının benzer gelişim evreleri geçirdikleri gözlemlenmiştir. Sahne, resim ve tiyatro sanatlarını buluşturan bir alan olmuştur. Tiyatro sahnesinde dekor “görüntü” olması açısından önemlidir. Tiyatro dekoruyla oluşturulan görüntünün etkileyciliği, resmin temel unsurlarının uygulanmasıyla mümkündür.

Tez çalışmasında, tiyatro dekoruyla elde edilen görüntünün etkileyici ve vurgulayıcı olmasının, resmin temel unsurlarıyla ilişkilendirilmesi ve yapılan uygulamaların sonucunda alınan dönütlerin pozitif olması, çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Araştırma, alanında yapılan ilk çalışma olması bakımından önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

RESİM VE TİYATRO SANATLARI

1. RESİM SANATI

Resmin sözlük anlamı; Türk Dil Kurumu sözlüğünde,

1. isim Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri, 2. isim Bunu yapmak için gerekli yöntemleri öğreten sanat, 3. isim Fotoğraf, 4. isim, hukuk Bazı eşyadan ve işlerden alınan vergi veya harç, 5. isim Tören. 6. isim Açık gösterge, kesin sonuç, olarak geçmektedir. (Kaynak sozluk.gov:2018)

Sanat kavram ve terimleri sözlüğünde resim (2002:201); “Bir yüzey üzerinde oluşturulmuş her tür iki boyutlu kompozisyon. Kendisini oluşturan betilerin bir düzlem üzerinde yer aldığı sanat yapısı” olarak ifade edilmiştir.

Resim; teorik, zihinsel ve uygulama olarak pek çok anlam içerir. Teorik olarak resim; iki boyutlu bir yüzeye, biçim olarak tanımlayabileceğimiz ya da tanımlayamayacağımız formların, çizgi, renk değerleri, derinlik, doku gibi resim elemanlarıyla, seçilen yüzeye aktarılmasıdır. Zihinsel olarak resim; resmi yapan ve izleyen kişilerde farklı olmak üzere, bilinçte yer alan görüntülerin, şekillerin, formların, renklerin, oluşturulan düzenlemeyle, izleyiciye göre bir anlam kazanmasıdır. Uygulama olarak resim; bir akış içeren, herhangi bir konuda herhangi bir teknikle, herhangi bir malzemeyle bir yüzey üzerine yapılmış resim unsurlarının bütünüdür. Bir resmi izlerken; tekniği, konusu ve üslubu tanımlanır. Sanat tarihçisi Gombrich (1992: 47), resim sanatının düşünülebilecek en şaşılası büyücü olduğunu, en açık ve seçik gerçeğe aykırılıklar aracılığıyla bizi, kendisinin salt gerçeklik olduğuna inandırabileceğini belirtmiştir.

Resim teknikleri arasında ismi en çok bilinen yağlıboya resim tekniğidir. Buchholz ve arkadaşları (2012: 187) çalışmalarında, yağlıboya resim tekniğinin Jan Van Eyck tarafından bulunduğu bilindiğini ifade etmişler, Jan Van Eyck’ın uzunca bir zaman yağlıboya resmi keşfeden kişi olarak kabul edildiğini; gerçekte ise bu tekniği panel resminde kullanan ve en görkemli, en parlak haline ulaştıran ilk kişi olduğunu belirtmişlerdir.

Berger (2014:84), resim sanatıyla ilgili görüşlerini eserinde belirtirken; resmi bir sanat türü olarak tanımlayıp, kısaca resmin tarihinden bahsederek şöyle demiştir:

“Yağlıboya resim terimi bize bir yöntemden öte bir şeyler söyler. Bir sanat türünü tanımlar. Boyaları yağla karıştırma yöntemi çok eski zamanlardan beri biliniyordu. Ne var ki bir sanat türü olarak yağlıboya resim bu yöntemin geliştirilmesi, iyi bir duruma getirilmesinden sonra doğdu (bu da tahta levhalar yerine benzin kullanılmasına yer açtı). Yağlıboya resim, tempera ya da fresko teknikleriyle anlatılamayacak bir yaşam görünüşü vermek için geliştirildi. Başlangıçta yağlıboya- Kuzey Avrupa’da on sekizinci yüzyılın başında – yepyeni özellikler taşıyan resimler yapmak için kullanılıyordu. Bu özellikler çeşitli ortaçağ sanat törenlerinin etkisiyle bir ölçüde gölgelenmişti. Yağlıboya resmin kendi koşullarına, kendi görüş biçimine bütünüyle ulaşması on sekizinci yüzyıla dek gerçekleşemedi”.

Günümüzde tuval üzerine yağlıboya resim çalışmaları Şekil 1’de görüldüğü gibi devam etmektedir. Bununla beraber, teknik ve teknolojik gelişmeler ışığında, resmin yüzeyi ve resim yapmak için kullanılan donanımlar, çeşitlilik göstermektedir. Pleksi, yalıtım malzemesi gibi çeşitli yüzeylere yapılan resim uygulamalarının, değişen boya teknolojilerinin elverdiği olanakların yanı sıra, başarılı dijital resim örneklerini de görmek mümkündür. Yağlıboya resim; içerdiği unsurlar bakımından, anlayış olarak pek çok yüzeyde devam etmektedir.

Şekil 1. Resim- Erol Akyavaş

Kaynak: gundemdehaber.com:2018

1.1. RESİM SANATININ UNSURLARI

Da Vinci (1992:27) yüzyıllar öncesinden resmin unsurlarını; resim görme duyusunun on niteliği ile bağlantı halinde olduğunu belirtmiş, bu on niteliği, karanlık-aydınlık, parlaklık, madde ve renk, şekil ve konum, uzaklık ve yakınlık, hareket ve dinginlik olarak ifade etmiştir.

Resmin Unsurları (Elementleri, İlkeleri):

Resmin unsurları aşağıdaki temel ilkelerden oluşur:

- Renk
- Çizgi
- Şekil
- Renk Değeri (Rengin açık, koyu olması)
- Doku
- Uzay (Boşluk, Ön arka, Derinlik, Espas)
- Form

Renk: Rengin sözlük tanımı Sözen ve Tanyeli'nin çalışmasında (2001:65); ışığın kendi öz yapısına ve nesnelere üzerindeki yayılımına bağlı olarak göz üzerinde yaptığı etki olarak geçmektedir. Renk, göz ile yakalanan ışık etkisidir. Işığın eşya üzerine çarpmasıyla yansıyan ışıklardan gözümüzde meydana gelen duyuların her birine renk denir. Renk sadece ışığın yayılımına bağlı olarak görünen değil, görünenin bilincimizde uyandırdığı etkidir. Rengi; ışık, göz ve beyinle üç şekilde ilişkilendirmek gerekir. Işığın göze gelmesi fiziksel, bu ışınlar karşısında gözde meydana gelen işlemler fizyolojik, ışınların gözde algılanması da psikolojiktir. Psikolojik ilişkide renk bir duyum, duygudur. Şekil 2'de görülen örnekte pembenin, kırmızının bizde yarattığı duyum gibi.

Şekil 2. Renk- Mark Rothko

Kaynak: theartstory.org:2018

Fizyolojik ilişkide; çeşitli ışın biçimlerinin gözün retinasında sinirler vasıtasıyla meydana getirdiği olaydır. Fiziksel ilişkide ölçülerle, rakamlarla ifade edilir ve ışığın dalga boyunu hangi ölçüde bulundurduğu esastır. Johann Wolfgang Von Gothe (2013:15), Renk Öğretisi isimli eserinde rengi; renkler ışığın edimleridir, eylemleri ve kederleridir, şeklinde tanımlamıştır.

Goethe (2013:199), rengin oluşumunun ve karakter almasının aynı şeyler olduğunu belirtmiş, ışığın, genel bir sıradanlıkla kendini ve nesnelere açığa çıkarırken ve bize aleladeliğini benimsetirken, rengin kendini her zaman belirli, tipik ve anlamlı gösterdiğini ifade etmiştir.

Çizgi: Sözen ve Tanyeli'ye göre çizgi (2001: 61);

1. Bir yüzey sanatı ögesi olarak, uzunluğuna oranla kalınlığı çok az olan bir şerit anlamını taşır. Dolayısıyla kalın bir fırça ile bir yüzey üzerine vurulacak uzun bir boya darbesi, resim sanatında çizgi olarak değerlendirilir.

2. İnce kontur çizgileriyle oluşturulmuş betileri ve bu tür betileri içeren resimsel yapıtları inceler.

Şekil 3. Çizgi- Alberto Giacometti

Kaynak: Zurakhinsky, theartstory.org:2018

Çizgi; herhangi bir yüzeyde bıraktığımız ilk izdir. Bireyin kişisel tarihinin ilk dönemlerinde çizgilerin yapısı farklıdır. İnsanlık tarihinin ilk dönemlerine, mağara devri resimlerine bakıldığında o dönemdeki insanların, mağaraların duvarlarına hayvan ve av sahneleri çizdiklerini görülür. Kimi örneklerde sert bir taş ile kayaların üzerine hayvan resimleri, kazınmak suretiyle çizilmiştir. İnsanların çocukluk evreleri, çocuğun çizgi şemasına göre takip edilir. Gelişim evreleri, çizgi değişimleriyle ölçülebilir.

Çizgi; gözlemlenebilen, şekillendirilebilen bir resim unsurudur. Çizilen çizgilerin psikolojik anlamları vardır. Çizginin kısa ya da uzun olması, keskin ya da dalgalı olması çizen kişinin psikolojisi ve iletmek istediği mesaj açısından önemli bir göstergedir. Anlatılmak istenilen duygular Şekil 3'te görülen örnekte olduğu gibi çizgilerle ifade edilebilir.

Grzymkowski (2016:116) çizgiyi, "Çizgi belki de resmin en saf, en basit ögesidir, en azından görünüşte, demiştir. Tıpkı geometride olduğu gibi sanatta da, çizgi iki noktanın birbirine bağlanmasıyla oluşan şey diye tanımlanır. Fakat sanatçının bu iki noktayı birbirine nasıl bağlayacağı neredeyse sonsuz olasılığa açıktır." şeklinde tanımlamıştır.

Düşünceleri aktarmak için yapılan ilk hareket çizmek olur. Düşüncelerin duygulara, duyguların görüntüye dönüşme süreci çizmekle mümkündür. Cheng'e (2006:111) göre çizginin esinleri harekete geçirmesi için, boşluk kavramının çizgiyle ilişki halinde bulunması yetmez, onun bizzat ressamın bileğini de bu yönde kullanmasına olanak vermelidir.

Şekil: Şekil kelimesinin sözlük anlamı; bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüşü, biçim olarak geçmektedir (www.nedir.com:2018).

Şekiller düşüncelerin görsel yansımalarıdır. Yüzeye çizgiler çizildiğinde, çizgilerin bir araya gelmesi bir alanı oluşturmaktadır. Çizgilerin içindeki ve dışındaki alanlardan şekiller oluşmaktadır. Bir şekil oluşturulduğunda yüzeye, çevreyle ilişkisinden söz edilmektedir. Şekiller geometrik ve dağınık olabilirler. Şekillerin birbirleriyle benzerliği, birbirlerine mesafeleri, büyüklük ve küçüklükleri, yüzeyde toplanmaları ve dağılmaları Şekil 4'te görülen örnekte olduğu gibi ritim oluşturur.

Şekil resmin temel elemanlarından olduğu gibi, içerdiği anlam açısından sanatın diğer dallarında da kullanılabilen bir unsurdur.

Şekil 4. Şekil-Wassily Kandinsky

Kaynak: gazetebilkent.com:2018

Erinç (2016:85), şekil (biçim) konusunda; insanın doğası gereği, gördüğünü bildiğinden ayırmasının psikolojik anlamda olanaksız olduğunu, çünkü şeklin, her insan için belli bir bilineni yansıttığını belirtmiştir.

“Sanatçı çizgileri, renk ve dokudaki zıtlıkları kullanarak bir sanat eserinde çeşitli nesnelere tasvir edebilir. Bu nesnelere kare, daire, üçgen ve diğer geometrik şekiller gibi basit formlara sahip olabileceği gibi dağ, insan yüzü, hayvan gibi daha karmaşık yapılarda da olabilir. Şekiller, apaçık belirlenmiş ya da kontrast oluşturan renkler veya gölgeleme kullanılarak ima edilen muğlak sınırlara sahip olabilir. Grzymkowski” (2016:118).

Renk Değeri (Rengin açık, koyu olması, ton): Resim iki boyutlu bir yüzeye çizilen geometrik ya da organik şekillerin, üç boyutlu algılanmasını sağlamaktır. Yüzey üzerine yapılan resmin üç boyutluluğu, çizilen şekillerdeki ışık-gölge kontrastıyla mümkündür. Resimde kullanılan renklerin açık-koyu değerlerinin verilmesiyle resim yüzeyinde üç boyutluluk sağlanabilir. Aynı zamanda resim yüzeyine tanımsız olarak yapılan açık koyu lekeler izleyicide üç boyutluluk düşüncesinin oluşmasına yol açar.

Renk değeri (ton), ışığın dolaylı ya da doğrudan nesnelere üzerine düşmesi sonucu bilincimizde oluşan görüntüdür. Işığın dalga boyunun, yansıma ve kırılma gibi etkilerinin renk üzerindeki fiziksel etkisidir. Bu etkiler dolayısıyla nesne üzerindeki ışık-gölge zıtlığıyla bilincimizde nesnenin hacmi biçimlenir. (Topdemir, 2009:127-155). Şekil 5, renk değeri konusuna örnektir.

Şekil 5. Renk Değeri- James Abbott McNeill Whistler

Kaynak: www.gündelresim.com:2018

Grzymkowski (2016:118), renk değerinin(ton) genellikle bir sanat eserinde ışığın ve karanlığın kullanılmasını ifade ettiğini, ışık ile karanlık arasındaki zıtlığın, derinlik yaratmak için kullanılabileceğini; bir nesnenin bir kısmı gölgelendirilerek onun üç boyutlu görünmesinin sağlanabileceğini belirtmiştir.

Doku: Her nesnenin yüzeyinin dokusu farklıdır. Yüzey değişikçe yarattığı etki de değişir. Bir yüzeye bakıldığında, beyne yüzeyin dokusu ile ilgili iletilen mesaj ve yüzeye dokunulduğunda sinir uçları vasıtasıyla iletilen mesaj benzerdir. Doku hakkındaki bilgi, görme ve dokunma duyuları aracılığıyla edinilir. Şekil 6’da görülen örnekte farklı kumaşların dokuları, tenin ve metalin dokusu gerçek hissi vermektedir.

Şekil 6. Doku- Hans Holbein

Kaynak: www.bakimliyiz.com:2018

Sözen ve Tanyeli (2001:69) dokuyu; görme ve dokunma duyularıyla kavranabilen, homojen, yüzeysel etki ögesi olarak tanımlamışlardır.

Sanatçının, onunla temas kuran kişinin fiziksel olarak hissedebileceği somut bir doku yaratabileceğini ya da sadece belli bir doku mefhumu aktaran örtük bir doku oluşturabileceğini, Grzymkowski (2016:118) eserinde belirtmiştir.

Uzay (Boşluk, Ön arka, Derinlik, Espas), bir yanılsama oluşturma eylemidir. Sanatçı en-boy ölçülerinin üzerinde, en-boy-derinlik yanılsamasını oluşturmaya çalışır. Bu yanılsama eyleminin izleyicinin gözünde pekişmesi için çizgiler, şekiller arasında boşluk, uzam oluşturup, oluşturduğu uzamı, renk ve renk değeriyle destekler. Uzay, derinlik unsurunun, resim yüzeyinde kullanımının tarihlendirilmesine ilişkin; Wölfflin (2000: 90), 16.yüzyılda, yani sanatın tam da uzayı(derinliği) tasvir için bütün imkânları elinde bulundurduğu sırada, şekilleri düzlemler üzerinde toplamanın ilke olarak kabul edildiğini, sonrasında bu düzlem kompozisyonu ilkesinin 17.yüzyılda yerini apaçık bir derinlemesine kompozisyona bıraktığını ifade etmiştir.

Soyut, kavramsal, gerçekçi ya da figüratif, hangi türe ait olduğu fark etmeksizin resim yüzeyinde oluşturulan derinlik; çizgi ya da şekillerle, renk değeriyle kurgulanır ve zihindeki gerçeklik olgusuna yönelir. İnsan, yaşadığı dünyadaki derinliği resim yüzeyinde arar. Şekil 7’de Raffaello Sanzio Athena Okulu adlı eserinde, perspektif unsurunu güçlü bir şekilde kullanmıştır.

Şekil 7. Derinlik- Raffaello Sanzio

Kaynak: www.extrembilgi.com:2018

Sözen ve Tanyeli (2001:65), derinliğin, resimde kullanıldığı anlamıyla iki boyutlu yüzeyde, üçüncü boyut etkisi verme amacının bir sonucu olduğundan bahsederler. Bu yapının betimlediği öğelerin düzlem üzerinde değil de mekân içinde yer aldıkları yanılsamasını yaratmak anlamına gelir.

Resim yüzeyinde çizgiler, formlar, leke, renk olarak adlandırılacak yüzey elemanları varsa, yüzey elemanlarının arasında mesafe de vardır. İzleyiciye üç boyutluluk hissini resim elemanları arasındaki mesafe, uzam, derinlik verir.

Grzymkowski (2016:117), sanatta boşluktan bahsederken boşluğun hem nesnelerin içindeki fiziksel uzayı hem onları birbirinden ayıran alanı hem de nesnelerin düzeninin yarattığı derinliği ifade ettiğini belirtir.

Form (Biçim): Sözen ve Tanyeli (2001:41) biçimi; bir nesnenin görme ya da dokunma organlarıyla algılanabilmesini sağlayan kendine özgü gerçekçiliği olarak tanımlar.

Geometrik ya da organik her nesnenin bir formu vardır. Görülen, dokunulan her nesnenin formu birey tarafından tanımlanır ve anlamlandırılır. Form; çizgi, renk, leke, rengin açık-koyu tonlarıyla oluşturulabilir. Yüzeyde oluşturulan formlar, oluşturulma amaçlarına göre düzenlenirler. Form oluşturma ve yüzeyde düzenlemede, kişisel üslup önem kazanır. Şekil 8’de olduğu gibi kurulan kompozisyonda oluşturulan form, renk, ışık-gölge olarak öne çıkabilir.

Şekil 8. Biçim-Johannes Vermeer

Kaynak: www.gunde1resim.com:2018

Resim yüzeyinde kişisel anlayışla oluşturulan formların, bir amaca göre düzenlenmesi bir duygu oluşturur. Sanat duygusu, yüzeydeki formları açık ve net olarak tanımlamamızdan çok; formların, formlarla oluşturulan düzenlemeye ilişkin duyguların açıkça kavranılmasıyla oluşur.

Von Hildebrand (2016: 66); görsel görünüşü, hacme ilişkin düşüncelerimiz üzerindeki istemsiz etkilerden yalıtılarak, alelade duyuşsal bir izlenim olarak gözlemleyebilmek için çok daha gelişmiş bir bilinç gerektiğini belirtirken, doğal ölçüye ilişkin izlenimlerimizin büyük oranda resmin asıl ölçüsünden bağımsız olduğunu ifade eder.

Resim diğere sanatlarda da olduğu gibi ifade, anlatı, anlam içerir. Resim yüzeyinde anlatılmak istenilen düşünceye göre formlar seçilir ve bu formlar düzenlenir. Kandinsky (2015:51), resim ve müzikte ifade konusunu değerlendirirken; formun işlenmesinde müziğin, resmin erişebileceğinin ötesinde sonuçlar elde edebileceğine, öte yandan resmin kimi açıdan müzikten ileride olduğuna değinmiştir. Bu düşüncesine örnek olarak da müziğin zamana bağılı bir düzeni olduğunu, resmin mesajını izleyiciye bir anda sunabileceğini belirtmiştir.

1.2. RESİM SANATININ GÜNDELİK HAYATTAKİ YERİ

Resim, en eski ve en evrensel iletişim araçlarından biridir. Aynı dilin, kültürün hâkim olduğu ya da farklı ve kültürlerden insanların, resim sanatı yoluyla anlaşmaları görülmektedir. Binlerce yıl önce insanlar, ilk olarak mağara duvarlarına yaptıkları resimlerle, daha sonra da resmin en temel basamağı olan işaretler ve sembollerle iletişim kurmuşlar, resimsel anlatım yoluyla diller, kültürler oluşturmuşlardır. İnsanlar ilk çağlardan bu yana, kültürel alışkanlıklarını, yaşam şekillerini, ait oldukları sosyal yapıları, günlük yaşantılarını, duygu ve düşüncelerini resim yoluyla içinde buldukları topluma ve diğere kültürlere gösterme ve aktarma olanağı bulmuşlardır. Gombrich (1992:31), Sanatın Öyküsü adlı eserinde yerkürenin her yerinde bir sanat biçiminin mutlaka olduğunu, ama sürekli bir çaba olarak sanat tarihinin Güney Fransa'nın mağaralarında veya Kuzey Amerika'nın yerlileri arasında başladığını belirtmiş, bu çok geçmiş zamanları günümüze bağlayacak bir gelenek olmadığını eklemiştir. Oysa zamanımızın sanatını, günümüzün herhangi bir evini veya reklam

afişini, yaklaşık beş bin yıl önce Nil vadisinde yeşeren sanata bağlayan, ustadan çırağa, ondan da sanatsevere veya kopyacıya aktaran doğrudan bir gelenek var diyerek sanatın resim sanatının günlük yaşam sürecini aktarmıştır.

“Anadolu’daki üç yerleşim yeri on bin yıl öncesine kadar uzanmaktadır: Çatalhöyük, Çayönü ve Hacılar. Doğada insanın kendisine ev yapma isteğine ilişkin en eski örneğe Çatalhöyük yerleşkesinde rastlanmaktadır. Bu evin bir odası bugün Ankara’daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde sergilenmektedir...Ölümler ise, ev tabanına gömülüyorlardı. Evlerin duvarları resimlerle bezeliydi ve bunların en eski örnekleri bugün yine Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde bulunmaktadır” Akyürek, Tunay (1997:99).

Grzymkowski (2016:245); insanların ilk kez tuvale fırça sürmesinden binlerce yıl önce atalarımızın, mağara duvarlarını basit figürlerle, karmaşık av sahneleriyle ve daha başka pek çok resimle süslediğini eserinde belirtmiştir.

Bugün daha önceki dönemlerde yapılmış bir resme bakıldığında; ressamın ele aldığı konudan, konuyu işleyiş şeklinden, kullandığı kompozisyon, renk ve fırça darbelerinden, ressamın içinde bulunduğu toplumsal yapı, dönem, günlük yaşantı ve ressamın kişiliğine dair ipuçları edinilmektedir. Resim, yapıldığı dönemin, zamanın günlük yaşantısının, ressamın duygularının okunmasına olanak verir.

“Mezar odalarını süsleyen resimler gibi hayatın öteki dünyadaki devamına işaret eden semboller bazı medeniyetlerde önemlidir. Eski Mısır, Etrüsk gibi uygarlıkları örnek verebiliriz. Bu duvar resimlerinde bütün hayat faaliyetleri duvarları kaplayan resim kuşaklarındadır. Özellikle Mısır sanatında toplumsal zümrelerin gündelik işleri bütün ayrıntılarıyla ve büyük bir belgesellikle resim yüzeylerine aktarılmıştır. İster bu çeşitten bir toplumsal belgeliğin, ister duvar yüzeylerinde dans, eğlence, ziyafet gibi temaların ağır bastığı şartlarda, toplumların hayatı, çevreyi görüş ve kavrayış tarzları resim üsluplarının oluşumunda rol oynar. Üslupları belirleyen insan gruplarının yaşama biçimleridir. İnsan düşüncesinin fantastik tasarımları da kendilerini ortaya koyabilecek imkânları resim yüzeylerinde bulurlar. Bu tasarımlar, toplumların hayatından ayırt edilemez sembollerdir. Bu semboller belki zaman zaman derin mistik sırları da saklarlar ve çözümlenmeleri güçtür. Ama üslup özellikleri ve görsel değerleri onları her çağda farklı yorumlar” (Tansuğ, 1988:71).

Boyutları, derinlikleri ve tonları düzenlenerek, resim yüzeyinde seçilen biçimler, renkler aracılığıyla kompozisyon oluşturulur. Uygulayıcının amacı doğrultusunda yüzey, resim elemanlarıyla düzenlenir. Oluşturulan bu düzenlemeden uygulayıcının yaşadığı döneme, kişisel önceliklerine, duygularına dönemin estetik eğilimlerine, sosyal yaşantısına dair okumalar yapılabilir. Léger (2014:155) bu konuya ilişkin; sehpa resminin yapıldığı çağa egemen olduğunu, bütün küçük sanatların, dekorasyon, vitrin sanatı, reklam, moda, baştan aşağı sehpa resminin egemenliği

altında olduğunu belirterek, sehpa resminin, bir ülkenin duyarlılık eğilimlerini derin biçimde dile getirdiğini vurgulamıştır.

Gombrich, (1992:31-79), Sanatın Öyküsü adlı eserinde, sanatın gündelik hayatla ve mekânla ilişkisine de değinmiş, sanat tarihinde rastlanan ilk resim örneklerinin duvar resimleri olduğunu ifade ederek, tarih öncesi dönemde mağara duvarlarına yapılan resim sanatının duvar resmi olarak, ilk şehirler ve ibadethanelerde M.Ö 4500 yılı civarında Güney Mezopotamya’da geliştiğinden, duvar resminin Eski Mısır’da, Etrüsklerde ve Ege uygarlıklarında da kesintisiz sürdüğünü belirtmiştir. Bu dönemde resim sanatı, saraylarda ve tapınaklarda görülmektedir.

Gombrich, (1992:31-79) Sanatın Öyküsü adlı eserinde M.Ö 9. ve 8. yüzyıllarda ticaret yoluyla, farklı kültürlerle; Ortadoğu ve Mısır uygarlıklarıyla karşılaşıldığından bahsetmiş, bu zengin kültürlerin temas yoluyla Yunan sanat üslubunu etkilediğini ifade etmiştir. Resim sanatında, üslup ve teknik olarak Mısırlılar Yunanlıları etkilemiş, Yunanlılar da Romalıları etkilemiştir. Roma döneminde özellikle mezarların resimlerle bezenmesinin yaygın olduğu görülmektedir. Mezarlarda görülen duvar resimleri sonraları evlerin duvarlarına yapılmaya başlanmış, duvarların tamamı hikâyeci bir üslupla ele alınan duvar resimleriyle süslenmiştir.

“Antik Çağ’da Rusya ve Bizans’ta da resimler levha üzerine yapılırdı. Levha her türlü ahşaptan olabileceği gibi, bakır, çinko veya kurşundan da olabilirdi. Bazı Hollanda ressamı bakır, İtalyan Rönesans sanatçıları ise genellikle ahşap levhalar kullanmışlardır. Küçük levhalar yekpare ahşaptan üretilebilirlerdi. Fakat büyük boyutlu levhalarda bu durum deformasyona neden olabileceğinden, küçük ahşap parçaların birbirine tespit edilip yapıştırılmasına dayanan bir tekniğin uygulanması zorunluydu” (Sözen ve Tanyeli, 2001:147)

Erken Hıristiyanlık döneminde resim sanatı ancak ikinci yüzyılın sonlarına doğru gelişmeye başladığını belirten Gombrich, (1992:113-136), bu döneme ait örneklerin çoğunun gene duvar resmi türüne ait örnekler ve kiliselerde görülen freskler olduğunu ifade etmiştir. Duvar resminin yanı sıra ilk örneklerine Roma döneminde rastlanan kitap resmi (tezhîp, minyatür) de özellikle İncil’de yer alan dinsel metinleri süsleme amacıyla kullanılmış ve Rönesans’a kadar süreklilik göstermiştir. Gombrich eserinde, Bizans sanatında ortaya çıkan ikonların Doğu Hristiyan sanatında kitap ve duvar resimleriyle birlikte bütün Ortaçağ boyunca varlığını koruduğunu, Avrupa’da Karanlık Çağlar sırasında sanatta genel bir duraklama görülmesiyle birlikte, duvar

resmi geleneği bütünüyle yok olmadığını; ancak kitap resminin (tezhip ve minyatür) öne çıktığını belirtmiştir.

12. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte romanesk dönemde Romanesk yapıların duvarlarına resimlerin yapıldığı görülmektedir. 12. yüzyılda Konstantinopolis'ten (İstanbul) birçok yazma, ikon ve pano resmi Avrupa'ya taşınmıştır. 12. yüzyılın sonunda tamamıyla yeni bir sanat ortamı olan resimli panel gelişmiştir. Panel (Sözen ve Tanyeli, 2001:147), üzerine yağlıboya resim yapmak için kullanılan düzgün yüzeyli küçük pano anlamına gelmektedir. Pano ve levha kelimeleri ile aynı anlamdadır. Avrupa'da 15.yy'da tuvalin icadına kadar resimler daima levha üzerine yapılırdı. Bu uygulama 17.yy'ın başlarına kadar gittikçe azalarak sürmüştür.

Sözen ve Tanyeli, eserlerinde (2001:147) 11. ve 12. yy'dan 14.yy'a kadar yaygın olarak altar panoları kullanıldığını aktarmışlardır. Sözen ve Tanyeli altar panoları ile ilgili olarak, kiliselerde sunak masasının üst gerisinde yer alan iki, üç ya da çok kanatlı olabilen panolar olduklarına, iki kanatlılarına diptik, üç kanatlılarına triptik, dört ya da daha çok kanatlılarına poliptik denildiğini ifade etmişlerdir. Genellikle ahşap ya da taştan bazen de metalden yapılan atlar panosunda, çarmlıha geriliş, kutsal kişiliklere, azizlere ve İncil'de geçen hikâyelere ilişkin dinsel konuları resmedilmiştir.

13. yüzyılın ortalarında kitap bezeme, vitray, pano resmi ve freskte yeni, Rönesans'ın öncülü denebilecek, eski Bizans tarzının aksine, akan çizgiler, gerçekçi ve hafif uzatılmış figürler ve özenli motifleri içeren bir anlayış kendini göstermeye başlamıştır.

Gombrich, (1992:31-79) eserinde, Giotto gibi İtalyan, Hubert ve Jan van Eyck, Hugo van der Goes ve Rogier Van der Weyden gibi Flaman ressamın anıtsal yapıtlarıyla geç gotik dönemin temsilcileri olduklarını bulgulamıştır. Ortaçağ'da Giotto ile birlikte resimlerin içerik olarak ele alınışlarının da değiştiğini belirten Gombrich, Giotto'nun dinsel konuları ele alırken ifadeyi kullanarak o döneme kadar donuk ve ifadesiz olan resim üslubuna duygusallık kattığını aktarmıştır.

“Bu ressamlar Bizans geleneğine göre daha yumuşak ve gerçekçi bir üslup geliştirerek Rönesans sanatına bir temel hazırlamışlardır. Rönesans resmi insanı merkez noktasına alıp onu hem gerçekçi hem de ideal güzelliği içinde göstermeye çalışmıştır. Üç boyutlu bir sahneyi düz bir yüzeyde özetlemenin fiziksel olanaksızlığı nedeniyle

ressamlar bir derinlik duygusu iletmek için algı hilelerine başvurmak zorundadırlar. İlkçağ resimleri ve Rönesans öncesi pek çok Avrupa sanatı, böyle bir gerçeklik girişiminde bulunmaz” (Bugler ve Arkadaşları, 2017:108).

Resim yüzeyi olarak tuvalin, boya olarak yağlıboyanın yaygın kullanımına değin tempera resim kullanılmıştır. Daha önce altar panoları üzerine yapılan altın işlerinden daha ucuz bir seçenek olan ahşap üzerine tempera resim 14. yüzyılda yaygınlaşmıştır. Bugler ve arkadaşlarının (2017:98) eserlerinde belirtildiği üzere, 1300 yılında Siennalı sanatçı Duccio di Buoninsegna, bir ikonayı andıran Madonna ve Çocuk’unda yumuşak kibar figürler resmetmek için yumurtalı tempera kullanarak panel resmetme geleneğini geliştirmiştir.

Rönesans; resim yüzeyi, resim malzemesi ve derinlik kavramının kullanımı açısından önemli bir dönemdir. Bu dönemde tuval kullanılmaya başlanmış, yağlıboya geliştirilmiş ve tempera resim yerini yağlıboya resme bırakmıştır. Rönesans döneminde, daha önce basit örnekleri görülen, Floransalı mimar Flippo Bruneleschi’ye atfedilen çizgisel perspektifin keşfinin, resim üzerinde devrim yaratan bir etkisi olmuştur. Yine bu dönemde yapılan oran çalışmaları ile daha sonra Bauhaus’la kesinleştirilen ergonomik ölçülerin temelleri atılmıştır.

Resim sanatının tarihsel süreçteki yolculuğuna bakıldığında yüzey, malzeme ve mekânla ilişkisi açıkça görülmektedir. Ticari ve kültürel alışverişler sonucunda resim sanatında kullanılan malzemeler gelişmiş ve uygulama alanları çeşitlenmiştir.

1.3. TİYATRO SANATININ TANIMI

Türk dil kurumu sözlüğünde tiyatro;

1. isim Dram, komedi, vodvil vb. edebiyat türlerinin oynandığı yer,
2. isim Bu türleri, izleyiciler önünde sahnede oynayan grup,
3. isim Sahnelenmek için yazılmış oyunların tümü, olarak geçmektedir.

(www.sozluk.gov:2018)

Sözen ve Tanyeli (2001:237), tiyatronun her türde dramatik oyunun sahnelenebileceği, içinde sahnesi ve seyirci için oturma yerleri bulunan, özel olarak bu iş için yapılmış yapı ve sanat dalı olarak tanımlanabileceğini belirtmişlerdir.

Şekil 9’da tiyatro dekoruna dair bir örnek görülmektedir.

Şekil 9. Tiyatro Dekor

Kaynak: www.theatredesign.org:2018

Tiyatro, en kolay duygudaşlık yapılan sanat dallarından biridir. Kişinin kendini ve diğerini anlamasını kolaylaştırır. Tiyatro bireyin gelişimine yardımcı olur. Toplumların gelişmesinde önemli olan dayanışmayı pekiştirir. İnsanların kendilerini anlamalarını sağladığı gibi karakterlerini korumalarını da sağlar. Tiyatro aynı zamanda sorgulamayı, saygı göstermeyi, toplum önünde rahat konuşabilmeyi sağlar. Tiyatroyla ilgilenen kişilerin diğer sanat dallarına olan ilgisi artar.

Tiyatro hikâye anlatımıdır; insanlık tarihi boyunca yaşanan küçük, büyük tüm hikâyelerin anlatılmasıdır, bir drama sanatıdır. İnsanın zihninde yaptığı gerçek ya da kurgu canlandırmaların, sahnede drama olarak izleyiciye aktarılmasıdır. Günlük yaşam içinde insanlar düş kurar, ileriye yönelik tasarımlar yapar. İşte insanların bu tasarımını eylemlere dönüştürebilmeleri bir “Drama”dır, der Enginalp (Enginalp, 1998: 52).

Resim sanatının ilk çağlarda dinsel içerikli olması gibi, tiyatro da ilk zamanlarda dini hikâyelere odaklanmıştır. M.Ö Antik Yunan’da tiyatro, sahnelenen oyunların konuları açısından daha önce sahip olduğu dinsel niteliklerinden uzaklaşmış, nispeten özgür bir anlayışa kavuşmuştur.

“Tiyatro; başka birçok sanat dalı gibi, köklerini ilkel dönemlerde bulan ve dinsel törenleri, ritüelleri, temel olarak gelişen ve süreç içerisinde de bağımsızlaşan bir sanat dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda tiyatro, ilkel insanın doğa olaylarını, bedensel hareketleriyle taklit etme ya da temsil etme isteminden, eğiliminden doğmuştur.” (Nutku, 2000: 26).

Kültürlerin yaşaması, belgelendirmeye mümkün olmaktadır. Dram; sahne düzenlemesi, kostüm, diyalog vb. gibi dönemin yaşantısını, seçilen oyun dönem oyunu olsa dahi, sahneye koyma noktasında günün kültürel yapısını, eğilimlerini yansıtır ve bu bağlamda kültürlerin devamı açısından önemlidir. Kültürlerin tiyatro örneklerinin yazılı olarak aktarılması, var olan örnekleri temel olarak yeni biçimler oluşturabilmeyi, geleneği ve yeniyi birleştirebilmeyi mümkün kılacaktır. Çeçen (1996:291); kökü Şamanizm’e uzanan geleneksel Türk tiyatro öğelerinin, batılı anlamda tiyatro oluştururken git gide azalmakta olduğunu belirtmiştir. Kültür emperyalizminden kurtulabilmek için bilinçli bir halk tiyatrosunun geliştirilmesi gerektiğini, halkla bütünleşen bir tiyatro önerisinin kültürel kalkınmanın temelini oluşturabileceğini ifade etmiştir.

“Burada asıl üzerinde önemle durulması gereken olgu, geleneksel etkidir. Köklü bir tiyatro geleneği olan Avrupa, Yakın Doğu ve Uzak Doğu’da tiyatro zaman zaman kendisini yenilese bile, bu yenilikler de bir geleneğin tabanına oturtulmaktadır. Geleneğe yaslanmak ve bu temel üzerine yeniyi kurmak, tutuculuk değildir. Bizim için güçlük, bir tiyatro geleneğimizin olmasıyla birlikte, bir dram geleneğimizin olmayışındır” (And, 2014:200).

Türk tiyatrosunun tarihine kısaca bakıldığında, belli başlı bazı üsluplardan söz edilebilir. Türk tiyatro geleneğindeki bu üslupların korunması ve aktarılması, bu üslupların içinde olan desenlerin yeniden ele alınıp, bütün bir resim oluşturulmasını mümkün kılmaktadır.

“Geleneksel tiyatro anlayışımızın örneklerinin kültür değeri olarak korunmaları, saklanmaları çok gerekli olmakla birlikte, konumuzun aslında bunların yüzeysel öğelerinden, kişilerinden, konularından yeni oyunlar yapmak olmayıp, önemli olan bunlar içinde yüzyıllar boyunca birikmiş birtakım yapı, biçim, deyiş özelliklerini bulup çıkararak, tiyatromuzu bu öğeler üzerine kurmaktır” (And, 2014:202).

Başlıca özellikler;

a) Göstermecî üslup;

b) Açık biçim;

c) Toplumsal ve siyasal taşlama;

d) Müzik, dans, şarkı ve taklide dayanan ve oyuncu yaratımına yer veren temel bir oyun üslubu.

1.3.1 Sahne ve Dekor Kavramları

Sahne, tiyatro eserinde bir perdelik bölümün, dekor bakımından değişik olan küçük kısımları olarak nitelendirilir. Bir perdelik bölüm içinde, kişilerin girip çıkmasıyla değişen topluluk, meclis olarak ifade edilebilir. Eski zamanlarda oyunların oynanması için hazırlanmış bir mekân kavramı ortada yokken, sonrasında “amphitheatron” olarak adlandırılan, seyirciler için oturma yerlerinin olduğu sahneler ortaya çıkmıştır.

Sahne kelimesi türkçeye Arapça’dan geçmiştir. Anlamı ise sahanlık, düzlük, alandır (Ümit, 2014:48). İlk defa Şemseddin Sami Bey, Fransızca tiyatro sahnesi anlamındaki scène kelimesini karşılması için sahne kelimesini önermiştir (Nişanyan, 2007:412). Fransızca’daki hali scène gibi birçok Batı diline de Yunanca’dan, skene (σκηνή) kelimesinin karşılığı olarak geçmiştir ki o da çadır, çardak, gölgelik anlamlarına gelir (Ümit, 2014:48).

Tiyatro sahnesinin ele alınışı ilk insandan bu yana evrilmiştir. Sahnenin ve dekorun tarihine kısaca göz atıldığında, gelişim basamaklarını tarihsel süreçte görmek mümkündür. İlkel tiyatrodaki ateş etrafında toplanarak hikâye anlatıldığı, duvar resimlerinde görülmektedir. İlkel tiyatrodaki amaç yaşananların paylaşımıdır. Kurtuluş (1987: 9) ilk insanların, avının başarılı geçmesi için avlayacağı hayvanın taklidini ve bilahare dans ederek büyü yaptıklarını belirtmiş, tiyatronun bu davranışla başlamış olabileceğini belirtmiştir.

Kurtuluş eserinde (1987:16), Doğu ülkelerinde ilk tiyatro hareketlerine de değinmiştir. Hint Tiyatrosunda M.Ö dini törenlerden klasik tiyatro anlayışına geçildiğini belirten Kurtuluş, bu klasik oyunların sadece Hint saraylarında oynandığını, gölge oyunlarının ilk defa Hindistan’da ortaya çıktığını eserinde belirtmiştir.

Doğu ülkelerinde tiyatro bölümünde, Çin ve Japon tiyatrolarıyla ilgili bilgilere yer veren Kurtuluş (1987:16), Çin’de ilk tiyatronun M.S 750 yılında bir saray tiyatrosu olarak var olduğuna dair belgeler olduğunu, oyun ve sahne düzeni bakımından Hint Tiyatrosuna çok benzediğini aktarmıştır. Kurtuluş (1987:16), Japon Tiyatrosunun, Hindistan ve Çin Tiyatrolarından çok daha önce başladığını belirtmiş, Japon Tiyatrosunun gelişiminde, dini dansların rolünün büyük olduğunu aktarmıştır.

Yunan tiyatrosunda oyunların amacı; avları, şenlikleri kutlamak ya da kahramanları anmak olduğu için, dinsel törenlerle desteklenmiş ve tapınakların yanına tiyatro da yapılmıştır. Kurtuluş (1987:10) Diyonisos adına tertiplenen bu tören ve şenliklerin her yıl tekrarlanışının, trajedinin daha doğrusu Yunan Tragedyasının doğmasına sebep olduğunu belirtmiştir.

Yunan tiyatrosunda oyunlar gün ışığında oynanır. Sahnede boyanmış panoların olduğu bilinmektedir. Sahne düzeninde seyirci ve oyun alanı bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Fuat (1984:42); sahne düzenine dair, Yunan tiyatrosunda oyunu üç oyuncunun oynamakta olduğunu ve oyunculara ek olarak şarkı söyleyip dans eden bir koronun yer aldığını belirtmiştir. Koro seyirci ve oyuncu arasında yer alıp seyircinin oyuna katılmasını sağlamaktadır ifadelerini kullanmıştır.

Kurtuluş, (1987:12) Ortaçağ'a gelindiğinde yeni bir tiyatro yapısı görülmekte olduğundan, ilk başlarda tiyatroyu yasaklayan kilisenin sonradan tiyatronun gelişmesine yardımcı olduğundan bahsetmiştir. Ortaçağ tiyatrosunun bir önemi, ilk defa seyirciyi oyuna katmasıdır. Bu durum, oyunların birçok farklı mekânda sahnelenmesine yol açmıştır.

Ortaçağ'ın başlarında tiyatro oyunlarının, kiliselerde, saraylarda oynanırken zamanla oyunların konularının dinsel konulardan komediye doğru kaymaya başladığını belirten Fuat (1984:64); bu nedenle tiyatronun 13.yy'dan itibaren kentsel alanlara taşındığını, eski tiyatro yapılarında ya da pazar yerlerinde oynanmaya başladığını aktarmıştır.

Ortaçağ tiyatrosunda altı farklı mekân görülmektedir. Tiyatro olarak kullanılan kiliseler, kilisedeki var olan düzene uygun oyun yerleri, sabit dekorlu oyun yerleri,

- ... “Dördüncüsü, tekerlekli yükseltiiler üzerinde oyunlar sergilenmiştir (arabalı sahneler, İngiltere’de ‘peagent’ olarak nitelendirilmektedir). (Fuat,1984: 64)

Şekil 10’da, Arabalı Tiyatro çizimi görülmektedir.

Şekil 10. Arabalı Tiyatro (Fuat,1984: 64)

Kaynak: (Fuat,1984: 64)

- Beşincisi, daire biçiminde çevrelenmiş bir dizi sahnelerin olduğu oyun yerleri olup, kimi zaman Fransa'da dinsel oyun yerleri olarak ayakta kalmış bazı Roma tiyatroları da kullanılmıştır.
- Altıncı ve son olarak da perdeli platform sahneler kullanılmıştır. Gerisinde perde olan, yükseltilmiş bir platformda oyunların oynandığı basit sade sahnelerdir” (Nutku, 1972:49).

Rönesans dönemine gelindiğinde, sanatta perspektif anlayışının gelişmesi ile birlikte sahnede de üçüncü boyutu vurgulayan, perspektife dayalı dekor öğeleri kullanılmaya başlanmıştır. Kurtuluş'a (1987:13) göre; Rönesans tiyatrosu Ortaçağ Tiyatrosu'ndan çok değişik bir anlam taşımaktaydı. Dante Petrarca, Boccaccio'nun eserleri Rönesans Tiyatrosu'na ışık tutmuş, akademilerin kurulmasına yardımcı olmuştur. Kurtuluş (1987:13), İtalya'da Halk Tiyatroları'nın kurulduğunu belirtmiş, metin olmadan açık havada oynanan bu tiyatroya, Commedia dell'arte dendiğini belirtmiştir.

Rönesans döneminde sahne mekânını oluşturan dekor, üç şekilde ele alınmıştır;

- üç yüzeyine de ayrı sahnelerin boyandığı kendi ekseni çevresinde dönebilen prizma şeklinde yapılan dekorlardır,
  - “İkincisi, değişik evreleri ya da yerleri gösteren panoların arka arkaya konmasıyla oluşan; ilk sahneyi tamamlayan panonun arkasına ikinci sahneyi gösteren pano, bunun arkasına üçüncü sahneyi gösteren pano saklanarak, dekor değişiminde panoların sırasıyla öncekinin önüne getirilerek uygulanan dekordur.
  - Üçüncüsü ise, sahne zeminine tutturulmuş çerçeveler ve çerçevelere asılmış boyalı bezlerdir. Daha sonra operanın gelişimi ile hareketli sahneler ve birçok sahne makineleri kullanılmıştır. Dekorun yanı sıra, o dönemde, tiyatro ışıklandırmasının da ilk adımları atılmıştır. Komedi ya da tragedya olgusuna göre yani yaratılmak istenen ortama göre ışıklandırmalar yapılmıştır” (Nutku, 1972:85).

Rönesans tiyatrosunda 15.yy' dan itibaren o zamana kadar dinsel içerikli olan konu anlayışı değişmiş, yaşama dair konular işlenmeye başlanmış, arabalı sahneler

yerini sabit sahnelere bırakmıştır. Rönesans'tan sonra Barok dönemde sahne, sınırları belirlenmiş bir alana dönüşmüştür. Barok dönem, somut mimari mekândan başlayarak tiyatronun çeşitli bakımlardan evrilmesine katkıda bulunmuştur.

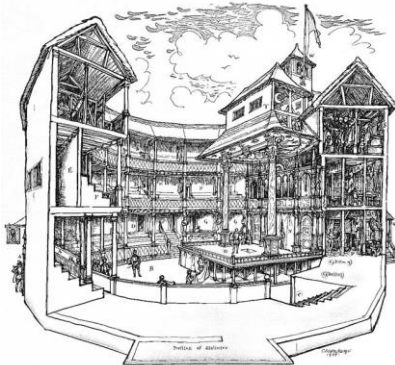
“Bu dönemde tiyatro çoklu ortam deneyimine, sahne ise izleyicilerin sadece belli eylemleri görebildiği sınırları çizilmiş bir alana dönüştü. Sahnenin ardındaki makine ve teknolojik araçlar (çoğunlukla ipler ve makaralar) perdenin arkasında tutuldu. Aniden yapılan sahne değişimleriyle romantik bir bahçe sorunsuz bir şekilde sarayın içine dönüşüveriyordu. Bu sahne düzeni günümüzde de Broadway’de ticari oyunlarda kullanılan bir düzendir” (Grzymkowski, 2016:221).

İtalyan Rönesans'ı uzun bir dönemin sonunda İngiltere'yi etkilemiş, Elizabeth Dönemi'nde (1558-1603) İngiltere'de sanat alanında önemli eserler görülmüştür.

“Bir yandan din baskısını kırmak için gelen birtakım yasaklar, diğer yandan sarayın İngiliz kimliğini pekiştirmek için tiyatroyu kullanmak istemesi, bunlara karşı da Avrupa’da düşünsel, ahlaki ve dinsel çatışmaların özgürleştirici etkileri 16.yy. sonuna doğru şiddetlenmiştir. Bu durum da gerilimli fakat yeniliklere açık bir tiyatro anlayışı ortaya çıkarmıştır. Bu anlayış sonucunda İngiltere’de tüm halka ulaşabilen klasik tiyatronun taklidinden öteye geçmiş farklı bir tiyatro anlayışı doğmuştur: Shakspeare Tiyatrosu” (Fuat, 1984:68).

İtalyan Rönesans'ının İngiltere'yi etkilemesi, Shakespeare'in Globe Tiyatrosunu tasarlaması gibi dolaylı sonuçlar oluşturmuştur. Shakespeare oyunları Globe tiyatrosunda oynanmıştır. Çakır (2015:21), Şekil 11’de kesiti görülen Globe Tiyatrosu’nun yapı bilgilerine ilişkin; yuvarlak planlı olan yapı 3 katlı olup sadece ortası açık kalacak şekilde çatısı kapatılmıştır. Seyirciler dairesel bir şekilde 3 katta da oturmaktadırlar. Açık sahne tipinde olan sahnenin gerisinde sahne arkasına geçmek için 3 kapı bulunmaktadır ifadelerini kullanmıştır.

Şekil 11. Globe Tiyatrosu Kesiti

Kaynak: www.theaterseatstore.com:2019

Fuat (1984:70); Shakspeare oyun düzeni ve sahneyi kullanışı ile ilgili bilgi verirken; Shakspeare'in oyunlarında sahne belli bir yeri göstermemektedir, oyunlarda

sahne seti (dekor) çokça değiştirildiği için oyuncuların nerde buldukları her sahne başlarken belirtilmektedir demektir. Oyunun bittiğinin, sahnede konuşmalar bitip herkesin içeri çekilmesiyle sahne sona erdiğinde anlaşıldığını ifade etmektedir.

Rönesans, insanın aklı keşfettiği bir dönemdir. 19.yüzyılda insan, duyguyu keşfeder. 20.yy. ise sanat, bilim ve toplumsal yaşantı açısından, dünyanın tamamıyla değiştiği bir çağ olmuştur.

“Albert Einstein’ın madde, Sigmund Freud’un bilinçaltı üzerine yaptığı çalışmalar, ileride Ekspresyonizm akımının ortaya çıkışında etkili olmuştur. 1.Dünya Savaşı öncesi, Batı toplumunun değer yargılarına sanatsal anlamda karşı çıkışlar, 1850-1900 arasında Fransa’da gerçekleşmiştir. İmparatorluklar yıkılırken, kapitalizm de dünyayı ele geçirmektedir. Bu sebeplerden dolayı, sanat da ele aldığı konularda toplumsal gelişmeler üzerinde durmaktadır. Bu yüzyılda yaşanan değişimler, tiyatrodaki sahne ve mekân anlayışını değiştirmiş, bu dönemde sahnenin boyutları tekrar araştırılmıştır” (Kahraman,2002: 137).

20.yy’ da değişen sahne anlayışına örnek olarak Epik tiyatro verilebilir. Epik tiyatronun kurucularından Brecht’e göre sahne mekânı, gündelik yaşantıya referans vermektedir. Mekânlar günlük yaşantıda gerçekleşen olayların aktarılması için bir zemin hazırlamaktadır. Tiyatroda gündelik yaşantının mekânlarının yansımaları sahnede var edilmekte, fakat farklı olarak olaylar ve mekânlar önceden kurgulanmaktadır.

Bauhaus, 20.yy’ın başında sanat ve zanaat kavramlarını birleştirmek üzere Walter Gropius tarafından kurulmuştur. Çakır (2015:23); Bauhaus sahne anlayışının, sahnede kullanılan formların, mekânın yükseklik, genişlik ve derinlik gibi özelliklerine bağlı olarak çizgi, düzlem ve katı hacim uzantıları şeklinde ortaya çıktığını belirtmiştir.

Sahne anlayışının gelişim süreci farklı sahne yapılarını meydana getirmiştir. Sahneler, yapılarına ve biçimlerine göre ayrılır. Yapılarına göre tiyatro sahneleri şunlardır: Sabit sahne, döner sahne ve asansörlü sahnedir (arsivbelge.com:2019).

Biçimlerine göre de 5 temel sahne biçimi vardır:

- 1) Çerçeve sahne,
- 2) Arena veya ortada sahne,
- 3) Üç yanı açık sahne,
- 4) Kara kutu,
- 5) Bulunmuş mekân.

Şekil 12. Çerçeve Sahne Tiyatro Dekor

Kaynak: www.tiyatronline.com/sahneler:2019

Çerçeve Sahne: 19, 20 ve 21. yüzyıllarda en çok bilinen ve en yaygın sahne türüdür. Bu sahne türünde seyirciler sahneye dönük olarak otururlar ve sahne, çerçevesel bir boşluk gibi görünür. Şekil 12, çerçeve sahneye örnektir. Bu tür sahnelerde sahne tasarımcıları, oyuncuların arkasında kalan alanı, derinlik yanılsaması oluşturacak şekilde, üzerinde çalışılmış dekorlarla güçlendirirler. Bu tür sahneler, oyunun perdeleri değişikçe birbirinden farklı açık ya da kapalı mekânlara dönüşebilirler. Çerçeve sahnelerde sahnenin büyük bir kısmı seyirci tarafından görünür. Benedetto'ya (2014:17) göre; bu tür bir sahnenin en belirgin özelliği odağı kontrol edebilmesidir. Sahne tekniği gözlerden uzak, seyirciden gizli kalabilir.

Arena Sahne: Arena sahnelerde sahne ortadadır. Dekor düşünüldüğünde sadece zemin dekor çalışmak için uygundur çünkü seyirci sahneyi çevreler. Bu tür sahnelerde ışık ve ses öne çıkar. Benedetto'ya (2014: 20) göre bu tür sahnelerde başarılı bir tasarım yalın olmalıdır. Şekil 13'te örneği görülen arena sahnede seyirci diğer seyircilerin de seyrettiğinin farkında olduğu ve oyunculara yakın durduğu için fiziksel ve psikolojik yakınlık fazladır.

Şekil 13. Arena Sahne

Kaynak: www.tiyatroonline.com:2018

Şekil 14. Üç Yanı Açık Sahne

Kaynak: www.cevirigazetesi.org:2018

Üç yanı Açık sahne: Bu tür sahnelerde, seyirci hem sahneyi hem de diğer seyircileri görebilmektedir. Sahnenin üç tarafı da açık olduğundan seyirci sahneye, dekora daha yakındır. Az dekor kullanılır, ışık ve ses tasarımı çeşitliliği için olanak yaratan bir sahnedir. Benedetto (2014:19), bu tür sahnelerde, ışığın sahne üstünden düşürülebileceğini belirtmiş, zamanın mekân, duygu durum ve örüntüler yaratan bir odak nokta haline geleceğini belirtmiştir. Şekil 14'te üç yanı açık sahne örneği görülmektedir.

Şekil 15. Kara Kutu Sahne

Kaynak: tiyatronline.com:2018

Kara Kutu Sahne: Az seyirci kapasiteli ve ayarlanabilir koltuklara sahip sahnelerdir. Bu tür sahneler istenildiğinde çerçeve, arena ve üç tarafı açık sahnelere dönüştürülebilir. Benedetto (2014: 20); kara kutu sahnelerin neredeyse siyah bir palet gibi oldukça değişken olduğunu belirtmiş, bu sahnelerin seyirci ve oyuncular arasındaki mesafenin az olduğu samimi uzamlar olduğunu ve seyircilerin dekor, kostüm ve oyuncuların yüz ifadelerinin detaylarını görebileceklerini ifade etmiştir. Şekil 15'te Kara kutu sahnenin bir örneği görülmektedir.

Şekil 16. Bulunmuş Mekân

Kaynak: Benedetto, (2014:21)

Bulunmuş, çevresel ya da yaratılmış mekânlar: Bu tür sahneler için tiyatro olmayan binalar kullanılabilir. Şekil 16, bulunmuş, yaratılmış mekâna örnektir. Benedetto (2014:21); bu tür sahnelerin bilinen tiyatro binalarının içinde yer almayan performansların çevresel ya da mekâna özel tiyatrolar olarak adlandırılabilceğini belirtmiştir. Bu tür sahnelerin var olan mekanların yapım için adaptasyonunu içerdiğini ifade eder.

Dekor: Çakır (2015:28); dekor sözcüğünün Latince decus, oris kökenlerinden geldiğini, bu kelimelerin ise süsleme anlamına geldiğini belirtmiştir.

“Dekor oyunun maddi dünyasıdır. Bu, oyunun insani dünyasının hem bir yansıması hem de bu dünyanın beslenme kaynağı olmak demektir. Dekor fotoğrafa benzemez. Dekor görüldüğü zamanki akış herhangi bir başarıliliğin göstergesi değildir. Dekor amacına ancak oyunun aksiyonu bittikten sonra ulaşır. Ne başlamadan önce ne de bittikten sonra...” (Green, 1981:84).

Seyircinin perde açıldığı zaman görmeyi beklediği görüntülerden birisi de dekordur. Bu beklenti, sahne olgusundan kaynaklanmaktadır. Seyirci dekorun gerçek olmadığını, oyundaki eylemlerin gerçekten yaşanmadığını bilmekle birlikte, dekorun görselliği seyirciye, oyun boyunca oyundaki eylemlerin, metnin, zihinsel deneyimini yaşatır. Dekor sağlam, doğru, özgün olduğunda görselliği oyuncuya, oyuncuların performanslarına destek olur. Tiyatro seyirciye oynanır. Seyirci 1 kişi bile olsa tiyatrodaki oyun oynanır. Dolayısıyla dekor; seyirciye oyunun mesajının iletilmesi açısından pekiştiricidir.

Tanım olarak dekor;

a) Oyun konusunun geçtiği yeri, çevreyi ve atmosferi biçim, kalıp, renk, ışıklama ve bazen de simgelerle canlandıran tamamlanmış sanatsal yapım.

b) Tiyatroda, sahneyi eserin konusuna göre döşeyip hazırlamada kullanılan eşyanın toplu adıdır (www.tiyatroterimleri.com:2018).

“Dekorator oyun yerinin seyirciler üzerindeki çarpıcı etkisini de göz önünde tutar. Biri seyircilere, biri de oyunculara bakan iki yüzü vardır nesnelere; oyuncuya bakan yüzleri de öbürü gibi artistik görünüm taşımaktadır. Tiyatrodayken gerçek dünyada bulunduğu yanılsamasına sürüklenmesi gereksizdir oyuncunun; ama gerçek bir tiyatrodaki dekor parçalarıyla doğrulanıp onaylanmalıdır. Orantılardaki incelik, malzemenin güzelliği, anlamlı yapılar (konstrüksiyon), aksesuarın iyi bir işçilik ürünü olması oyuncuyu bir yerde kendine bağlar. İçten bakıldığında bir maskenin nasıl bir görünüm taşıdığı, bir sanatkarlık eseri sayılıp sayılamayacağı umursamadan geçilecek bir olay değildir” (Brecht, 2011:74).

Üç çeşit dekor vardır:

a) **Realistik dekor:** Realistik dekorda, dekor anlayışı gerçekçi görünüm üzerine kurulmuştur. Dekor, izleyicide nesnelere ilişkin bir şüpheye yer bırakmayacak kesinlikte ele alınır. Şekil 17’de Realistik dekor örneği verilmektedir.

Şekil 17. Realistik Dekor-1

Kaynak: www.joshepsteindesign.com:2018

b) **Şairane dekor:** Bu tür dekorda amaç, sahnenin duygusal atmosferini desteklemektir. Şairane dekorla oyunun duygusal etkileyciliği artırılır. Şekil 18’de Şairane dekor örneği verilmektedir.

Şekil 18. Şairane Dekor-2

Kaynak: www.thegirlwhokeepsdreaming.com:2018

- c) **Stilize dekor:** Anlatımcı bir dekor türüdür. Oyunun teması, sahne, sadeleştirilerek, belirli bir üslupla dekor oluşturulur (www.arsivbelge.com:2018). Şekil 19’da, Stilize dekor örneği sunulmuştur.

Şekil 19. Stilize Dekor

Kaynak: www.pining.com:2018

1.4. RESİM VE TİYATRO SANATLARININ İLİŞKİSİ

Resim sanatı, insanlığın var oluşundan beri bir ifade aracı olmuştur. İnsanlık tarihi kadar eski bir diğer sanat olan tiyatro da insanı, duyguları ve yaşamı anlatır. Tiyatronun mekânla yani sahneyle ilişkilenebilmesiyle, resim ve tiyatro birlikteliğinden söz edebiliriz. Şekil 1.20’de Resim ve Tiyatro sanatları sahnede birlikte görülmektedir.

Şekil 20. Resim ve Tiyatro Birlikteliği

Kaynak: www.mediacache.pinimg.com:2018

Resim sanatı, resmin unsurları üzerine temellenir. Formun, şeklin, rengin, çizginin, derinliğin olduğu her platformda resmin unsurlarından söz edilebilmektedir. Tiyatro kimi zaman gerçek yaşantıdan, kimi zaman da gerçek yaşamı çağrıştıran yer; zaman aralığı gibi parçalar, anlardan oluşmakta ve bu yaşamdan parçalar eğitime, eğlendirme gibi birçok amaç doğrultusunda sahnede seyirciye sunulmaktadır. Tiyatronun, yaşamın anlarını sahnelemesi, bir bakıma dünyanın bir tiyatro sahnesi olduğu düşüncesine kapı açmaktadır. Aynı zamanda bu düşünce, sahnenin de insan yaşam ve davranışlarının sembolü olduğu fikrini beraberinde getirir.

Yönetmenin en önemli anlatım araçlarından birisidir sahne. Geniş bir anlamda kullanıldığında her yer tiyatro sahnesidir. Tiyatro ve resim sanatları bu bakış açısıyla da birbirine benzemektedirler. Tiyatroda yaşamın sahnelenmesi gibi, resim yüzeyinde de formlar, çizgiler ve renklerle yaşamdan anlar oluşturulmaktadır.

Nasıl ki dekor elemanları sahnede yaşamın bir görüntüsünü oluşturuyorsa, resim yüzeyinde de resmin elemanları yaşamın parçalarını oluşturur, resim yüzeyi yaşamın görüntüsüne dönüşür. Bu düşünce geniş bir açıdan ele alındığında her yer resim yüzeyine dönüşmektedir.

Ali Poyrazoğlu kendisiyle yapılan bir röportajda oyunculuk ve resim arasında bağlantı kurmuş; sahnenin üzerinde, nasıl bir resmin içinde ve neresinde yer aldığını hisseden ve o resmi devamlı zihninde yaşayan adama oyuncu derler. Yönetmen de kâğıda yazılmış sözel dildeki malzemeyi görsel dile çeviren kişidir. Bunun için

sahnenin üzerinde kullanılan görsel dil, direkt olarak resimle ilgilidir” demiştir (www.artfulliving:2014).

Tiyatro dekorunda resmin unsurları, tek tek ya da bir arada olabilirler. Tiyatroda dekorun gereklerine göre, sahne resmi yapılabildiği gibi, tuval resmi dekor elemanı olarak da kullanılabilir. Resmin unsurları, sahne düşünülerek uygulanır. Bir sahnede boyayla birebir çalışma olmasa da yüzey vardır, renk ve formlar vardır, sahenin derinliği vardır. Bu unsurlar, sahnede resim temeliyle düşünmek ve sahneyi resim temeliyle tasarlamak için gereklidir.

Aydın (2017: 397); “Sinema sanatında olduğu gibi tiyatronun da resim sanatı ile renk kullanımından tonlamaya, ritim ve harekete, perspektife kadar benzerlikleri vardır.” demektedir. Sanatın disiplinler arası özelliği, farklı disiplinlerdeki uygulayıcıların birbirlerinden etkilenmesini mümkün kılmaktadır. Bu etkileşim sanat uygulayıcıları tarafından kendi alanlarına aktarıldığında ortaya, etkileşimin sonucu olarak son derece zengin ve katmanlı bir çalışma çıkmaktadır.

“Beyoğlu’ndaki resim galerilerinde Adnan Çoker’i ilk gördüğümde çok etkilenmişim. Bedri Rahmi Eyüboğlu da keza öyle. Daha ufak yaşlardayken şehir tiyatrolarında stajyer olarak çalışırken, orada çok konuşulurdu resim üzerine. Turgut Atalay gibi sahne tasarımcısı isimler de Akademi çıkışlıydılar, ressamdılar. Sahne ressamıydı her biri. Onlardan çok şey öğrendim. Resimden anlamadan tiyatrodan da anlamak zor” (www.artfulliving.com:2014).

Metin Deniz, akademide resim ve heykel eğitimi almış, sonrasında sahne resmi (realizasyon) ve tasarımı üzerine çalışarak bu alanda uzmanlaşmış bir dekoratördür. Nihal Koldaş’ın (2003: 11) kendisiyle yaptığı bir röportajda; ilk sahne tasarımı el yordamı ile yaptığından, tiyatro konusunda hiçbir şey bilmediğinden, ama Akademi’de aldığı resim eğitimi ve heykel çalışmalarının kendisine yol gösterdiğinden bahsetmiştir.

Resmin temel unsurlarını bilen ve bu unsurları sahne üzerinde uygulayan dekoratör, yönetmen ve oyuncular oyuna zenginlik katmaktadırlar. Oyun başlayıp perde açıldığında seyircinin gördüğü ilk görüntü sahne dekorudur. Resmin unsurlarından oluşan bu görüntünün doğru düzenlenmesi, perdenin açılmasından oyunun bitimine kadar oyunun mesajının seyirciye iletilmesi bakımından yönetmenin en güçlü anlatım araçlarından ve oyuncuların en güçlü desteklerinden biridir.

1.5. TÜRKİYE’DE TİYATRO SANATINDA ON YILLIK SÜREÇLERLE SANAT VE TOPLUMSAL YAŞAM

Sanatın her dalı, dönemini, zamanının beğenilerini, eğilimlerini yansıtır. Konuları ister kurgu olsun ister gerçek hayattan ele alınsın tiyatro hem dram hem de sahneleme açısından ele alındığında günlük yaşamı referans alır.

Sanat tarihine bakıldığında, farklı insan topluluklarının günlük yaşamlarında kullandıkları mekânların ve eşyaların içinde buldukları kültürlerin, toplumsal ve gündelik yaşantılarına dair örneklerinin olduğu görülür. Mağara döneminden Mısır Sanatı’na, Antik Yunan’dan günümüze değin toplumsal ve gündelik yaşantıyı betimleyen sanat eserleri her dönemde oldukça fazladır.

Kagan (1982: 567), sanat ve toplum ilişkisi için, “Sanat ve toplumsal kesimler” sorunu ile “sanat ve halk” sorunu arasındaki bağlantının, sadece toplumcu sanatsal kültürünün gelişme yasalarının incelenişinde kendisini göstermediğini, sanatın toplumsal konumca karakter’i ile sanatta halka bağlılığın, geçmiş tarihle de diyalektik bir şekilde bağıntılı olduğunu belirtmiştir.

Sanatın yaşantıyı saptamaktaki rolünün açık ve anlaşılması kolay olduğunu belirten Baynes (2002:203), sanatın en çok da bu noktada öykü anlatır gibi görüldüğünü, ama iş gibi toplumsal ilişkilere karışmış bir konuda yapılacak yorumun elbette böyle kolay olmadığına değinmiştir.

Toplumsal yaşantının bireylerin, grupların seçimlerine etki ettiği bir gerçektir. Dönemler toplumun ve bireyin; sanatsal, kültürel eğilimlerini belirler. Sanat eserlerinin oluşumunda, dönemin etkilerini görmek mümkündür.

1980-1990 Dönemi:

1980 yılından 2010 yılına kadar olan on yıllık süreçlere baktığımızda, 1980 dönemi yaşanan askeri darbenin gölgesinde geçmiştir. Devlet Tiyatroları 1980’li yıllarda sahne açmayı sürdürmüş, ancak oyunların niteliği ve seyirci ile etkileşim açısından 60 ve 70’li yıllarda yaşanan coşkuyu 1980’li yıllarda yakalayamamıştır.

Çakır’ın (2015: 55) belirttiği gibi, 1980-1998 arası dönemde her yıl 100’e yakın oyun sahnelenmesine ve bazı başarılarla rağmen, yapımların çoğunda büyük düşüş, özellikle son yıllarda oyun seçiminde ve uygulanmasında bir özensizlik görülür.

“1980’li yılların sonlarına doğru güldürülerin ve amatör tiyatroların öne çıktığı gözlemlenmektedir. Güldürülerin bu dönemde yeniden gündeme gelmesi politik konulardan uzaklaşan tiyatronun seyirciye ancak bu mecrayla ulaşabilmesi nedeniyledir. Yine bu dönemde özellikle üniversitelerde amatör tiyatroların geliştiği ve seyircisini üniversitelerden bulduğu görülmektedir” (Tezuçan 2006: 20).

Askeri darbe sonucu oluşan toplumsal, ekonomik ve siyasal bunalıma ek olarak 1980’lerde televizyon günlük hayata girmiştir. 1980’lerin olumlu bir etkisi özel tiyatroların ve oyun türü olarak vodviller ve kaba güldürülerin yaygınlaşmasıdır. 1980 dönemi, yapılan askeri darbenin yarattığı ekonomik, siyasal ve kültürel bunalımla gölgelenmiştir. Eylül 1980 darbesinin en olumsuz sonuçlarından biri de sansürdür. Uygulanan sansür gündelik yaşamı ve sanat üretimini çok büyük ölçüde etkilemiş, dönemin devlet tiyatrolarının repertuarına yansımıştır.

“Ülkemizde politik tiyatro 1980’lerde gerilemeye girmiştir. Ordu, 12 Eylül 1980 darbesi ile Süleyman Demirel’in Başbakanlığındaki Adalet Partisi hükümeti yönetimine el koymuş ve sanat dünyası bu gelişmeden olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu dönemde “biçimsel anlamda çağdaş, içerikte ise ilerici sosyalist dünya görüşü eksenindeki tiyatro eyleminin gelişimi, 12 Eylül 1980 darbesi ile tamamen bitirilmiştir” (Akıncı Belkıs, Çelenk, 2003:74).

Aşağıda yer alan Tablo 1’de 1980-1990 Dönemi Devlet Tiyatroları tiyatro oyunlarının bir kısmının listesi verilmiştir. Tabloda oyun adı, yazar, oyun türü ve oyunun yerli veya yabancı olup olmadığı oyunlara göre tablo şeklinde verilmiştir.

Tablo 1. 1980-1990 Dönemi Devlet Tiyatroları Oyunları Kısmi Listesi

Oyunun Adı	Yazar	Türü	Yerli / Yabancı
Kurnaz Avukat	Pierre Patelin	Çocuk Oyunu	Yabancı
Küçük Prens	Saint-Exupery	Çocuk Oyunu	Yabancı
Meraki (Hastaların Hastası)	Jean-Baptiste Poquelin Moliere	Oyun	Yabancı
Montserrat (Özgürlüğün Bedeli)	Emmanuel Robles	Oyun	Yabancı
Mustafa Diye Biri (Mustafa)	Orhan Asena	Çocuk Oyunu	Yerli

Kaynak www.devtiyatro.gov.tr:2018

1990-2000 Dönemi:

Bu dönem teknik ve teknolojik gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Televizyon ve radyonun 1990’lı yılların başı itibariyle yaygınlaşması, bilgisayar

teknolojisinin gelişmesi tiyatro seyircisini olumsuz etkilemiştir. Oyun seçimleri güldürü vb. olmakla beraber, özel tiyatrolarda 90'lı yıllarda yazılıp 80 dönemini anlatan oyunların sahnelendiği görülmektedir.

“1990'ların başında Ataol Behramoğlu'nun yazdığı *Lozan* (1992), emperyalizm karşıtı düşüncenin yansıtıldığı nadir siyasi içerikli oyunlardandır. Günümüzde en bilinen politik oyunlardan biri şimdilerde de sahnelenen Genco Erkal'ın *Sivas '93* (2008) adlı çalışmasıdır. Oyuncuların birden fazla role girdiği bir epik tiyatro örneği olan bu oyunda, 1993 yılında Sivas Madımak Oteli'nde çıkarılan bir yangın sonucu öldürülen otuz üç kişinin hikâyesi konu edilir. Yakın tarihi geçmişimizden bir olayı yeniden gündeme getiren bu oyun için tiyatro eleştirmeni Üstün Akmen şöyle der: “Genco Erkal'ın yönettiği *Sivas '93*'ü saymaz isek, Türkiye'de politik tiyatro 1970'lerden beri pek kalmadı. Dostlar Tiyatrosu bunu hâlâ yapmaya çalışıp, eski oyunlarla bizi yüz yüze getiriyor” (Özmen 2016: 426).

1990- 2000 yılları arasında dünyada yaşanan sosyal ve toplumsal değişimler, 21. yy. için bir kırılma noktası olmuştur.

“9 Kasım 1989'da Berlin Duvarı yıkıldı. 1991 yılının Noel Günü, Kremlin'deki kırmızı bayrak indirildi ve Aralık sonunda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği tarihe karıştı. Birleşik Devletler zafer ilan etti ve Soğuk Savaş resmi bir şekilde sona erdi. Üç ay sonra Birleşik Devletler'de, Rusya'nın özgürlüğü ve Avrasyalı demokrasilerin desteklenmesi için bir kanun çıkardı.” (Juhasz 2006:92).

Bu dönemde yaşanan ekonomik bunalımın ve televizyonun etkisinin sonucu olarak Devlet Tiyatroları etkinliğini kaybetmiş; basit, kolay anlaşılabilir oyunlara yer vermiştir.

“1970'li yılların başında kapanan özel tiyatroların bazıları ise '1980'li yılların ortalarında tekrar faaliyete geçti. Ancak tiyatro yaşantısı eski canlılığına bugüne değin ulaşamadı. 80'li yıllarda devlet, özel tiyatrolara maddi yardımda bulunmaya başladı. 1990'lı yılların başında da deneysel çalışmalara yönelen birkaç yeni topluluk kuruldu. Son yıllarda özel televizyon ve radyo kanallarının açılması ve bunların popüler kültüre yönelik programlar üretmesi, tiyatro seyircisini de medyaya bağlı kılan bir unsur oldu (Erkoç,1993: 20).

2000'li yıllardan itibaren tüm dünyayı etkisi altına alacak küreselleşme kavramı ve kitle iletişim araçları, bu yıllarda etkin olmaya başlamışlardır.

“İletişim araçları, insanlardan sanatı daha çok uzaklaştırır. Kitle iletişim araçlarının, sanatı kamuoyuna sunma biçimlerine bakalım. Büyük bir hırsızlık ya da dehşet verici bir sahtekârlık haberinde sanat, esrarlı, heyecan verici bir öykü olarak sunulur. Müzayede salonlarında fiyatlar yükselince, sanat bir kumar, bir eğlence konusuna dönüşür. Bir müze herhangi bir esere, gazetecilerin tahminlerinin çok üstünde bir para yatırdığında, haberin iletişim araçlarında yayımlanışıyla sanat bu kez başka türlü eğlence konusu olur. Çeşitli koşullara uyabilen ve yaratıcı özellikteki bir görsel araç olan televizyon, görsel sanatları evlerin içine sokmanın yolunu bulamamıştır. Profesyonel sanat dergileri, ölümcül savaşımlara girerler ve okurlarına ya kürsünün ifade biçimleriyle ya da politikacılara özgü yavan sözlerle seslenirler. Neyse ki, işleyecekleri konuları iyi bir 'haber' oluşuna göre seçemezler” (Lynton, 2004:361).

Aşağıda yer alan Tablo 2’de 1980-1990 Dönemi Devlet Tiyatroları tiyatro oyunlarının bir kısmının listesi verilmiştir. Tabloda oyun adı, yazar, oyun türü ve oyunun yerli veya yabancı olup olmadığı oyunlara göre, tablo şeklinde verilmiştir.

Tablo 2. 1990-2000 Dönemi Devlet Tiyatroları Oyunları Kısmi Liste

Oyunun Adı	Yazar	Türü	Yerli / Yabancı
72.Koğuş	Orhan Kemal	Oyun	Yerli
Ağzı Çiçekli Adam	Luigi Pirandello	Kısa Oyun	Yabancı
Ah Şu Gençler	Turgut Özakman	Gençlik Oyunu	Yerli
Yunus Emre	Recep Bilginer	Oyun	Yerli
Yüzlerce Çiçek Birden Açtı	Tarık Buğra	Oyun	Yerli

Kaynak :www.devtiyatro.gov.tr:2018

2000-2010 Dönemi:

1980’li yıllarda başlayan bireyci yaklaşım, 2000-2010 yıllarında öne çıkmış ve 2020’de tekillik çağı olarak adlandırılmaya başlanacak olan bir döneme doğru yol alınmaya 2000’li yıllarda başlanmıştır. 2000-2010 döneminde küreselleşmenin kültürel etkisi; bireyleri, giyim ve yiyecek gibi alanlarda tek tip tüketim anlayışına yöneltirken, bir taraftan da farklı kültürel kimliklerin korunması gibi iki zıt sonuç meydana getirmiştir. Bu dönem aynı zamanda teknolojinin gelişerek dijital çağa girdiğimiz, sanat üretim araçlarımızın teknolojik donanımlarla çeşitlendiği bir dönemdir. Farklı alanlardaki bu çeşitlilik, devlet tiyatrolarının ve ödenekli tiyatroların repertuarlarına yansımış, farklı türde pek çok oyun sahnelenmiştir.

“Günümüz politik tiyatrosunda, Yiğit Sertdemir ve arkadaşlarının geliştirdiği Altıdan Sonra Tiyatro adlı grup da yakın tarihimizde gerçekleşmiş önemli siyasi olaylar yoluyla halkı bilinçlendirmeye ve sorgulamaya yöneltmektedir. Sertdemir’in 2010 yılında yazdığı oyunu Fail-i Müsterek, son yıllarda yaşanan siyasi olayları sorgulayan, toplumsal şiddeti yeren ve çağdaş dönem insanının yaşamını eleştiren bir kara mizah örneğidir” (Özmen 2015: 427).

2000’li yıllar, küreselleşme kavramının hayatımıza girdiği yıllardır. Küreselleşmenin ilk etkisi, din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin giyimden yemek kültürüne kadar her alanda tek tip tüketim yapan insan modeli oluşturmaya yöneliktir. Küreselleşmenin ikinci etkisi ise farklı kültürel kimlikleri desteklemek, küçük düzeylerde oluşan milliyetçilik yaklaşımını güçlendirmek, küçükten büyüğe her türlü kimlik oluşumunu korumak üzerinedir. Kongar (1999:685), bu küreselleşme döneminde; sanat ve edebiyat alanındaki üretimlerin, tek boyutlu bir tüketim toplumunun oluşmasına katkıda bulunduğu gibi, aynı biçimde, bu taban tabana zıt etkiye de destek verdiklerini ve farklı kimliklerin vurgulanmasında işlevsel olduklarını belirtmektedir.

“Günümüzde geleneksel tiyatromuzun malzemesi ile epik biçimlerle yöntemlerini bir senteze ulaştırma yolunda profesyonel çalışmalar da yapılmaktadır. Ferhan Şensoy’un Ortaoyuncular Topluluğu’nun çalışıp alan, Mehmet Ulusoy’un kurduğu ve faaliyet merkezinin Fransa olduğu Özgürlük Tiyatrosu’nun çalışmaları, Tuncel Kurtiz ile Ayşe Emel Mesci’nin Stockholm’de kurduğu Halk Oyuncuları Topluluğu’nun çalışmaları, yine Mehmet Ulusoy’un Dostlar Tiyatrosu’nda sahnelediği Sevdalı Bulut adlı oyun, Yücel Erten’in Devlet Tiyatrosunda sahnelediği Anadolu kültürüne özgü öğeleri taşıyan rejisi ile Delidumrul adlı oyun, Ayla, Beklan Algan ve Erol Keskin’in deneysel çalışmaları son yılların ürünlerini oluşturmaktadır” (Erkoç, 1993:24).

Aşağıda yer alan Tablo 3’te 2000-2010 Dönemi Devlet Tiyatroları tiyatro oyunlarının bir kısmının listesi verilmiştir. Tabloda oyun adı, yazar, oyun türü ve oyunun yerli veya yabancı olup olmadığı oyunlara göre, tablo şeklinde verilmiştir.

Tablo 3. 2000-2010 Dönemi Devlet Tiyatroları Oyunları Kısmi Liste

Oyunun Adı	Yazar	Türü	Yerli / Yabancı
Murtaza	Orhan Kemal	Dram	Yerli
Kod Adı Kongo	Mürsel Yaylalı	Komedi	Yerli
Kontrabas	Patrick Süskind	Oyun	Yabancı
Narnia Günlükleri (Aslan, Cadı ve Dolap)	Clive Staples Lewis	Çocuk Oyunu	Yabancı
Nazım Hikmet’in Memleketimden İnsan Manzaraları’ndan Onbir Tablo	Nazım Hikmet Ran	Şiir	Yerli

Kaynak: www.devtiyatro.gov.tr:2018

İKİNCİ BÖLÜM

SAHNE RESMİ

1. SAHNE RESMİ, SAHNE DEKORU, GERÇEKLEŞTİRME KAVRAMLARI

Sahne Resmi Kavramı

Sahne resmi, resim altyapısıyla gerçekleştirilen bir yöntemdir. Tamamen sahne dekorunun, sahnenin gereklerine, oyunun dekor tasarımına göre biçimlenir ve resmin temel unsurları dekora uygulanır. Sahne resminde temel ilke; oyunun dekor tasarımı gereğince, sahnenin yapısı göz önünde tutularak, resmin; renk, çizgi, ton, derinlik, şekil ve form elemanlarının, sahne ressamlarınca dekor ölçülerine uygulanmasıdır. Şekil 21’de, sahne resmine örnek görülmektedir.

Şekil 21. Sahne Resmi

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi 2008

Dekorun tasarlandığı sahnenin ölçülerine göre değişmekle birlikte, sahne resmi çok büyük ölçülerden, çok küçük ölçülere kadar her ölçüde dekor elemanına uygulanabilir. Gelişen teknik malzemelerin, ilgili yüzey ve kullanılacak boyanın teknik bilgisi eşliğinde, neredeyse her yüzeye sahne resmi yöntemiyle müdahale etmek mümkündür.

Sahne resmi yöntemi resim altyapısını, resmin unsurlarının bilinmesini gerektiren bir yöntemdir. Türkiye’de Devlet Tiyatroları, Devlet Opera ve Balesi, ödenekli tiyatrolar gibi kurumların bünyesinde bulunan resim, boya atölyelerinde, resim bölümü mezunu ressamlarca usta-çırak ilişkisi ile öğrenilir. İlgili kurumlarda

çalışan deneyimli sahne ressamı, yeni başlayan mezunlara sahne resmi yöntemini, atölyelerde yapılan dekor çalışmalarıyla aktarır.

Resim unsurlarının arasında olan doku ve yüzey kavramları değişen yaşam anlayışı ve teknolojik gelişmeler sonucu değişmektedir. Yazılan oyunlar ve tasarlanan dekorlar, oyunun zamanını, zevkini eğilimlerini yansıtır. Dolayısıyla geçmiş dönemlerde oluşturulan doku, yüzey yöntemi şimdinin yüzey ve doku anlayışına cevap vermediği durumlarda Sahne ressamı, resim bilgisiyle zamanına uygun doku örnekleri yaratabilmelidir.

Sahne Dekorü Kavramı

Sahne kelimesi, günlük hayatta karşılığı olan bir kelime olup, izleyicinin gördüğü çerçeve anlamını barındırmaktadır. Bu yönüyle de günlük hayatın pek çok alanında yer almaktadır. Sahne dekoru; tiyatro sahnesi düşünülerek oluşturulan, bir ortam olarak kullanılan manzara, görüntüdür. Görüntü tek bir objeden ibaret olabilir, oluşturulmuş bir sokak ya da iç mekân veya bir orman görüntüsü olabilir. Sahne dekoru elemanları; büyüklüğü ya da küçüklüğü fark etmeden, görüntüde yer alacak dekor elemanının özel yapılmasına veya tiyatro oyununda kullanılabilecek orijinal bir ürün olmasına bakılmaksızın her şey olabilir. Tiyatro sahnesinin yaşamı referans almasıyla beraber, sahne dekorunda amaç, gerçek görüntüyü sahneye getirmek değil, gerçeğin bir görüntüsünü yansıtmak olmalıdır.

Şekil 22. Sahne Dekorü

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi 2009

Sahne dekorunda dekor elemanları birlikte düşünölmelidir. Şekil 22’de, örnekte göröldüğü gibi, sahne dekoru sağlam olmalı, kolayca taşınabilmeli, dekor parçaları birbirine uymalıdır. Dekor; perde aralarında ve tablolaradaki dekor değişimlerinde (tiyatro eserlerinde perdeden daha küçük bölümlerin her biri) çabuk, kolay monte edilecek şekilde tasarlanmalıdır. Sahne dekoru işlevsel ve sağlam olmalıdır.

Gerçekleştirme (Realizasyon) Kavramı

Realizasyon gerçekleştirme anlamına gelmektedir. Söz konusu sahnede kullanılacak aksesuardan büyük boyutlu panolara, yer döşemesinden üç boyutlu uygulamalara kadar taslağı göre renklendirilmesi gereken her şeyin resim altyapısıyla gerçekleştirilmesine realizasyon denilmektedir (İnternet Kaynağı 26). Sahne sanatlarında realizasyon, tasarımcının hazırladığı sahnenin, gerçek ölçölere uyarlanmasıdır. Realizasyon kavramı tiyatroda her atölye için kullanılmaktadır. Tasarımcının eskiz ve maketinin, hangi atölyede çalışılması gerekiyorsa gerçekleştirme (realizasyon) kelimesi o atölye için kullanılmaktadır.

Örnek vermek gerekirse marangoz atölyesine giden dekorun, eskiz ve maketi gerçek ölçölere oluşturulduğunda dekorun realizasyonu marangoz atölyesi tarafından yapılmış olmaktadır. Bu çalışmada realizasyon kelimesi, resim atölyesi ve sahne ressamlığını nitelemek açısından ele alınacaktır. Şekil 2.3’de resim(boya) atölyesinde yapılan gerçekleştirme (Realizasyon) örneğı görölmektedir

Şekil 23. Gerçekleştirme (Realizasyon)

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi 2009

1.1. SAHNE RESMİ TERİMLERİ

Sahne Resminde kullanılan terimlerden başlıcaları aşağıda sunulmuştur.

Aplikasyon : Yüksek kabartma olarak panoya ya da fona eklenti yapılması. Şekil 24'te aplikasyon olarak panoya eklenen, şeffaf malzemeyle yapılmış örümcek ağı örnek olarak görülmektedir.

Şekil 24. Aplikasyon

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi

Degrade : Renkler ve rengin tonları arasında yumuşak geçiş.

Sofita : Sahnenin üstündeki, ızgaraların ve palangaların bulunduğu mekanik kesim (www.nedirnedemek.com:2018). Şekil 25'te Sofita örneği görülmektedir.

Şekil 25. Sofita

Kaynak: www.dorasahne.com:2018

Friz : Sahnenin tavanının ön sıralardan görünmesini önleyen ve dekora bütünlük katan, Şekil 26’da örneği görülen, tavandan inerek sahnenin üst bölümünü boydan boya kaplayan kısa perde demektir. Tavandan inerek sahnenin üst kısmını, sahne boyunca kaplayan kısa, dar perde (www.kelimeler.net:2018).

Şekil 26. Friz

Kaynak: www.dorasahne.com:2018

Fileto : Eroğlu (2003:79), filetoyu aynı yüzeydeki iki ayrı renkte boyalı alanı birbirinden ayıran çizgi ya da çizgiler olarak tanımlamıştır. Sahne resminde fileto çekmek, fırçayla koyu renkte düz çizgi çekip, hemen ardından temiz ve sulandırılmış fırçayla koyu renkli düz çizginin üstünden geçilerek gölgelendirilmesi anlamına gelmektedir.

Yağmurlama : Palet fırçanın ucuyla, boyayı sulu bir şekilde alarak yüzeye kontrollü bir şekilde sıçratma yöntemidir.

Kuru Patine : Fırçaya az miktarda boya alarak, fırçayı ıslatmadan kuru bir şekilde yüzeye doku çalışması yapılması.

Fon : Amerikan bezinden yapılan dekor unsuru. Dekorun arka planı ve yan perdeleri için de kullanılır. Oyuncuların arkasındaki resim, fotoğraf ve benzeri plastik öğelerden oluşan dekor, görüntü (www.kelimeler.net:2018).

Marke Bezi: Marke, işaretlenmiş, belirtilmiş anlamına gelmektedir (www.kelimeler.net:2018). Üzerine, dekorun bire bir ölçülerinin çizgilerle çizildiği, sahneye serilen, Amerikan bezinden yapılan, oyuncuların prova için kullandığı bez.

Yer Döşemesi : Sahne dekorunun zemini. Tasarıma göre ahşap, metal olabilir. Şekil 27’de yer döşemesine örnek görülmektedir.

Şekil 27. Yer Döşemesi

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi

Pano : Ahşap ya da metal konstrüksiyon olabilen, menteşeli, birleşebilen destekli dekor parçası. Şekil 27’de panoya örnek görülmektedir.

1.2. SAHNEDE KULLANILAN DEKOR ELEMANLARI

Sahne de kullanılan başlıca dekor elemanları fon (fon perdesi), panolar, yükselteler, döşeme, aksesuarlar olarak sıralanabilir.

FON: Eroğlu (2003:80) çalışmasında Fondan bahsetmiş, resim sanatında izleyiciyi göze en yakın yer olan ön planı ortaya iten belirginleşmesini sağlayan ve arka planda yer alan plastikliği belli etmek için kullanılan bir terim olduğunu ifade etmiştir. Eroğlu bu terimin, bir tiyatro sahnesi olarak görülen, daha çok klasik resim anlayışlarının bir elemanı olduğunu aktarmıştır. Dekorda en önemli unsurlardan biride fon perdesidir. Oyunun içeriğine göre hazırlanmış olan dekorda fon varsa, ölçüleri oyunun oynanacağı sahneye göre hazırlandığını aktarmıştır. Önce uygulanacak desen; beze, bambu çubukların ucuna takılan tebeşir ya da füzen vasıtasıyla çizilir. Daha sonra fon, eskize uygun olarak boyanır. Oyun sırasında perdeler hareketsiz olmalıdır. Bu nedenle ucuna çıtalara takılır. Fon perdesinin oyunda nasıl kullanılacağına bağlı olarak ucuna zincir de takılabilir.

“Eğer perdede herhangi bir motif, şekil- duvar, ağaç, yaprakların detayı ya da kale gibi görülmesi isteniyorsa bu şekiller perde üzerine fırça veya püskürtmeyle işlenebilir. Boyamak, perdeyi sertleştirir ve şeffaflığının azalmasına neden olur. Perde üzerine yapılan boyamalar, ışık yalnızca önden geldiği zaman görünür olmalıdır ve ışık arkaya alındığında şekiller görülmemelidir. Geniş bir bölgede etki yaratmak isteniyorsa farklı perdeler kullanmak en iyisidir. (Tiyatro malzemeleri üreten/atan yerlerde kolaylıkla bulunabilir). Bazen organze ve benzeri kumaşlar da biraz farklılık yaratsa da kullanılabilir. Tülbent ise tatmin edici bir kumaş değildir, yüzeyi pürüzlüdür, kolayca dolaşır ve ancak bir kaç gösteride iyi durumda kalabilir. Perdelerin üzerinde kullanılacak beyaz boya her kullanım için uygun bir renktir. Açık mavi ve siyahın pek çok kullanımı olsa da en akıllı seçim beyazdır. Tüm ağ gibi maddeler narin malzemelerdir ve kolayca zarar görürler. Değiştirme ile ilgili görevliler bu yüzden perde değişimlerinde özellikle dikkatli olmak zorundadırlar. Eğer gösteri turneye gidiyorsa, bu perdeler branda ile korunmalıdırlar. Büyülü bir manzara imgesini hiçbir şey bir delik kadar çabuk zedeleyemez” (Davis, Larson Watkins, Isfield 1960:169).

Klasik sahne oyununda kullanılan fon perdesi, antrak perde (opera veya balede daha çok kullanılır), şeffaf (ince) tül üzerine yapılan resim, sahneye görsel ve uzamsal açıdan katmanlı bir görüntü sağlar. Dekorun önünü ve arkasını sahneye katarak bir uzam kazandırır. Şekil 28’de şeffaf fon perdesine bir örnek görülmektedir.

“Sahne arkasından ve salondan aynı anda aydınlatıldığında yarı saydam bir duruma gelen tül perde ön sahnede geçen tabloların fonu olabileceği gibi, hayalet sahneleri için de o günün imkânları ile iyi bir tekniktir. Yine deniz altı görüntüsü elde etmek için kullanılabilen bu teknik, düşsel ya da gerçek dışı sahnelerde de işe yarayacaktır.” (Nutku, 1989: 365-367)

Şekil 28. Fon Çalışması

Kaynak: Alkymisten:2011

PANOLAR: Dekorda sahneyi bölümlenmek için panolar kullanılır. Tek tek kullanılabilirdikleri gibi, ikili üçlü olarak birleştirilmek üzere de kullanılabilirler, birbirine bağlanarak panolarla bir dekor oluşturulabilir. Metal iskeletle ve ahşap

iskeletle panolar oluşturulabildiği gibi metal, ahşap, hareketli ve sabit panolar dekorlarda kullanılır Hazırlanan iskeletin üzerine kontrplak eklenir ve daha sonra üstü Amerikan bezi ile bezlenip, astarlanarak çalışılmaya hazır hale getirilir. Şekil 2.9'da metal iskelete ahşap kontrplak eklenmiştir. Sonrasında üzeri bezlenerek astarlanmış ve pano çalışılmıştır.

Nutku (1989: 286), panoların işleyişini tarif ederken; panoların iki ya da üç kanatlı olduğunu ve uzun menteşelerle açılır kapanır durumda olduklarını belirtmiştir. Menteşeler çiviyle değil vidayla tutturulmuştur. Nutku, “her iki kanattaki resmin iki kesimi birbirine tıpatıp uyması ve panoda aralık kalmaması için boydan boya menteşe de takılabilir, takılması da yeğ tutulmalıdır” ifadelerini kullanmıştır.

Şekil 29. Pano Örneği

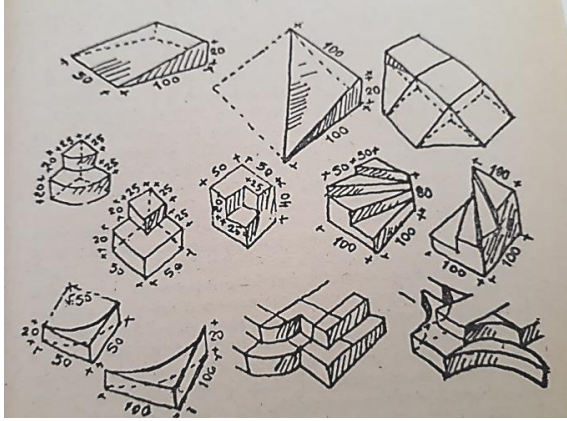
Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2008)

YÜKSELTİLER: Nutku, (1989:297) yükseltilerin sahneyi öne çıkarmak ya da öne çıkarılan sahneye çerçeve görevi yapmak gibi farklı amaçlarla kullanıldıklarını belirtmiştir. Yükseltileri, basamakları, eğik düzeyleri gerektirmeyen oyun ve sahne çok azdır. Sahne plastiği açısından her çeşit yükseltinin önemli katkısı vardır. Yükseltiler yalnızca sahne resmini ortaya çıkartmak için değil, aynı zamanda oyunun anlamını iletmede, çeşitli yerleştirme olanakları sağlamak için kullanılır.

Nutku çalışmasında (1989:297), yükseltelerin yan yana koyulmasıyla ortada ya da çerçeve önüne bir ön sahne yapılabileceğini ifade etmiştir. Yükseltilelerle çok değişik oyun yerleri sağlanabilir. Eğer yükseltileler oyun yeri kurmak için değil de sahne üstünde oyun düzenine yardımcı olacak yerler elde etmek içinse o amaçla yapılmalıdır.

Yükseltileler kullanım amaçlarına göre sahnenin büyüklüğü gözetilerek yapılır. Şekil 30'da yükseltile örnekleri görülmektedir.

Şekil 30. Dekorda kullanılan yükseltile örneği

Kaynak: Nutku, (1989:297)

DÖŞEME: Döşeme dekorun büyük parçalarından biridir. Oyuncuların üstünde olduğu dekor zeminidir. Döşeme dekor tasarımında yer alıyorsa, tasarımın gereğine göre metal, ahşap ya da farklı ve sağlam bir malzemedен oluşturulabilir. Döşemeler diğer dekor elemanları gibi sağlam ve taşınabilir, kolay birleştirilebilir olmalıdır. Şekil 31'de ahşap döşeme örneği görülmektedir.

Şekil 31. Döşeme örneği

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2010)

AKSESUARLAR (EL EŞYALARI): Aksesuarlar nasıl ki günlük hayatımızın bir parçası ise, tiyatro dekorunda da önemli ayrıntılardır. Günlük hayatımızda kullandığımız eşyalar, oyunun gereğine göre sahnede yerini almaktadır.

“Nesne, insanın dünyayı etkilemesine, dünyayı değiştirmesine, dünyada etkin bir biçimde var olmasına yarar; nesne, eylem ile insan arasında bir tür aracıdır. İşte bu noktada da zaten şöyle bir gözlemde bulunulabilir: Boşuna yaratılmış bir nesne yok gibidir; kuşkusuz işe yaramayan biblolar biçiminde sunulan nesnelere vardır, ama bu biblolar da her zaman estetik bir ereklik taşırlar. Benim belirtmek istediğim aykırı düşünce, ilkece bir işlevi, bir yararlılığı, bir kullanımı olan bu nesnelere, bizlerin katıksız araçlar olarak yaşadığımızı sanmamız; oysa gerçekte bunlar, başka şeyler taşırlar, kendileri de başka şeylerdir: Anlam taşırlar” (Barthes, 1997: 169).

Nutku (1989:285), aksesuarların, el eşyalarının, dekorun değerlendirilmesinde etken olan bir nokta olduklarını, yastıkların, çiçeklerin, vazunun, şemsiyenin, bastonun, yelpazenin vb. ve yaşamla ilgili öteberinin görünüşte bir dekora sıcaklık getirdiği gibi, o atmosfer üzerinde yaşayan kişiler üzerinde seyirciye bilgi verdiğini belirtmiştir.

Dekor elemanları arasında olan maske, bazı sahneler için nadiren olmakla beraber kostüm ve sahnede kullanılan diğer aksesuarları da sahne ressamı, sahnenin gereğine göre renklendirirler ve oyunun bir parçası haline getirirler. Tiyatro oyunlarında kostüm, kostüm tasarımcısı tarafından ayrıca ele alınır, ancak bazı oyunlarda kostümün kendisi, şapka, eldiven, çanta, ayakkabı gibi parçaları da boyanır. Bazı oyunlarda metin gereği, oyuncunun taktığı maskenin, şapkanın, çantanın, oyuncunun giydiği kostümün, oyunda kullanılan kumaşın çalışılması gerekebilir. Kostümde kan lekesi olabilir, kostüm yıpranmış ya da lekeli, yağlı olabilir. Böyle durumlarda sahne ressamı gözlemi ve birikimiyle, kostümü, aksesuarı ya da kumaşı sahneye, metne uygun hale getirir.

Hegel’e göre (1994: 41); doğanın taklidi ilkesi, sanatın amaçlarından biridir. Bu görüşe göre, doğal biçimleri, kendilerine eksiksiz biçimde karşılık gelecek bir şekilde tam da oldukları gibi kopya etme ustalığı olarak taklidin, sanatın özsel nihai amacını oluşturduğu varsayılır ve doğayla karşılıklılık içerisinde bu betimlemenin başarılmasının eksik doyum sağladığı düşünülür.

Örneğin; çok içmiş, sarhoş bir kişiyi canlandıracak oyuncunun kostümünün ve/veya kullandığı aksesuarın, oyuncunun canlandıracağı karaktere uygun bir biçimde yansıtılması gerekir. Sahne ressamı, kendini unutacak kadar içmiş biri nasıl görünür,

giysisi nasıl görünür, kullandığı aksesuarlar bu durumdan nasıl payını alır düşüncesiyle, boyayla, renklerle, uygun fırçayı, bez, sünger ve bunun gibi donanımları kullanarak bu görüntüyü oluşturur. Kazalar da yaşamın bir parçasıdır, dolayısıyla sahenin de bir parçasıdır. Sahne ressamı, oyunda kaza sahnesi var ise kazanın türüne göre (ev kazası, trafik kazası, kavga, savaş) gözlemediği olası renkleri, renk değerlerini dekora aktarır.

“Herhangi bir sanatçının hiçbir peşin düşüncesi olmadan doğanın karşısına geçmiş olabileceğini düşünmek pek acemice bir tasarımdır. Onun benimsemiş olduğu tasvir kavramları ve bu kavramların onda aldığı şekiller, sanatçının doğrudan doğruya gözlemlerden edindiklerinin tümünden çok daha önemlidir. (Hiç değilse sanatın, bilimsel-analizci değil, dekoratif-yaratıcı olduğu sürece). Hangi şekiller altında gözlemleneceğini bilmeden, doğa gözlemleri boşunadır. “Doğaya benzetme”deki her ilerleme dekoratif duyguya sıkı sıkıya bağlıdır.” (Wölfflin,2000:272).

Önemi bir aksesuar grubu da oyunda kullanılan, içecek artığı kalan bardakların boyanması, oyuncuların kullandığı tabak v.b aksesuarların kullanılmış izlenimi verilecek şekilde, içlerinde, üzerlerinde yiyecek artığı olacak şekilde resim tekniğiyle renklendirilmesi, boyanmasıdır. Oyun sırasında sahnede kullanılacak pasta, yemek, sebze, meyve, et gibi yiyecekler, strafor veya papier mache (kâğıt hamuru)’yla yapılarak ve renklendirilerek gerçeklik etkisi verilir ve dekora dahil edilir. Wölfflin’in (2000:272) belirttiği gibi; her sanat görüşü belirli bir dekoratif şemaya bağlıdır, ya da – deyimi tekrarlamak için- görülenler, göz için belirli şekiller altında billurlaşırlar. Her yeni billurlaşma şeklinde de evren muhtevasının yeni bir yönü ortaya çıkar.

Şekil 32. Maske Örneği

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2010)

Dekor içinde oyuncuların kullandığı, Şekil 32’de görüldüğü gibi bir maske, kostüm ve sahnede kullanılan diğer aksesuarları da sahne ressamı, resmin unsurlarıyla renklendirir ve sahnede yanılmanın oluşturulmasına katkı sağlarlar. Yanılsamayı Sözen ve Tanyeli şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Yanılsama: Resim Sanatına özgü bir terim olan yanılsama, resimsel yapıta yer alan betiklerin gerçek dünyadaki nesne ve gerçeklikler olarak tanınabilmesi anlamına gelir. Betiler gerçekliklere gönderme yapan sanatsal öğelerdir; onların gönderme yaptıkları gerçeklikler olarak kavramak ancak yanılsamanın varlığı halinde olanaklıdır. Dolayısıyla, yanılsama, gerçekliğin sanat yapıtında “yeniden üretmesi” demektir ve çoğunlukla üç boyutlu olan gerçek varlıkların iki boyutlu bir yüzey üzerinde betimlenebilmesini sağlar. Bu amaçla perspektif, ışık-gölge ve modle gibi yanılsama teknikleri kullanılır. Bu teknikleri hiç ya da pek az kullanan ve dolayısıyla, resim düzleminin iki boyutlu olduğu gerçeğini aşmaya çalışmayan toplum ve çağların sanatlarında yanılsamadan söz edilemez” (Sözen ve Tanyeli, 2001:252).

Şekil 33. Miğfer

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2009)

Şekil 33’te sahne resmi yöntemi ile çalışılan bir miğfer görülmektedir. Miğfer plastikten yapılmıştır. Daha sonra üstü koyu renklerle astarlanmıştır. Fırça ve sünger ile bakır yıldız kullanılarak bronz görünümü verilmiştir.

1.3. SAHNE DEKORUNDA KULLANILAN SAHNE RESMİ YÖNTEMLERİ

Sahne dekorunda dekorla ilgili her çalışma tasarımcının çizdiği eskizle başlar. Eskizde kararlaştırılan düşünce, maketle sahne ölçülerine göre üç boyutlu hale getirilir. Şekil 34’te bir oyunun dekor eskizi görülmektedir. Eskiz ve maketin atölyelere girmesiyle, dekorun gerçekleştirme (realizasyon) süreci başlamış olur. Tiyatro oyunlarının seyirciye sunumunda sahne ile seyirciyi yakınlaştıran, oyunun özünün seyirciye aktarımını pekiştiren unsurlardan biri olan dekorların boyanmasında, resimlenmesinde başlı başına özel bir yöntem olan sahne resmi, gerçekleştirme (realizasyon) yöntemi kullanılır. Dekorun etkileyici olmasında, sahne resmi yönteminin uygulanması çok önemlidir. Sahne resmi yöntemiyle gerçekleştirme (realizasyon) yapılmayan dekorlarda, dekorun etkileyciliği sınırlanacaktır. Tasarımın sahne ölçeğinde gerçekleştirilmesi aşamasında, sahne ressamlarının vurgulaması gereken resim öğeleri, sahne resmi yöntemiyle uygulanıp hayata geçirilir.

Şekil 34. Dekor Eskizi

Kaynak: www.thunderchunky.co:2018

Yönetmen ve sahne tasarımcısının dekor üzerinde fikir birliğine varmasıyla eskizin çizimi tamamlanır. Eskiz renklendirilir ve maketi de hazırlanarak atölyelere girer. Tasarımcının oyunun eskizini ve maketini resim atölyesine getirmesiyle sahne resmi süreci başlamış olur. Sahne ressamları eskiz ve maketteki tasarıma göre, sahne resmi yönteminin uygulanma alanlarını, eskizin olmadığı durumlarda (sözlü anlatım ya da fotokopi türü görseller söz konusu olduğunda), dekoru sahne resmi açısından

nasıl ele alabileceklerini kararlaştırdıktan sonra çalışmaya başlarlar. Kagan'ın eserinde, Engels'in değindiği gibi;

“Her ideoloji; diye yazar, Friedrich Engels, “...eldeki tasarımsal malzemenin bağrında geliştikten sonra oluşur.” Sanat da böyle gelişir işte. Yeni sanatsal fikirler boş bir mekân içinden değil de elde var olanın işlenmesiyle ortaya çıkar. Sanat tarihindeki gelenek ilişkilerini, salt bir bilgi ilişkisi ya da salt biçimsel bir ilişki olarak görmemek gerekir; böyle bir şey, aynı zamanda bir fikir ilişkisidir de” (Kagan, 1982:616).

Dekor oluşturulurken, temellendirmek üzere çalışılır. Örneğin pano yapılacaksa, panonun iskeleti metal ise, panolarda önce demir atölyesi panoların iskeletini çalışır. Daha sonra marangoz atölyesi kontraplak kaplar, bezleme atölyesi kontraplakların üstünü bezle kaplar. Bu şekilde resim atölyesine gelen panolar, resim atölyesinde astarlanır ve eskiz ve makette belirtilen renkler hazırlanır. Panolara, oyunda istenilen, eskiz ve makette belirtilmiş çalışma, sahne resmi donanımları kullanılarak uygulanır.

“Tiyatroda mekân tasarımı ile resim sanatı arasındaki akrabalık, tiyatro sanatının dekor olarak iki boyutlu panolara resmedilmiş görüntüler kullandığı çok eski dönemlere dayanır. Bu anlayışla tasarlanan sahneler için bir ressam ustalığı gerekir, çok sonradan yerleşen üç boyutlu blok dekor tasarımının da yine resim sanatı ile ilişki içinde olmak zorundadır. Sahne tasarımcısı mekânı tasarlarlarken her şeyden önce tıpkı bir ressam gibi düşünebilmek, kompozisyon oluşturmak, biçimler yaratmak, renk, gölge ve ışığı uygun biçimlerde ve estetik yolla kullanmak zorundadır” (Keskin, 2018: 232).

Sahne resmi yapılırken atölyeye giren dekor parçalarında döşeme, pano, yer bezi, fon gibi büyük parçalar astarlanır. Bambu çubuğun ucuna takılan kömürle eskizdeki çizim söz konusu dekor parçasına aktarılır. Çizim, su bazlı boyalarla renklendirilir. Bu noktada; söz konusu dekor parçası büyük bir fonsa, renklendirmede büyük alanlar için takoz fırçalar kullanılır. Tıpkı resimde olduğu gibi, sahne resminde de yüzeye göre fırça kullanılır. Örneğin bir fonda ya da yer bezinde astar atmak ve büyük alanları boyamak için takoz fırçalar kullanılırken, daha küçük alanlar için palet fırçalar, detay çalışmak için resim fırçası, çizgi çekmek için de çizgi fırçası kullanılır.

Tiyatro dekorunda gerçeklik duygusu, inandırıcılık önemlidir. Örneğin dekorda kapı, pencere gerçeğe benzetilerek yapılır. Kapı ya da pencere çerçeveleri çizilerek, çizilen çerçevenin üstü ışıklandırılır, altlarına koyu renk boya sürülür ve hemen koyu rengin üstünden temiz sulu fırçayla geçilerek sulandırılır. Böylece dekorda kapı ve pencere görüntüsü plastik olarak verilmiş olur. Çerçevelere eklenen ışık-gölge ile inandırıcılık pekiştirilir. İnsanın; görüntüleri, tanıdığına gördüğüne dair

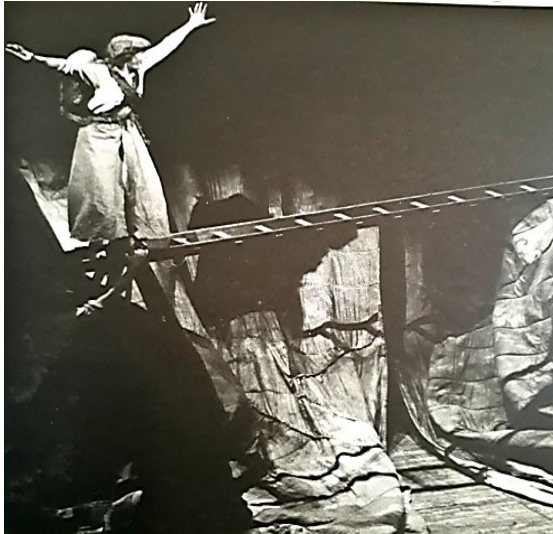
çalışmalar mevcuttur. Görme eylemi bilincimizle de yaptığımız bir eylemdir. Erinç'in (2016: 88) değindiği gibi; resim sadece görme duyumuz aracılığı ile bize ulaştığı için, görmemizin aynı zamanda bir tanıma olması da kaçınılmazdır. Bu nedenle resmin elemanlarının dekorda kullanımı inandırıcılığı pekiştirmesi açısından önemlidir.

Çalışılacak dekorun gereklerine göre, bazen ahşap ya da metal yüzeyler üzerine, önceden yüzeyi hazırlamak için bir işlem yapmadan çalışılabilir. Örneğin dekorda nemli ahşap görüntüsünün oluşturulması gerekiyorsa, bezlenmesi ya da astarlanması gerekmez. Ahşabın üzerine boyayla çalışma yapılır ve verniklenir. Aynı şekilde metal konstrüksiyonun olduğu bir dekorda boyalar, fırçalar ve süngerle dekor çalışılabilir.

Dekor, resim bilgisi eşliğinde çözümlendiğinde, kullanılan farklı malzemelerle de oyunun mesajını ileten, özgün yaklaşımlar ortaya çıkar. Dekorda farklı malzemeler kullanarak form oluşturma konusuna Şekil 2.15'te örneği görülen, Metin Deniz'in tasarımını yaptığı Kafkas Tebeşir Dairesi adlı oyun, örnek olarak verilebilir. Kafkas Tebeşir Dairesi oyununda Metin Deniz, oyuna bez getirmiş ve bu bez köylülerin elinde kalan tüm kumaşlardan, yorgan, çarşaf, örtülerden oluşmuş ve oyun boyunca bu bez, dağ, tepe, bayır, su ve halkın giysisi olmuştur (Koldaş 2003:84).

“Oyunla ilgili çıkan her eleştiride bu malzemelerin kullanımı uzun uzun ele alındı: Sorbonne'da dekor ve bezlerin yorumu üzerine bir seminer düzenlendi ve bu konuda tez çalışması yapıldı. Herhangi bir oyunda dekor ve kostümü ayrı ayrı olarak değil bir bütünün parçaları bir “yorum” olarak değerlendiriyor Metin Deniz” Koldaş 2003:90).

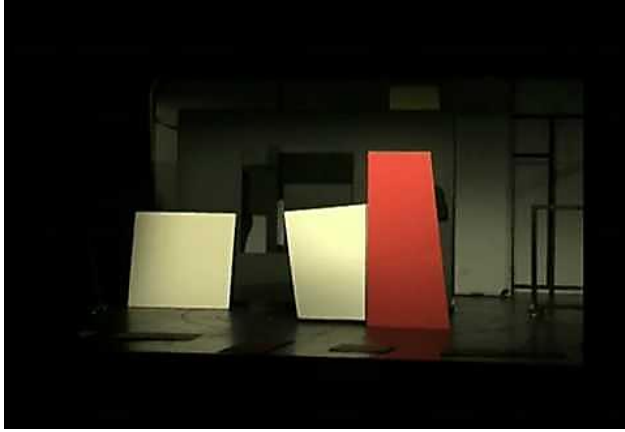
Şekil 35. Kafkas Tebeşir Dairesi

Kaynak: Koldaş, (2007: 87)

20.yy' da farklı dekor anlayışları gelişmiştir. Epik Tiyatronun ve Bauhaus Tiyatrosunun sahneye yaklaşımları farklı dekor anlayışlarına örnektir. Dekor elemanlarını, dekorda resim unsurlarını en az düzeyde uygulama prensibi içinde hareket eden söz konusu tiyatro akımlarında, dönemin teknolojisinin olanakları ele alınmıştır. Şekil 36'da Bauhaus tiyatrosunun sahne anlayışını göstermektedir.

Şekil 36. Bauhaus Tiyatro sahne dekoru örneği

Kaynak: www.dunyatiyatrotarihindensecmeler:2013

Şener (2010: 294-295), epik tiyatro türünün örneği olan bir oyunun dekorunu ele alırken, teknik ve mekanik düzenlemelerin dekorlarda kullanıldığına değinmiş, dekor tasarımını değerlendirirken şu ifadelerle yer vermiştir:

“Bol ve parlak ışık kullanılmış, saklı, aldatmaca gerçeklik duygusunun önüne geçilmiştir. Örnek olarak bir dolunay görüntüsü, yanılısamayı yok etmek adına bir lamba ve aydınlık bir disk ile verilmiştir. Film ve projeksiyon gibi araçlar, döner panolar, sahnenin mekanik bir hızla değiştirilmesi sağlanmıştır. Değişen dekor sahne önüne getirilerek seyircinin eleştirisine açılmış, böylece epik tiyatro anlayışının seyirciye eleştirel bakış açısı kazandırma ve ilişkilerin diyalektik özelliğini gösterme düşüncesi teknik olanaklarla sağlanmıştır.”

Bütün bu olanaklar ve resim elemanlarının sahnede az kullanılması, sahneyi seyircinin gözlerinde bir görüntü olması düşüncesinden soyutlayamaz. Gerçeküstü, klasik, epik ya başka hangi tür dekor anlayışına sahip olduğu farketmeden sahne, resim yüzeyi olarak algılanır. Şekil 37'de sahnenin resim yüzeyi gibi düşünülerek tasarlanmasına örnek görülmektedir.

“Bakırköy Belediye Tiyatrosu'nun bu sene sahnelediği George Orwell'ın kült eseri Hayvan Çiftliği'nde Emrah Eren yönetimindeki sahne tasarımı Barış Dinçel'i görüyoruz. Dinçel, adeta soyut bir resim çalışması sunmuş bizlere. Direkt hayvan barınakları yapmak yerine, demir parmaklıkların birleştirilmesiyle oluşturulmuş

yükseklikler ve şekiller karşımıza bir tablodaki fırçaların ince çizgilerini anımsatıyor. Fütürist düşünceden yola çıkıp, resmin gizemli soyut görüntüsünü sahneye taşımak zekice bir düşünce. Siz resmedilen görüntünün içinde hayvan barınaklarını, çiftliği hayal ederken akan olaylar seyirciyi masalsi sahnenin içine doğru hızla çekiyor. Sahne tasarımı anarşist dünya tasviri gerçekleşirken soyut resmin içinde kendinize bambaşka dünya kuruyorsunuz.” (Kaya, artfulliving:2015).

Şekil 37. Kaya, Tiyatronun Sahne Tasarımında Çağdaş Sanatla Kurduğu Bağ

Kaynak: Kaya:2015

Gerek bilgisayarda hazırlansın gerekse teknik ve mekanik araçlardan yararlanılsın kurgu daima resim temeline dayanılarak oluşturulur. Resmin unsurlarından renk, desen, form bilgisi ve diğerlerini kullanmak, oyunda iletilmek istenen mesajı uygun olarak dekor unsurları üzerinde uygulamak; seyirciyi oyuna dahil etmek, oyunun atmosferine katmak için kaçınılmazdır.

1.4. SAHNE RESMİNDE KULLANILAN MALZEMELER

Sahne Resminde kullanılan malzemeler şunlardır:

Boyalarda: Sahne resminde dekorda toz boya, plastik boya, selülozik ve sentetik boyalar kullanılmaktadır. Toz boya, toz halindeki (pigment) boyanın ahşap tutkalı ve su ile karıştırılması ile elde edilir. Toz boyada renkler canlıdır ve istenilen kıvam ve miktarda hazırlanabilir. Şekil 38’de toz boya örnekleri görülmektedir.

Şekil 38. Toz Boya

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2011)

Toz boyaların kullanım alanı günümüzde azalmıştır. Tercihe bağlı olarak plastik boyalar daha çok kullanılmaktadır. Plastik boyalara göre daha canlı renklere sahip olan toz boyalar, neredeyse her yüzeye uygulanabilir. Dekorda kullanıldıktan sonra verniklenir.

Fırçalar:

Şekil 39. Muhtelif Fırçalar

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2011)

Şekil 39’da örnekleri görülen her boy takoz fırça, yağlı boya ve suluboya fırçaları kullanılır. Resimde olduğu gibi; yüzeye göre fırça kullanılması ilkesi, sahne resminde de geçerlidir. Farklı yüzeyler ve çalışmalar için, o yüzeye ve o çalışmaya uygun fırça seçilmelidir. Fırça çeşitleri, Şekil 39’da en soldaki fotoğraftan başlamak üzere, takoz fırça, boyacı fırçası, mobilya fırçası, yağlıboya ve suluboya fırçaları, fotoğraflardaki örneklerin dışında palet fırça, çizgi fırçası olarak sıralanabilir.

Özellikle palet fırça sahne resmi için üretilmiş, yurtdışında yapılan ve yurtdışından getirilen bir fırça türüdür.

Çırpı: Alınan ölçüye göre düz çizgileri belirlemek için kullanılır. Kalın sicim ipinin toz boyaya bulanır, alınan ölçülerin arasına çırpı gerilir. Gergin ip çekilip zemine düştüğünde, toz boyanın izi, çizgi şeklinde zeminde düz bir şekilde kalır. Basit ve etkili bir yöntemdir. Şekil 40’da toz boyayla tozlanarak, çırpma işlemine hazırlanmış bir çırpı görülmektedir.

Şekil 40. Çırpı

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2008)

Palet: Boyaları karıştırmak için kullanılır. Şekil 41’de palet örneği görülmektedir.

Şekil 41. Palet

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2010)

Bambu Çubuk: Resim yüzeye ön çizim yapmak için kullanılır. Bambuların ucuna takılan kömür ya da tebeşirle çizim beze aktarılır. Şekil 42’de bambu çubukla yapılan bir çizim görülmektedir.

Şekil 42. Çubukla Çizim Tekniği

Kaynak: www.unravelingstars.files.wordpress.com:2019

Sünger, Boya Tabancası: Boya tabancası geniş yüzeyleri renklendirmek, homojen bir şekilde boyamak için kullanılır. Süngerin kullanımında amaç doku oluşturmaktır. Dokulu sünger ve deniz süngeri kullanılır. Şekil 43’te sünger ve boya tabancasının örnekleri verilmiştir.

Şekil 43. Sünger ve Fırçalar

Kaynak: www.schooltheatre.org:2019

Mastar: Fırçayla düz çizgileri çizmek için kullanılır. Mastar ve çizgi fırçaları birlikte kullanılır. Kollu ve düz şekillerde farklı mastar çeşitleri bulunmaktadır. Şekil 44'te mastar örneği sunulmuştur.

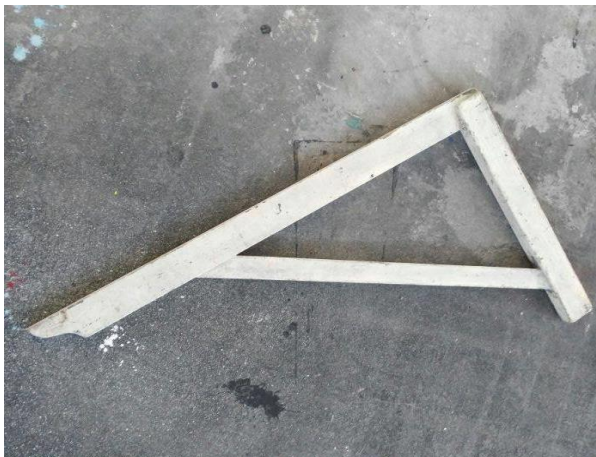
Şekil 44. Kollu Mastar

Kaynak: www.karnseverson.com :2018

Gönye: Çeşitli boylarda gönyeler, ölçü almak ve panolara ya da fonlara çizimleri doğru ve açılı aktarmak için kullanılır. Şekil 45'te gönye örneği görülmektedir.

Şekil 45. Gönye

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivinden

1.4.1. Sahne Resminde Resim Unsurlarının Kullanımı

Sahne resminde dekor çalışılırken, resmin unsurlarını bilinçli bir şekilde kullanmak, oyunun etkileyciliğini pekiştirir. Dekorun eskizinden gerçekleştirilmesine kadar tüm süreçte resmin temel unsurları uygulanır. Oyunun seyircide bırakacağı iz, dekorun kâğıttaki ilk izine, çizgiye paraleldir. Dekorun tasarımdan gerçekleştirilmesine kadar geçen tüm süreçte çizgi, biçim, doku, derinlik gibi resmin unsurları bulunmaktadır. En başta çizgi gelir. Dekor eskizi çizgiyle başlar ve şekillenir. Sözen ve Tanyeli (2001:79) eskizi, bir proje, tasarım ya da sanat yapıtını sonuç-biçimiyle ortaya koymadan önce yapılan ön-hazırlık, taslak olarak tanımlamışlardır. Dekor eskizinde ve sahne resminde kullanılan çizgilerle, oyunun duygusu yansıtılır.

Çizgi: Hem dekorun taslağının çizilmesi sırasında hem de sahne resimlemesi yapılırken çizgi; oyunun ana düşüncesini aktarabilmek adına çok önemlidir. Dekorun tasarımına dair ilk görüntüler çizgilerle oluşur. Belardi (2015:49); eskizin geçici ve bu nedenle de özel bir doğaya sahip olduğunu vurgulamış, eskizin yalnızca iyi düşünülmüş bir fikrin hızlı bir taslağı değil, daha çok düşünce taslağının etkili bir biçimde yeniden sunumu olduğunu belirtmiştir.

Çizgi düşüncenin kâğıda ilk aktarımıdır. Dekorun görüntüsü çizgiyle şekillenir. Çizimlerde kullanılan çizgi karakterleri oyunun iletmek istediği mesajı dekor üzerinden seyirciye yansıtır. Kullanılan çizgi karakteri, oyunun mesajının seyirciye iletilmesi açısından en önemli etkenlerdendir. Şekil 46'da çizgiyle düzenlenmiş bir dekor örneği görülmektedir.

Şekil 46. Çizgiyle Düzenlenmiş Bir Dekor Örneği

Kaynak: www.everythingscenic.tumblr.com:2018

“Dekoru hazırlarken kullanılan çizgilerin biçimi de dekorun havasını çok etkiler. Sözelimi, yuvarlak, kavisli çizgiler daha yumuşak bir hava sağlarken, sert köşeli çizgiler soğuk ve dramatik bir havayı getirir. Geniş bir açıklık gerekiyorsa yuvarlak çizgilerle yumuşaklık elde edilir. Yuvarlak çizgiler daha yumuşak bir havayı sağlamada rol oynar. Ancak yuvarlak çizgideki kavislerin büyüklüğüne ve küçüklüğüne göre, yaratılan havanın özellikleri değişir. Geniş kavisler yumuşak duru ve romantik bir duygusal etki sağlarken, sık ve küçük kavisler uçarı ve gülünç bir havanın doğmasına neden olur. Ayrıca köşeli çizgilerin sayısı az ve açısı genişse sert, soğuk, trajik bir hava yaratılır; bunların sık ve dar açılı olanları sınırlı, dirliksiz, kişi üzerinde baskısı olan bir atmosfer yaratır.” (Nutku 1989:284).

Sadece çizgiyle oluşturulabilecek dekorlar olabileceği gibi, çizgiyi dekorda daha çok kullanarak oluşturulabilecek dekorlar da vardır. Eskiz resmin unsurlarından biridir ve dekor tasarımının da ilk aşamasıdır. Tasarımcı dekorun eskizini biçimlendirirken önce çizgiyi kullanır.

“Eskizin yaratıcı sentezi (kurşunkalemin virtüözlüğünün kusursuz anlatımının), sanatçının yaratıcı edimi ile bilim adamının icat eden yanını kendi bağrında birleştirir, böylece yaratım ile icat arasındaki ayrım ortadan kalkar. Örnek olarak Yves Saint Laurent’ın Afrika’da safarideyken yaptığı ve meşhur Safari ceketıyla sonuçlanan rengarenk taslakları ya da Charles Darwin’in Galapagoslar dönüşünde çiziktirdiği ve evrimin temel ilkelerini ortaya koyduğu yaşam ağacını gösterebiliriz.” Belardi (2015:17)

Renk: Gerek bilgisayarda hazırlansın gerekse diğer teknolojik araçlardan yararlanılsın, kurgu daima resim temeline dayanılarak oluşturulur. Dekorda rengi bilinçli kullanmak oyunun duygusunun anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Örneğin dramatik sahne oyununda kırmızı, sarı gibi sıcak renklerle duyguyu yakalamak kolaylaşır. Yanı sıra komedi oyunlarında neşeyi simgeleyen açık, temiz, soğuk renklerin ve soğuk renklerin tamamlayıcıları olan sıcak renklerin kullanılması oyunun iletmek istediği mesajın seyirciye aktarılmasına yardımcı olur. Şekil 47’de sahne dekorunda renk konusuna örnek verilmiştir.

Şekil 47. Renk Konusuna Örnek Bir Dekor

Kaynak: <https://i.pinimg.com/originals/2018>

Kandinsky (2005:83); renklerin etkilerinin açıkça tanımlanmasının, çeşitli değerlerin uyumu içinde inşa edilmesine zemin sağlayacağını belirtmiştir. Sanatsal duyguya göre seçilmiş bir rengin tonlarına göre tasarlanan gerçek sanatsal düzenlemeler yapılacağını, bir rengin uygulanması ve ilişkili iki rengin birleşimi ve karışımının çoğunun renkli armoninin kaynağı olduğunu ifade etmiştir.

“Renklerin yarattığı dramatik etki oyunla bütünlük içinde olmalıdır. Dekorda kullanılan panolarda, yer bezlerinde, döşemelerde, aksesuarlarda vb. plastik boyutları ortaya çıkarabilmek için ışık ve gölgeyi, farklı yüzeylerde farklı tonlar kullanılması gerektiği gözetilerek boyanmalıdır. Örneğin sahne üzerinde kullanılan tüm nesnelere aynı yüzey ve parlaklıkla tonlanırsa, hacim algısı yok olur, dekor ve tüm unsurları plastik niteliklerini yitirirler.” (Nutku 1989: 284)

Dekorda rengin kullanımına ilişkin bir örnek olarak Metin Deniz’in tasarımını yaptığı “Nekrasof” oyunu verilebilir. Jean Paul Sartre’nin yazdığı oyunun çevirisini Cemal Süreya yapmıştır. 1970-71 yıllarında Ankara Küçük Sahne’de oynanan oyunda Metin Deniz oyunun her sahnesinde, oyunun yorumuna uygun ayrı bir renk kullanmıştır. Şekil 48’de Nekrasof oyununun dekorundan örnek görülmektedir. Her sahnede görülen tek renk kullanımı, oyuncuların kostümlerini ve makyajlarını da kapsamaktadır.

Şekil 48. Nekrasof Oyunundan bir dekor

Kaynak: Koldaş, (2003:46)

Nihal Koldaş’ın (2003:47), Genco Erkal ile Kasım 1999’ da yaptığı görüşmede, Genco Erkal oynadığı Nekrasof oyununun dekor ayrıntılarını; Nekrasof’ta her sahnenin rengi ayrıydı diyerek ifade etmiş, küçük burjuvaların kahverengi, patronların fildişi beyazı, gazetecilerin her renge girebilen bir gri olduğunu, konunun gazete olduğunu belirtmiştir. Bütün fonun gazete kâğıtları ile kaplandığını anlatan

Erkal; dekorla ilgili düşüncelerini, sonra üzerine (fonun) çok ince bir tabaka film gibi bir boya sürmüştü. Dekorla ilgili düşüncelerini, çok tadı olan bir tasarımdı şeklinde ifade etmiştir. Şekil 49’da oyundan bir kare görülmektedir.

Şekil 49. Nekrasof Oyununda Renkler

Kaynak: Koldaş, (2003:46)

Nutku (1982:285) dekorda rengin kullanımı ile ilgili olarak şu ifadelere yer vermiştir;

“Duygusal ölçünün ortaya çıkmasında en önemli etmenlerden biri renktir. Seyirci sıcak ve soğuk renklerin farkında olmadan etkisi altında kalır. Renkler dalga uzunlukları kadar, günlük yaşamımızdaki anlamlarıyla da (simgeler, çağrışımlar, moda vb) etki ederler. Doğal olarak her ülkenin kendine özgü bir renk tutkusu vardır. Ama bunun yanı sıra doğanın etkisiyle de rengin tüm insanlık için genel bir etkisi bulunur. Önemle üzerinde durulması gereken bir nokta renk seçiminde göz alıcı karşıtlıkları kullanmaktan sakınmaktır. Sözelimi siyah bir fonun üzerinde beyaz giysili figürler oyuncunun kişiliğini siler, çünkü bunlar siyah üstünde beyaz lekeler gibi görünürler. Oyuncular anonimleştirilmek isteniyorsa ya da onları birer simge gibi kullanmak gerekiyorsa o zaman böyle bir karşıtlık kullanılabilir. Eğer zıt renkler kullanılacaksa bu daha çok pastel renklerin yardımı ile yapılmalıdır. Aynı nedenden dolayı dekoru oyuncuların başlarının üstünden boyamamak gerekir. Çok yüksekte bir duvar süsü, yüksekte bir oda penceresi vb. ya da gereğinden çok aydınlatılmış bir fon seyircinin dikkatini yükseğe çeker ve oyuncudan koparır” (Nutku, 1982:285).

Form: Tiyatroda sahne üzerinde form üç boyutlu olarak ve dekor yüzeyi üç boyutlu hale getirilmek üzere kullanılır. Örneğin pencere ya da raf gerçek olarak dekora eklenebilir ya da yüzey üzerinde form görüntüsü olacak şekilde plastik olarak çalışılabilir. Görme hareketi, yüzey üzerinde ya da sahnede formları takip eder. Seyirci dekorda kullanılan formlar üzerinden oyunun akışına dâhil olur.

Grzymkowski (2016:120), hareketin aynı zamanda izleyicinin gözlerinin sanat eseri boyunca hareket etme biçimini de ifade ettiğini ki bu hareketin, yetenekli bir sanatçı tarafından kontrol edilebileceğini aktarmıştır. İnsan gözünün, doğal olarak

geometrik şekillere kaydığını ve sanatçının insandaki bu eğilime hitap eden bir sanat eseri üretebileceğini belirtmiştir.

Tiyatroda oyunlarda form konusuna eklenebilecek bir unsur olarak Şekil 50’de görülen örnekte olduğu gibi heykel de kullanılmaktadır. Dekorda heykel kullanımı söz konusu olduğunda, kolay taşınabilir olması önemlidir. Heykelin ölçüsü, büyüklüğüne göre strafor, papier mache gibi yöntemler kullanılmaktadır. Dekorun sağlam ve hafif olması hedeflendiğinden strafor ve papier mache (kâğıt hamuru) tercih edilmektedir.

Şekil 50. Heykel Örneği

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2003)

Doku: Sahnede dekorun resimlenmesi gereken unsurları arasında büyükten küçüğe ne kadar dekor elemanı varsa o kadar da doku olabilir. Dekor elemanı üzerine çalışılacak doku nasıl öngörüldüyse, renkler ve malzemeler ona göre hazırlanmalıdır. Bu konu Şekil 51’de görülen örnekte olduğu gibi taş dokusunun işlenmesi de olabilir, çatlamış, sıvası dökülmüş bir duvar dokusu veya kumaş dokusunun verilmesi de olabilir. Dekorda doku oluşturmak için sahne ressamının gözlemi gereğince bazı malzemeler kullanılır. Bunlar fırça, dokulu sünger ve deniz süngeridir. Ayrıca doku oluşturulacak yüzeye göre, buruşturulmuş kağıt ve bez de kullanılabilir.

Şekil 51. Taş Dokusuna Örnek

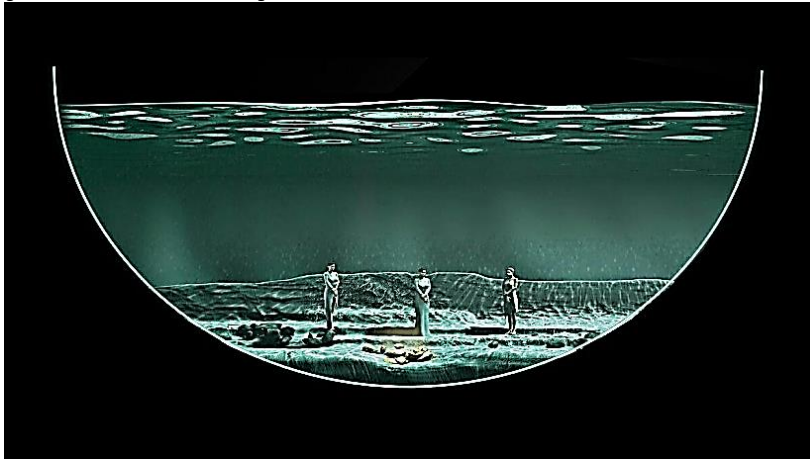
Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2004)

Derinlik: Tiyatro dekorunda derinlik konusu sahnede dekor elemanlarının arasındaki mesafeyi ve yüzey (fon, panolar gibi) üzerinde vurgulanan uzamı kapsamaktadır. Dekor elemanlarının boyanmasında ve düzenlenmesinde derinlik olgusu oluşturularak sahnede üç boyutlu atmosfer yaratılır. Sahne resminde gerçeklik yanılsamasını oluşturmak için dekor tasarımında ve sahne resminde derinlik kavramı önemlidir. Bunun için geride giderek kaybolan bir manzara, perspektife göre yapılmış bir sokak ya da mekan Şekil 52’de verilen örnekte görüldüğü gibi mesafe, derinlik hissini oluşturacak şekilde resmedilir.

“Lineer perspektif kuralları, ressamın, derinlik duygusunu, yani iki boyutlu düzlemde üç boyutlu görüntü, izlenimini vermede kullandığı, çok önemli bir araçtır. Lineer perspektif, İS beşinci yüzyılın büyük trajedi yazarı Aiskhylos’un sahne ressamı Agatharkhos’un eserlerinde görülür. Agatharkhos’un dekor olarak kullandığı fon perdeleri o kadar etkileyiciydi ki, Platon gerçeklik izlenimi yarattığını söyleyerek Agatharkhos’u coşkuyla övmüştü. Eski Yunan’daki perspektif çizimleri günümüze ulaşmamış olsa da İS 79 yılına ait gerçek bir zaman kapsülü olan Pompei, Roma ve daha önceki Eski Yunan dönemi mimari çizimleri hakkında ipuçları verir. İnsanın görme duygusu ve resimde perspektif kuramı alanlarında çalışan temel nörolojik bilimler uzmanı Christopher Tyler, perspektif ölçülerinin görüldüğü Pompei’deki duvarların Yunanlı sanatçılar tarafından resmedilmiş olabileceğini belirtmiştir” (Atalay 2006:142).

Dekor elemanlarının birbirlerine olan oranları ile sahnede yaratılan derinlik algısı pekiştirilir. Grzymkowski (2016:123)’ye göre; sanatta oran bir sanat eserinin tekil unsurlarının birbirlerine göre büyüklüğüdür.

Şekil 52. Derinlik İçin Örnek Dekor

Kaynak: www.monacohebdo.mc:2018

Renk Değeri: Dekorda kullanılan renklerin açık-koyu değeri, sahnede hacim etkisi yaratacak şekilde boyanır. Dekorda iki boyutlu ya da üç boyutlu dekor elemanlarında ışık-gölge zıtlığı mutlaka kullanılır. Dekor elemanı bir sehpa veya bir masa veya bir koltuk olabilir. Söz konusu Şekil 53'te görüldüğü üzere, dekor parçaları açık-koyu, renk değeri önemsenererek boyanır.

Grzymkowski (2016:118), renk değerinin, genellikle bir sanat eserinde ışığın ve karanlığın kullanılmasını ifade ettiğini, ışık ile karanlık arasındaki kontrastın (zıtlık), derinlik yaratmak için kullanılabileceğini; bir nesnenin bir kısmının gölgelendirilerek onun üç boyutlu görünmesinin sağlanabileceğini belirtmiştir.

Grzymkowski'nin kontrast, (zıtlık)'la ilgili tanımı şöyledir:

“Sanatçı bariz farklı nesnelere, renkleri ya da diğer unsurları birbirine çok yakın yerleştirerek görsel açıdan daha ilgi çekici olan bitmiş bir eser yaratabilir. Bu kontrast açık renklerin yanında koyu renklerde olabileceği gibi, birbirine aykırı şekiller (daireleri bitişik olan kareler gibi) ya da kaba dokunun karşısında yumuşak doku şeklinde de olabilir yahut tezat oluşturan başka unsurlar kullanılarak kontrast yaratılabilir. Sanatçı aynı zamanda kontrastı izleyicinin gözünü sanat eserinin belli bir yerine çekmek için de kullanabilir” (2016:123).

Şekil 53. Renk değeri için örnek dekor

Kaynak: www.officiallondontheatre.com:2018

Dekorda kullanılan dekor elemanlarının boyanmasında, oyunun geçtiği zamana ve atmosfere uygun bir görüntünün verilmesi resim tekniğiyle mümkündür. Örneğin karlı, fırtınalı bir sahnede dekorda kullanılan mekânın penceresi, kapısı vb. objeleri resim tekniğiyle hayat bulur. Camlar boya ile buğulanır, çizilir, kar birikintileri yapılır.

“Panorama ne kadar iyiye, yani yanılısma ne kadar önemliyse, uzam-belirleyen etkenler arasındaki çelişki de o kadar şiddetli olacaktır; bunun nedeni de etkenlerin oluşturduğu bu karışımı artık hep daha yanlış analiz edebilmemizdir. Panorama ne kadar zayıfsa, kendimizi o kadar iyi hissederiz, çünkü panorama zayıfladığında yanılısma son bulur” (Von Hildebrand, 2016:43).

Güneşli, yağmurlu, sisli vb. hava durumları da bu şekilde, sahne ressamının gözlemlerinin resim tekniğiyle dekora uygulanması sonucu verilir. Sahne ressamının dekorla ilgili en birincil sorumluluğu gözlemdir.

“Baktığınız zaman, asla resmin (ya da bu dünyadan herhangi bir şeyin olması ‘gereken’ ya da bazı kimselerin sadece öyle olmasını istedikleri şey olduğunu düşünmeyin. Resim her şey olabilir. Fırtınanın ortasında çakan bir gün ışığı şimşegi olabilir. Bir fırtına bulutu olabilir. Bir insanın hayat yolundaki bir adımı ya da neden olmasın, “yeter” diye yere vuran bir ayak olabilir. Sabah saatlerinin tatlı ve umut dolu havası veya bir zindandan çıkan pis koku olabilir. Bir yaranın kan lekeleri ya da bütün bir halkın mavi veya sarı bir göğe yükselen ırlayışı (özgürlük şarkısı) olabilir. Biz neyse o olabilir; bugün, şimdi olan, her zaman olacak olan olabilir. Sizi dikkatle bakmak oyununa çağırıyorum... Düşünmeye çağırıyorum” (Tapiés, 2014:76).

Alan sınırlaması olmaksızın, gözlemediği her türlü dokuyu, rengi, dekor yüzeyine aktarmak sahne ressamının gözlem bilgisiyle gerçekleşir. Doğa olaylarını, kazaları, insanı, mekanları, insanın ilişkilenebileceği her ortamı gözlemek ve oyuna göre dekorun ve aksesuarların sahnede kullanılacak, renklendirilecek tüm dekor elemanlarının, oyuna, dekora uygun renklendirilmesini gerçekleştirmek sahne ressamının sorumluluğundadır. Sanat duygusu der Von Hildebrand (2016:33), fiili biçimin alelade bilgisine karşılık, biçime ilişkin bu değerlerin açık seçik kavranılmasından oluşur. Bu noktada tiyatro ve resim sanatları, sahnede birlikte kullanıldığında, dekorda kullanılan biçimler üzerinden verilmek istenen değerler seyirciye daha çabuk ulaşır. Seyirciyi etkileyen ortak bir sanat dili böylelikle oluşur.

Belirli bir dönemi ele alan oyunlarda, dekorlarda iç süslemeler (kalem işi, duvar kâğıdı) yapılması motif ve bezeme bilgisi gerektirmektedir. Grzymkowski (2016:123), sanatın çeşitli ilkeleri açıklanırken, ayrı kavramlar, ritimler ve motiflerin genellikle birleştirildiğini sanatta motifin; renk, şekil ve diğer sanat unsurlarının kendini tekrarlayan kompozisyonu olduğunu aktarmıştır. Bu nedenle Şekil 54’te görülen örnekte olduğu gibi dekorda kullanılan kalem işi, vb. iç süslemeler sahne resmi yöntemiyle aktarılmaktadır.

Şekil 54. Kalem İşi Pano

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi 2007

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRNEK DEKORLARIN İNCELENMESİ

1. TÜRK TİYATROLARINDA DEKOR UYGULAMALARININ TARİHÇESİ

Dekor mekânla ilişkilidir. Tiyatro oyunu, bir mekânda sahnelenecekse dekordan da söz edilebilmektedir. Bu nedenle, Devlet Tiyatrolarında dekor uygulamalarının tarihçesine bakıldığında, önce tiyatro tarihine bakılması gerekmektedir. Türklerde tiyatronun ilk örnekleri yazılı, dram geleneğine dayanmayan seyirlik oyunlar olarak nitelenebilir. Seyirlik oyunlarda, söze dayalı olan ve söze dayalı olmayan seyirlik oyunlar olarak adlandırılır. And (2017:25-61) eserinde, söze dayanmayan seyirlik oyunlarda; cambaz, hokkabaz, sihirbaz, ateşbaz, köçek, çengi bulunduğunu, söze dayalı seyirlik oyunlarda ise meddah, kukla, karagöz, semavi kahveleri, orta oyunu bulunduğunu, bu oyun türlerinin çoğunlukla açık alanlarda halka karşı oynanan ve dekora ihtiyaç duyulmayan oyunlar olduğunu belirtmiştir.

“İlk dekorlar ağaç üzerine yapılmakta ve basit ifadeli şekillerden meydana gelmektedir. Sonraları pano boyama şeklinde ve çeşitli malzemelerden yararlanarak sıradan bir dekor tekniği ortaya çıkmıştır. Dekor sanatının bugünü mükemmelliğe varışı kolay ve çabuk olmamış sanayileşme ve modernleşme sürecine kadar gelişigüzel yöntemlerle inşa edilmiştir. Dekorun oluşumunda teknik buluşların yanı sıra estetik anlayışların da önemli bir yeri olduğunu unutmamak gerekir” (Temel, 2007:17).

Kurtuluş, (1987:46) Tanzimat öncesi eski İstanbul tiyatrolarından bahsederken; Tanzimat’tan önce az da olsa tiyatro oyunlarının sahnelendiğinin görüldüğünden bahsetmiştir. Bu sahnelemede mekân olarak yabancı elçilikler ve evlerin kullanıldığını, 17. yüzyılda Fransız elçiliğinde tiyatro yeri, III. Selim zamanında sarayda bir tiyatro yeri, 18.yy’ da Galata’da tiyatro binasının yapıldığı ve yapıldıkları dönemlerde buralarda tiyatro ve opera temsillerinin verildiğini aktarmıştır. Tanzimat’ın ilanını, batılılaşma hareketlerinin oluşturduğuna değinmiş, İlk Türk gazetesi bu dönemde basılmış, ilk Türk tiyatro oyunu bu dönemde yazılmış ve oynanmıştır. 1847-1850 yılları arasında Beyoğlu (Pera)’nda üç büyük kahvehanenin tiyatro haline getirildiğini aktarmıştır.

And, (2017:80), eserinde Güllü Agop’un göstermeliklerinde sahneye korluğun (yönetmenliğin) manzara nezareti ile karşılandığını belirtmiş, dekorcu için ise manzara

müzeyininin (Osmanlı tiyatrosunda dekor görevlisi) kullanıldığını ifade etmiştir. Sahneye kor veya manzara nazırı olarak yerli sanatçıların yetiştiğini belirten And, Thomas Fasulyeciyen, Bedros Magakyan, Mardiros Minakyan gibi sanatçılardan eserinde bahsetmiştir. Dönemin atmosferinde dekor da nispeten önemsenmiş, bu dönemde dekor olarak fon bezleri gerçekçi bir üslupla, oldukça özenli bir şekilde çalışılmış, bir fon pek çok oyunda kullanılmıştır.

“Hemen her tiyatronun demirbaş dekorları vardı. Gelen topluluk bu dekorları oyuna uygun bir biçimde kullanırdı. Ahmet Fehim, Gedikpaşa’da sahnenin sofitasına çekilmiş böyle 95 perde olduğunu, bunların mağara, salon, divanhane, hâpishane, mezarlık, meydan, cadde, kilise, yoksul odası, zengin odası, kitaplık, deniz, orman ve bahçe gibi kullanıldığını söyler. Çoğunlukla bunları Naum’un dekorcusu Merlo yapmıştı. Henüz kapalı dekor (d cor ferm  ya da box set) kullanılmıyordu. Ahmet Fehim bunların ilk Bursa Tiyatrosu’nda Moli re’in Okumuş Kadınlar’ı için kurulduğunu (Ahmet Fehim ile Triyants yapmışlar) belirtiyor. Ancak sonra bunların daha güzellerini ŐiŐeciyan gerçekleŐtirmiŐtir” (And, 2017:81).

Dekor ekseninden baktığımızda, kısıtlı ve sınırlı olmakla beraber tiyatro ve opera sanatları kapsamında, cumhuriyetten önce temsiller sahnelenmiştir. Meşrutiyet döneminde dekor için sahne  l s  olmadan çok büyük panolar yapılmıştır. Bu panoların üzerine resimler çalışılmış ve makaralı sistemle sofitadan indirilmiŐtir. Panolarda, Şekil 55’te görüldüğü gibi mekân i leri resmedilmiş, önlerine mobilyalar konulmuŐtur. Dış mekân kullanılacağı zaman bahçe ya da manzara resmi çalışılmıştır. O dönemde kısa süreli ve farklı oyunlar oynandığı için zaman ve maddi yetersizliklerden dolayı, aynı dekorlar her oyunda kullanılabilmektedir.

Şekil 55. Gedik Paşa Tiyatrosu

Güllü Agop’un Gedikpaşa Tiyatrosu

Kaynak: www.dersimiztarih.net:2019

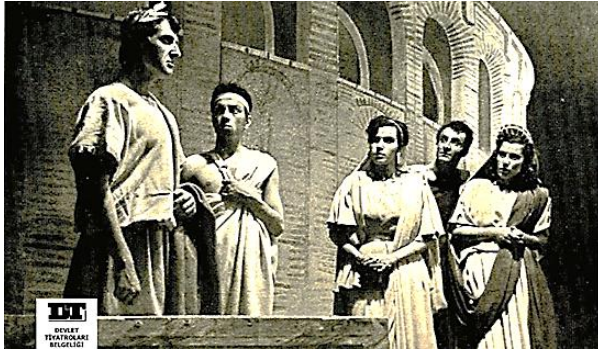
“19.yy. sonlarına kadar bir dekorun tasarımında esas olarak tasvir ve temaŐa mevzuları üzerinde durulmuŐ ve hakikaten gözlere güzel ve muhteŐem görünen en ince teferruatı

ihmal etmeyen bir dekor sanatı meydana gelmiştir. Fakat bu çok kere sadelik yolu ile bir piyesin içinden taşıp dökülen hayatiyeti ifade etmemiş kuru bir realizm halinde ve daima muayyen kalmıştır. Son devir ressamlarının çeşitli renkleri pür desenleri ve geniş esprileri dekor sanatına yeni bir çehre vermiştir. Bu günkü dekorun resim sanatından çok şeyler aldığı inkâr edilemez bir hakikattir. 30-40 sene evveline kadar münhasıran dekorlar tiyatrolarda yetişen mütehasşıs dekoratörler tarafından yapılırdı. Onların muayyen kalıpları haline gelen dekor telakkileri iflas etmiş ve yerini günün sevk ve ihtiyaçlarını cevap vermeye çalışan ressama terk etmiştir” (Temel 2007:18).

Cumhuriyetle beraber, kurulan yeni cumhuriyetin ve savaştan çıkmış yeni bir ülkenin olumsuz ekonomik şartlarına rağmen tiyatroya ve tiyatro oyuncularına destek verilmiş, daha sonraki yıllarda dekor sanatçılarımızdan bazıları Avrupa’da eğitim görmüşlerdir. Cumhuriyetten önce dekor, kostüm gibi sahne uygulamalarının üzerinde pek durulmamış, cumhuriyetin ilanıyla devlet sanata destek vermiş ve sahne uygulamaları, özellikle 1940’lı yıllardan itibaren bilinçli bir yol almaya başlamıştır. Şekil 56’da 1941-1942 sezonu, Jül Sezar oyunundan dönemin kostüm ve dekor örnekleri görülmektedir.

Kurtuluş, (1987: 136) Esere anlam getiren dekorun, Cumhuriyet döneminde teknik ve anlatım olarak büyük aşama gösterdiğini belirtmiş, dekor tekniğinin büyük gelişiminin eserlerin anlatım üslubunun da değişmesine sebep olduğunu, eserlerin sahnede tek biçime düşmekten kurtulmasında büyük rol oynadığını ifade etmiştir.

Şekil 56. Jül Sezar, 1941-1942 Sezonu Tatbikat Sahnesi

Kaynak: www.devtiyatro.gov.tr:2018

“Sahne tasarımının tarihsel gelişimine baktığımızda Avrupa’daki gelişiminin belli bir bölümüne benzeyen bir sürecin yaşadığını Türkiye’de de görürüz. 1940’lı yıllardan başlayarak Avrupa’nın 19.yy. sonlarında kullandığı “resimsel etkinin”, dolayısıyla boyalı pano dekorların kullanıldığı bir yaklaşım egemen olmuştur. Dış mekânlarda oyun arkasında yer alan ilk binanın üç boyutlu olarak sahneye uygulanması, ama bunun ardından derinleşen giderek uzaklaşan binaların yer aldığı resim panolarıyla verilmesi oldukça yaygınlaşmıştır. Bunun gibi oyunların yapısı bakımından da geliştirilmiş belli kalıplara rastlanmaktadır” (Çakır, 2015:59).

Devlet Tiyatrolarında dekor uygulamalarının tarihçesine bakıldığında Metin And'ın (1970:327), 100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi bu konuya ışık tutmaktadır. Eserde yer alan 95. soru şu şekildedir;

Bu dönemde sahne sanatlarının gelişmesi nasıl olmuştur?

Bundan önceki dönemlerde olduğu gibi Cumhuriyet'in ilk yıllarında da sahneye koyuculuk, dekor, giysi, ışık gibi sahne sanatları üzerinde hiç durulmamıştı. Bu dönemin başında da sahne düzeninde oyuna belirli bir yorumun getirilmesi, belirli bir anlayışta bir sahne düzeni yerine, oyunculuk içgüdüleriyle, daha çok oyunun akışında, giriş çıkışlar, sahnede duruşlar saptanıyor, bir de oyuncuların sözlerinde ufak tefek düzeltmeler yapılıyordu. Oyunların uzun süren temsilleri de olmadığı, yeni oyunların çabucak hazırlanması gerektiğinden provalar üstünkörü geçiriliyor, özen gösterilmiyordu. Dekor da böyleydi. Tiyatroların değişik konularda birkaç dekoru bulunur, her oyunda bunlar kullanılır, ayrı dekora gidilmezdi. Zaman zaman tiyatrolar yeni dekorlar yaptıklarında bunu halka övünçle duyururlardı”.

Sahne ressamlığının tarihçesine bakıldığında Meşrutiyet döneminde panoların, iç mekân resimlerinin, birkaç defa ressamlara yaptırılarak, devamlı kullanıldığına dair ifadeler rastlanmaktadır. Cumhuriyetle birlikte, resim bölümü mezunu ressamlar sahne ressamı olarak tiyatrolarda çalışmış, kimileri yurt dışında sahne dekoru eğitimi almışlardır. Daha sonra resim bölümü mezunu sahne ressamlarımız dekoratör (sahne tasarımcısı) olmuşlar, dekor tasarımı yapmaya başlamışlardır. Bu nedenle 20.yy'ın ortalarında sahne ressamlığı görevini mesleğinde uzman, alaylı ressamlar olarak nitelenebilecek tabelacılar üstlenmiştir. 1975'de, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi resim bölümü mezunu Birsen Salahi, birkaç sene sonra da, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Akademisi mezunu Ülker Urubay'ın, Devlet Tiyatroları Resim Atölyesine başlamalarıyla sahne ressamlığında resim altyapısı tekrar gündeme gelmiştir.

“Dekor sanatçılarımız içinde de görgü ve bilgilerini dışardan edinmiş olanlar vardır: Refik Eren Fransa'da, Seza Altındağ, Acar Başkut Almanya'da, Tarık Leventoğlu, Yücel Tanyeri İtalya'da. Ayrıca dekor alanında başarılı çalışmaları görülen Metin Deniz, Duygu Sağıroğlu, Doğan Aksel, Turgut Atalay, Tuncay Çavdar, Hüseyin Mumcu, Turgut Zaim, Sermet Çağan, Osman Şengezer'in adlarını sayabiliriz” (And 1970:328).

1.1. DEVLET TİYATROLARINDA SAHNE RESSAMI OLARAK ÇALIŞMIŞ RESSAMLAR

Dünyada resim sanatı söz konusu olduğunda, ünlü ressamların resmin unsurlarını barındıran pek çok alanda ürün verdikleri görülmektedir. Resim yüzeyinde resmin elemanlarını başarılı bir şekilde düzenleyen bir ressam, resim elemanlarıyla ilgili her alanda varlık gösterebilir. Tasarım bu alanlardan biridir zira, ressam yüzeyde formları, çizgileri tasarlamakta, derinlik, ritim, denge kavramlarını yüzeye uygulamaktadır. Bu nedenle Picasso'dan Matisse'e pek çok sanatçı sahne tasarımı da yapmıştır.

“Picasso'nun yaşamında önemli bir yaratıcılık alanı daha: Gösterim sanatları. Aslında bu birdenbire doğmuş bir ilgi alanı değil. Picasso resimlerinde tiyatral konulan sanat yaşamının ilk yıllarından itibaren kullanmaya başlar” (Yaycıoğlu,2001:98).

Picasso dekor ve kostümleri çizmek için üç ay süresince durup dinlenmeden çalışır, birçok taslak çizer. Bu taslaklar her defasında biraz daha yalınlaşır. Soluk renklerin hâkim olduğu sade bir dekor ve buna karşılık, kırmızı-sarı-siyah, yeşil-mavi-siyah, sarı-mavi-siyah, pembe-kahverengi-mor-mavi-siyah bileşimlerinden oluşan ve görsel etkisi güçlü kostümler çizer. Bu kostümler canlandırılan kişilerin doğasını ve toplumsal konumlarını yansıtır. Gösteri Alhambra tiyatrosunda 22 Temmuz 1919 yılında sergilenir ve büyük başarı kazanır” (Yaycıoğlu 2001:100).

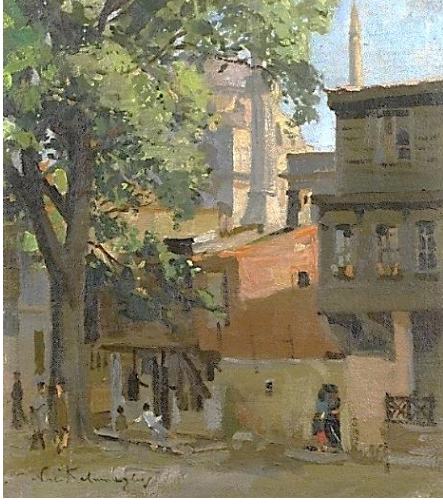
Türkiye'de de ödenekli ya da kurum tiyatrolarında sürekli olarak çalışmadan, özel, kurum yahut ödenekli tiyatrolarla, sahne tasarımı alanında, yurt içinde ya da yurt dışında çalışmış tanınmış ressamlarımız vardır. Abidin Dino bu ressamlarımızdan biridir. İleri (2005:15), Abidin Dino' ya dair anılarının yer aldığı kitabında Abidin Dino'nun, Londra ve Paris'te iken, Gertrude Stein ve Lord Gerald Berners ile beraber bir Faust operasının da dekor ve kostümlerini hazırlamakla görevlendirildiğinden bahsetmiştir.

Devlet tiyatrolarında çalışan resim bölümü mezunu ressamlarla ilgili bilgiler aşağıda verilmektedir:

Naci Kalmukoğlu (1898-1957): Kalmuk Türklerindedir. Rus ihtilali dolayısıyla, Markof'ta sürdürdüğü tahsilini yarıda bırakarak 1920 yılında İstanbul'a geldi. Türk yurttaşlığına geçtikten sonra tiyatro dekorları yaptı. İstanbul'un büyük sinemalarında, otellerinde ve lokantalarında panolar, sahne dekorları ve İzmir Fuarı'nın bölüm resimlerini gerçekleştirdi. Ankara Halkevi sahnesinin dekorlarını

hazırladı (www.turkishpaintings.com:2018). Şekil 57’de, Naci Kalmukoğlu’nun resmine bir örnek görülmektedir.

Şekil 57. Naci Kalmukoğlu

Kaynak: www.leblebitozu.com com:2018

Turgut Zaim (1906-1974) 1906 yılında İstanbul’da doğmuştur. 1930 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi’ni bitirdikten sonra yüksek tahsilini Paris’e giderek tamamlayan Zaim, Türkiye’ye döndükten sonra resim öğretmenliği yaptı. Aynı zamanda Devlet Tiyatroları’nda dekoratörlük yapıyordu. Pek çok oyunun dekorunu hazırladı (Şengezer, 2010:10). Şekil 58’de Turgut Zaim’in On ikinci Gece isimli oyun için hazırladığı Tiyatro Dekor Taslağı görülmektedir.

Şekil 58. Turgut Zaim – On ikinci Gece Tiyatro Dekor Taslağı

Kaynak: Şengezer, 2010:14

Turgut Atalay (1918-2004): Ressam ve tiyatro dekoratörü olan Turgut Atalay, Güzel Sanatlar akademisinde ilkin İbrahim Çallı, sonra Leopold Levy atölyelerinde çalıştı. Akademiyi bitirdikten sonra bir süre yağlı boya tabloları ile sergilere katıldı. Tiyatro dekorları türünde çalışmaya başladı, Muhsin Ertuğrul tarafından İstanbul Şehir Tiyatrosuna alındı. Pek çok oyunun dekorunu hazırladı (Şengezer, 2010:34). Şekil 59’da Turgut Atalay’ın bir resmi görülmektedir.

Şekil 59. Turgut Atalay

Kaynak: www.lebriz.com:2018

Hüseyin Mumcu (1924-2002) Hüseyin Mumcu Güzel Sanatlar Akademisi’nde eğitim gördü. Devlet Tiyatroları’na 1951 yılında sahne ressamı olarak giren Mumcu, 1990 yılında emekli oluncaya kadar dekor ve kostüm tasarımı çalışmasının yanı sıra sanat teknik müdürlüğü görevinde de bulundu (İnternet Kaynağı 43). Şekil 60’da Hüseyin Mumcu’nun Philipp Holz’un Büyük Öfkesi oyununun dekor taslağı görülmektedir.

Şekil 60. Philip Holz’un Büyük Öfkesi, Hüseyin Mumcu’dan dekor taslağı

Kaynak: Şengezer, 2010: 33

Metin Deniz: (1940-2015) Metin Deniz 1957 yılında Güzel sanatlar Akademisi Resim Bölümü'ne girdi. 1961'de İstanbul Şehir Operası'na dekoratör yardımcısı olarak girdi. 1962'de Opera'nın dekoratörü oldu. 1965'te Opera'dan ayrıldı ve özel tiyatrolarda dekoratör olarak çalışmaya başladı (İnternet Kaynağı 44). Şekil 61'de Kafkas Tebeşir Dairesi adlı oyunun Metin Deniz tarafından hazırlanan taslağı görülmektedir.

Şekil 61. Metin Deniz – Dekor Taslağı

Kaynak: Koldaş (2003: 85)

Birsen Salahi (1948-): Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü, Bedri Rahmi Eyüboğlu atölyesinden mezun oldu. 1975 yılında girdiği Devlet Tiyatroları'nda sahne ressamı olarak çalıştı. Pek çok oyunun dekor ve kostüm tasarımını gerçekleştirdi. Dekoratör olarak emekli oldu. Resim çalışmalarını kişisel atölyesinde sürdürmektedir. Şekil 62'de Birsen Salahi'nin resimlerinden biri görülmektedir.

Şekil 62. Birsen Salahi

Kaynak: www.adagazetesi.com:2019

Ülker Urubay (1956-): Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nden mezun oldu. 1978 yılında Devlet Tiyatroları'nda sahne ressamı olarak çalışmaya başladı. Pek çok oyunun realizasyonunda görev aldı. Dekoratör olarak 2014 yılında emekli oldu. Resim çalışmalarına kişisel atölyesinde devam etmektedir. Şekil 63'de Ülker Urubay'a ait bir resim görülmektedir.

Şekil 63. Ülker Urubay

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi

Arzu Özdemir (1980-): Hacettepe Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümünü bitirdi. Aynı yıl Hacettepe Ü. Yabancı Diller Yüksek Okulu İngilizce Hazırlık Programını Tamamladı. 2006 yılında Hacettepe Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Sosyal Bilimler Resim Bölümü Yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2005 yılında Devlet Tiyatroları'nda Sahne Ressamı olarak çalışmaya başladı. Halen İstanbul Devlet Tiyatrosu resim Atölyesi'nde Şef olarak çalışmaya devam etmektedir.

1.2. 1980-2010 DÖNEMİ DEVLET TİYATROLARINDA DÖRT FARKLI OYUNUN ANALİZİ

1980-2010 yılları arasında devlet tiyatrolarında sergilenen oyunlardan dördü seçilerek oyunun sahne dekorlarında kullanılan sahne resim yöntemleri analiz edilmiştir. Tablo 4'te analiz edilecek oyunların künyeleri verilmiştir.

Tablo 4: Oyunların Künyeleri

Oyun Adı	Küçük Prens	Yılın Kadımı	Üç Kuruluşluk Opera	Nazım Hikmet'in Memleketimden İnsan Manzaraları'ndan On Bir Tablo
Sezon	1981-1982	1991-1992	2001-2002	2010-2011
Perde	2 Perde	2 Perde	3 Perde	2 Bölüm
Türü	Dram	Müzikal	Müzikal	Şiir
Yazan / Düzenleyen	Antoine De Saint Exupery	Peter Stone	Bertolt Brecht-Kurt Well	Nihat Asyalı
Yöneten	Şakir Gürzumar	Basil Coleman	Erhan Gökgücü	Rüştü Asyalı
Sahne Tasarımı	Sertel Çetiner	Roger Andrews	Ali Cem Köroğlu	Hakan Dündar
Çeviren	Gencay Gürün	Fatoş Sevengil	Yücel Erten	---

Kaynak: www.devtyatro.gov:2018

1.2.1. Örnek Oyunların Dekorlarında Uygulanan Sahne Resmi Yönteminin incelenmesi

Dekor tasarımı, resim sanatı gibi dönemin üslup anlayışından, dönemin zevkinden etkilenir. Sahne tasarımında zamanın zevki gözetilmektedir. Dekor tasarımı, resim sanatında olduğu gibi dönemin üslup anlayışından, dönemin beğenilerinden ve dönemin estetik algısından etkilenir. Sahne tasarımında da ait olduğu dönemin kültürel izleri, sosyal alt yapısı ve estetik kaygısı gözetilmektedir.

“Zevkin estetik fikrine, özneliğin formu ve nesneliğin talebinin doğal olarak orda olmadığı ve birbirleriyle uyum içine oldukları bilgisi de dahildir. Zevk, eğitim meselesidir: Zevk de estetik gibi, bir sanat eseridir. Sadece bir kültürde zevk vardır. Çünkü kim bir kültürün doğal mizacı tarafından, o kültürün ehil katılımcısı olarak

eğitilmişse, tarafsızlığa yatkın öznellik formunu kazanmış demektir” (Menke, 2015:147).

Dönelere göre incelenen oyunlarda, sahne resmi uygulamalarının detayları analiz edilerek, yöntemiyle ilgili değerlendirme yapılmıştır. Farklı dönemlere ait, dört farklı oyunun, dekorlarında uygulanan sahne resmi yöntemleri analiz edilmiştir.

▪ **Küçük Prens 1981-1982**

Oyunun Konusu: Oyun; kendi galaksisinde, kendi dünyasında tek bir gül ile yaşayan. Küçük Prens'in başka galaksileri gezmek için, gülünü tek başına bırakıp yolculuk yapmasını anlatır. Ancak bu yolculuk esnasında vurgulamak istenen şey 'büyümektir. İnsanların yaş aldıkça, büyüdükçe insani ve temel değerlerden uzaklaşmaları, hatta yozlaşmaları masum Küçük Prens'in gözlerinden aktarılır.

Küçük Prens 1981-1982 sezonunda sahneye konmuştur. Askeri darbe döneminde sahnelenen oyun sansürün yoğun bir şekilde uygulandığı bir dönemde içsel bir yolculuğu , büyümeyi anlatmaktadır. Oyun, siyasi, toplumsal ve ekonomik buhranın yoğun bir şekilde yaşandığı dönemde, büyüklerin dünyasını değerler üzerinden eleştirmekte, sorgulamaktadır.

Şekil 64. Küçük Prens Sahne 1

Kaynak: www.devtiyatro.gov:2018

Şekil 64'te görüldüğü üzere, Küçük Prens'in dekor tasarımında gerçeküstü bir mekân oluşturulmuştur. Oyunda yer alan gezegenler kesit olarak ve metal konstrüksiyondan yapılmış platformlardan oluşturulmuş, platformların üstü kontrplakla kaplanmıştır. Kontrplağın üstüne parlak kumaş, kıvrılarak yapıştırılmıştır.

Sahne resmi yöntemi olarak her zaman kumaşın astarlanması gerekmez. Küçük alanlarda kumaşın üzerine direkt boya ve fırçayla müdahale edilebilir. Bu dekorda da kıvrılıp yapıştirılan kumaşla krater görüntüsü oluşturulmuş ve boya ile kumaşa müdahale edilmiştir.

Arkada büyük ve tek bir fon kullanılmıştır. Dekorlar değiştiğinde fon kalmaktadır. Fon perdesi üzerine büyük formlarla çalışılmış, ışık-gölge kullanılarak hacimlendirilmiştir. Dekorda aksesuar kullanılmıştır.

Dekorda üzerinde kraterlerin olduğu tek bir gezegen gezegenler çalışılmış, tekerlekli platform şeklinde çalışılan bu gezegen farklı gezegenler olarak tablo değişikçe kullanılmıştır. Tek ve büyük bir fon, alçak panolar kullanılmıştır. Gezegen, küre betimlemelerinin yanı sıra yaprak formuna benzer çalışmaların yapıldığı fonda renk değeri, tonlama yapılmıştır. Fonda ve panolarda hacimlendirme (ışık-gölge) yapıldığı görülmektedir. Şekil 65'te, dekorda kullanılan büyük fonun bir parçası görülmektedir. Fonda tanımlı bir form çalışılmamış, tanımlanabilecek biçimleri çağrıştıracak bir uygulama yapılmıştır.

Şekil 65. Küçük Prens Sahne 2

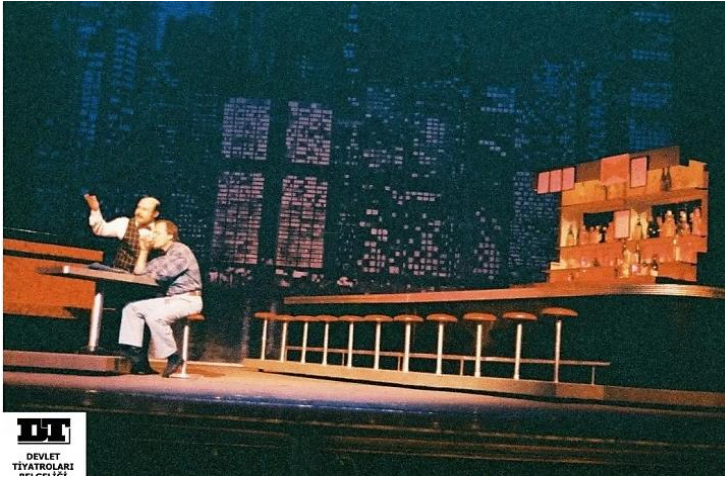
Kaynak: www.devtiyatro.gov:2018

▪ Yılın Kadını Ankara Devlet Tiyatrosu 1991-1992

Oyunun Konusu: Yapıtta başarılı bir iş kadınının, bir TV habercisinin bir karikatürist ile olan evliliği ve iş yaşamındaki başarı ile ev yaşamı arasındaki nazik dengenin kurulamaması sonucu ortaya çıkan komik olaylar işlenmektedir.

Yılın kadını 1991-1992 sezonunda sahneye konmuştur. Bu dönemde 1980 darbesinin etkileri görülmekle birlikte, radyo ve televizyon programlarının yaygınlaşması sonucu kişisel özgürlük düşüncesi oluşmaya başlamıştır. 1990’larda farklı kültürlerin etkileşimi daha çok görülmeye başlanmış, kişisel özgürlük ve kültürel etkileşim bireylerin yaşam tarzlarına yansımıştır. Kadın konusu, edebiyatta ve tiyatrodaki kadını konu alan eserler, kadın konusuna yapılan vurgu bu dönemde daha çok görülmektedir.

Şekil 66. Yılın Kadını Sahne 1

Kaynak: www.devtiyatro.gov:2018

Yılın Kadını oyununda genel olarak gerçekçi mekânlar referans alınarak tablolar oluşturulmuştur. Oluşturulan tablolarda kullanılan dekor elemanlarında doku etkisi yaratılmıştır. Şekil 66’da görülen fon perdesi, şehir silüeti görünümünde boyanmıştır. Fon perdesinde gece görüntüsü oluşturmak için önce binalar fona çizilmiş, daha sonra koyu renklerle boyanmıştır. Pencereerde ışık etkisi yaratmak için açık renkler kullanılmıştır. Fon perdesinde oluşan gece görüntüsünde, yapılan çizim ve uygulanan renkler rol oynamıştır. Fon perdesinin çiziminde ve boyanmasında uygulanan perspektif ile sahnede derinlik hissi oluşturulmuştur.

Şekil 67’de dekorda görülen şömine tuğla görüntüsünde çalışılmıştır. Alçıyla yapılan tuğlalar, toz boya ile boyanmıştır. Şömineye kullanılmış görüntüsü verilmesi için fırça ile tuğlaların üstüne koyu renk boya ile çalışılmıştır. Ahşap merdivenin trabzanları ve yan kısımları zamanla yıpranmanın etkisinin verilebilmesi için fırçayla, koyu ahşap renkleriyle çalışılmıştır.

Şekil 67. Yılın kadının Sahne 2

Kaynak: www.devtiyatro.gov:2018

▪ Üç Kuruşluk Opera 2001-2002

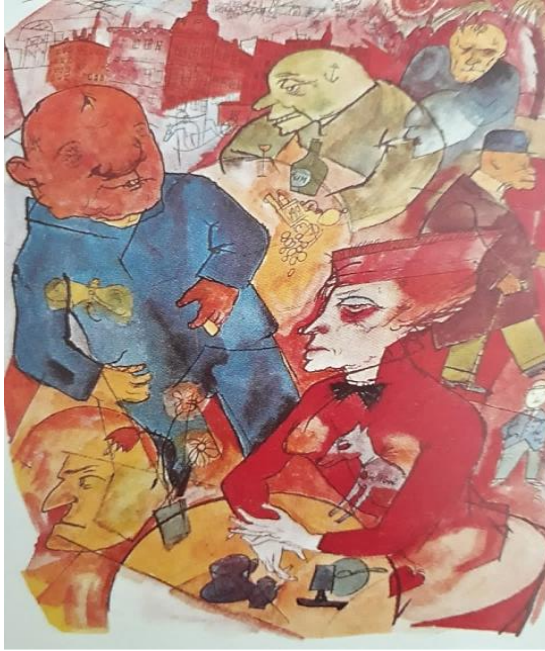
Oyunun Konusu: Bertolt Brecht, Üç Kuruşluk Opera'yı John Gay'in 1928 yılında yazdığı Dilenciler Operası'ndan esinlenerek yazmıştır. Brecht, Oyun Sanatı ve Dekor bu oyununda küçük burjuvayı ve küçük burjuvanın ilişkili olduğu yeraltı dünyasını ele almıştır. Oyunda öne çıkardığı karakterler ile burjuva düzenine yönelik toplumsal eleştiride bulunmaktadır. Kapitalist sistemde para o kadar önemlidir ki, insanlar para uğruna değerlerini hiçe saymaktadırlar. Oyun broşüründe Brecht (2002:23), Üç Kuruşluk Opera'nın her döneme uygun olması ile ilgili olarak; "İki yüz yıl önce olduğu gibi bugünde, bütün toplum katmanları değişik şekillerde de olsa ahlak içinde yaşamaktansa ahlakın sırtından geçinerek yaşamak gibi bir ahlak düsturunu benimsemişlerdir" demiştir.

Üç kuruşluk Opera 2001-2002 sezonunda sahneye konmuştur. Bu dönem aynı zamanda dünyada büyük toplumsal değişimlerin olduğu bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan toplumsal değişimlerin, bireylerin yaşamlarında ve seçimlerinde etkisi görülmektedir. 2000'li yıllar aynı zamanda geçmiş dönemlerin sosyo-politik eleştirilerinin yapıldığı, küreselleşmenin sonucu olarak sanatın pek çok alanında geçmiş dönemlerin siyasi kararlarının ve bu kararların oluşturduğu sonuçların sorgulandığı bir dönem olmuştur.

Yönetmen oyunu II. Dünya Savaşı'yla ilişkilendirerek, kapitalist sistemin insan ahlakı üzerindeki zorlayıcı, olumsuz etkilerine dair, her dönemde geçerli olabilecek eleştirel yaklaşımlarda bulunmaktadır. Oyunda, arka planda II. Dünya Savaşı yer almakta, kişilerin tavırları ve olaylar II. Dünya Savaşı'nın ekonomik koşullarına göre belirlenmektedir.

Üç Kuruşluk Opera'nın sahne tasarımcısı, oyunun temasına uygun olduğunu düşünerek sahnede 2,5 metrelik strafordan heykeller tasarlamıştır. Bu heykeller, Şekil 68'de görüldüğü gibi, ressam George Grosz'un resimlerindeki karakterler esas alınarak şekillendirilmiş ve ressamın tarzında boyanmıştır. Oyunun genel atmosferi, George Grosz'un resim anlayışına uygun düzenlenmiştir.

Şekil 68. Üç Kuruşluk Opera 1

Kaynak: Kranzfelder, (2001:5)

George Grosz'un resimlerinden esinlenerek oluşturulan heykeller, tek tek heykel atölyesinde strafordan boyutlandırılmış, resim atölyesinde ressamın tarzında boyanmıştır. Toz boya ve yüzeye uygun yağlıboya fırçası ile çalışılmıştır. Sonrasında heykeller verniklenmiştir. Şekil 69'da çalışılan heykellerden bir örnek görülmektedir.

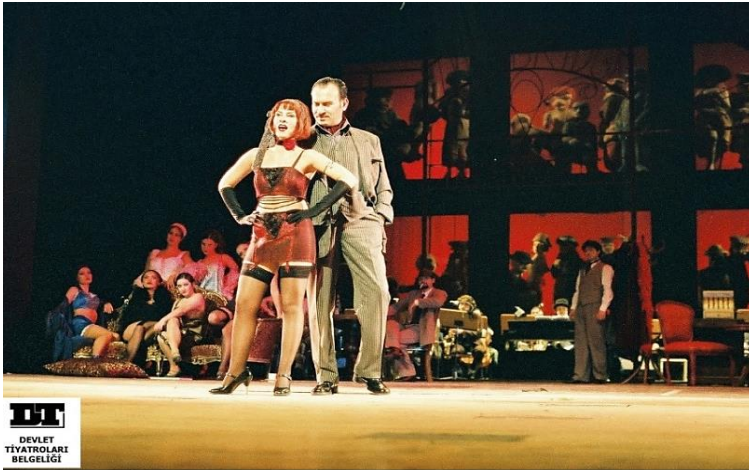
Şekil 69. Üç Kuruşluk Opera 2

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2001)

Yapılan heykeller sahnenin gerisinde toplu bir şekilde kullanılmıştır. Oyunda George Grosz'un resimlerinde oluşturduğu karakterlerin neredeyse hepsi kullanılmıştır. Bütün heykeller ressamın tarzında renklendirilerek, sahne üzerinde görsel bir zenginlik oluşturulmuştur. Şekil 70'te sahneye yerleştirilen heykeller görülmektedir.

Şekil 70. Üç Kuruşluk Opera 3

Kaynak: www.devtiyatro.gov:2018

Üç Kuruşluk Opera’da aksesuarlar da kullanılmıştır. Şekil 71’de görülen kasa ve kitap oyunda kullanılan aksesuarlara örnek teşkil etmektedir. Kitabın kapağı ve kasaya bağlanan zincir çalışılmıştır. Kasa tamamıyla ahşaptan yapılmıştır. Üzerine toz boya ve fırça ile metal görüntüsü verilmiştir. Metal görüntüsünü güçlendirmek için gümüş ve bakır yıldız kullanılmıştır. Kasanın köşelerine ve kasanın üzerindeki çitaların uçlarına sünger ve yıldızla çalışılmıştır.

Şekil 71. Üç Kuruşluk Opera 4

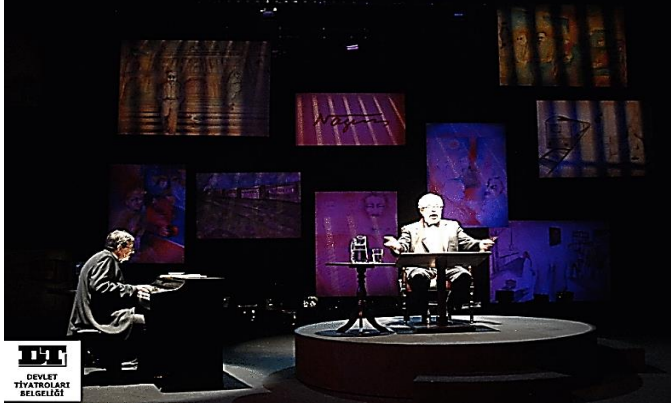
Kaynak: www.devtiyatro.gov:2018

▪ **Nazım Hikmet’in “Memleketimden İnsan Manzaraları”ndan On Bir Tablo, 2011-2012 Sezonu**

Oyunun Konusu: Bu eserde Nazım Hikmet’in Memleketimden İnsan Manzaraları şiirli anlatımı Nihat Asyalı tarafından düzenlenerek sahneye konmuştur. Nazım Hikmet (1993:237-35), Memleketimden İnsan Manzaraları eseri ile;

- Türkiye’nin belli bir dönemdeki toplumsal durumunu, Türkiye’deki belli sınıflara mensup insanların aracılığıyla anlatmayı,
- Ayı zamanda Türkiye toplumunun, içinde yaşadığı o dönemin dünyasındaki durumu ve koşulları da anlatmayı,
- Türk toplumu geçmişte neler yaşamış, o dönemde neler yaşamakta, gelecekte neler yaşayabilecek, sorularına yanıt aranmasını, hiç değilse bu sorular üzerinde düşünülmesini sağlamayı amaçlamıştır.

Şekil 72. Memleketimden İnsan Manzaraları Sahne 1

Kaynak: www.devtiyatro.gov:2018

Oyunda sahne üzerinde, dekor düzenlemesi yapılmamıştır. Şiir anlatımına uygun olarak sahnenin, platform üzerinde, masa, sehpa gibi aksesuarlarla düzenlendiği görülmektedir. Şekil 72’de, oyunda yapılan sahne düzenlemesi görülmektedir.

Şekil 73. Sahne 2

Kaynak: www.devtiyatro.gov:2018

Oyunda Nazım Hikmet’in “Memleketimden İnsan Manzaraları” adlı şiirinden sahneler, sahne ressamı Başak Nakilcioğlu ve Işık Yıldırım tarafından resimlenmiştir. Önce eskiz olarak yapılan çizimler daha sonra büyük tuvallere çalışılmıştır. Sahne dekorunda resim, birebir kullanılmıştır. Şekil 73’te dekorda kullanılan resimler, sahne üzerinde görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RESİM UNSURLARININ TİYATRO SAHNESİNDEKİ ROLÜ

1. RESİM UNSURLARININ SAHNE DEKORUNDA KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Sahnede inandırıcı olmak, gerçeklik algısı oluşturmak önemlidir. Oluşturulacak gerçeklik algısı yalnızca gerçekçi oyunlar ya da dönem oyunları için değil, kurgu oyunlar için de geçerlidir. Sahne resminin dekora uygulanması ile sahnede yaratılan inandırıcılık vurgusu güçlenir. Tiyatro izleyicisinin oyuna katılımı, oyunun sahnede bütün bu unsurlarıyla uyumu; bir diğer anlamda, unsurların birbirleriyle olan dengesi ile mümkündür. Dengeyi Grzymkowski (2016:122), genelde bir sanat eserinde farklı alanlardaki unsurların birbirleriyle tutarlı oran ya da kıvamda olması olarak tanımlar. Şekil 74, klasik resim yönteminin oran, denge unsurlarını barındıran bir sahne resmi örneğidir.

Şekil 74. Sahne Resmi- Klasik Resim

Kaynak: www.tr.pinterest.com:2018

Tiyatroda bir görüntü olan sahne, tüm unsurlarıyla oyuna, oyunun mesajının iletilmesine destek olmaktadır. Esslin (1996: 60) eserinde; dekorun en belirgin işlevinin, bilgi verici olup dekorun ikonik olduğundan bahsetmiştir. Esslin'e göre dekor oyunun aksiyonunun geçtiği çevreyi "resimler" ve mekânı, dönemi, karakterlerin toplumsal konumlarını göstererek ve oyunun diğer asal özelliklerine işaret ederek seyircinin anlaması gereken temel serimsel bilgileri sağlar.

Sahnede tek bir koltuk, bir perde ya da büyük bir ekran kullanılması tercih edilmiş olabilir. Bu durum, tek tek ele alınması gerekirse örneğin sahne üzerinde tek bir koltuğun sahnedeki konumu (derinlik), koltuğun tarzı (çizgileri), koltuğun kendisi (form), koltuğun rengi (renk), koltuğun sahne ışığıyla etkileşimi (ışık-gölge, hacim) koltuğun malzemesi (doku) olmak üzere resmin temel unsurlarıyla eşleşmektedir. En büyükten en küçüğe, sahne üzerinde yapılan her türlü düzenleme, resmin temel elemanları dikkate alınarak yapıldığında etkileyici olabilmektedir.

1.1. SAHNE RESİMLERİNİN ROPÖRTAJLAR YOLUYLA ANALİZİ

Sahne resminin geçmişten günümüze geçirdiği aşamaları daha iyi gözlemlemek için bu alanda uzun yıllar çalışmış, alanında söz ve deneyim sahibi kişilerle röportaj yoluyla birebir görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerin bu araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Usta yazar Yaşar Kemal'in (2011:1-5) dediği gibi;

"Röportaj gazeteciliğin başlıca, ana kollarından biridir. Hele sinemadan, televizyondan, radyodan sonra önemi gittikçe de artıyor. Şu andaki Batı gazeteciliği bir tür röportaj gazeteciliğine dönüştü. Haber bir soyutlama, geniş bir çerçevedir. Haber bir yaşam değildir, belki de yaşamın geniş bir gölgesidir. Gazetecilikte haber, radyodan, televizyondan önce de okuyucuyu doydurmuyordu. Ancak röportaj çıkıncadır ki, okuyucu yaşamla, yaşamın, olayların özüyle karşı karşıya gelebildi. Haber gerçeğin kaba yansıması, röportajsa yaşamın özüne, gerçeğin özüne doğru bir iniştir" Yaşar Kemal (2011:1-5).

Çalışmanın konusu Devlet Tiyatrolarını içerdiğinden, görüşmeler için Devlet Tiyatroları'nda çalışmış sahne ressamı seçilmiştir. Ek.1 ve Ek.2'de Güzel Sanatlar Fakültelerinin resim bölümünden mezun olup Devlet Tiyatroları'nda sahne ressamı olarak çalışmış Birsan Salahi ve Arzu Özdemir ile yapılan röportajlar yer almaktadır.

Sorulan sorular, sahne resmi yöntemine ve sahne resmi yönteminin uygulanmasına yöneliktir. Sahne resmi yönteminin sadece tiyatro için geçirdiği atölye aşamaları değil, günlük hayata yansımaları da sorulmuş ve yaşamın içerisindeki kullanımı keşfedilmeye çalışılmıştır. Ayrıca yapılan görüşmeler farklı dönemlerde uygulanan yöntemlere ve yaklaşımlara ışık tutmaktadır.

Yapılan görüşmelerin, röportajların ışığında görülmüştür ki; sahne resmi yöntemi, resim elemanlarıyla uygulanan bir yöntemdir. Sahne resmi kavramı resim bilgisine bağlı olarak, kendi iç disiplini ile gerçekleşmektedir. Gerçekleştirme (realizasyon) kavramı marangoz atölyesi, demir atölyesi gibi birden fazla birimin olduğu kapsamlı atölye ortamlarında her atölye için kullanılan bir kavramdır. Resim atölyesi için de sahne ressamı, sahne tasarımcısının dekor eskizini ve maketini realize eder, gerçekleştirir.

Sahne ressamlığı resim altyapısı gerektiren bir yöntemdir. Deneyimli sahne ressamı, dekor üzerinde uyguladıkları yöntem bilgisini usta-çırak ilişkisi yoluyla aktarmaktadırlar. Sahne ressamının gerçekleştirmeyi (realizasyonu) doğru yapması için resim bilgisinin, gözleminin güçlü olması gerekir. Sahne ressamının, resim sanatının dönemleri, günlük hayatta rengin, ışığın, dokunun, formun değişimleri ve perspektifle ilgili bilgi bakımından çok iyi bir donanıma sahip olması gerekmektedir. Sahne ressamı günlük hayatı çok iyi gözlemlemelidir.

Dekorda çok farklı yüzeylerde, çok farklı malzemelerle çalışılabilmektedir. Örneğin yalıtım malzemesi olarak kullanılan bir ürün, dekorda olması istenen taş, tuğla gibi bir görüntüye ulaşmak için yer yer yakılarak, boyanarak çalışılabilir. Amaçlanan görüntü için farklı malzemeler, farklı araçlar kullanılarak resim yapılmaktadır. Dekor uygulamaları farklı malzemelerle çalışmak, deneyim edinmek için önemli uygulamalardır. Sahne ressamının amaçlanan görüntüye farklı araçlarla ulaşması resim unsurlarının bilinmesiyle mümkün olmaktadır. Sahne resmi yönteminin günümüzde dekoratif, estetik alanlarda, iç mekânlarda, mobilyalarda kullanıldığı görülmektedir.

1.2. SAHNE RESMİ YÖNTEMİNİN GÜNLÜK YAŞAMDA KULLANIMI

Günümüzde değişen toplumsal yapı, sahne resmi yönteminin uygulandığı yerleri çeşitlendirmiştir. Görsellik içeren pek çok alanda, görsel destek olarak, sahne resmi uygulamaları kullanılmaktadır. Defilelerde podyumların, fotoğraf çekimlerinde fotoğrafçıların fonu ve iç mekânlarda estetik, dekoratif unsur olarak sahne resmi yöntemi uygulamaları tercih edilmektedir. Şekil 75'te New York'ta bir kafenin, sahne resmi yöntemiyle 2016 yılında yapılmış, dekoratif iç mekân düzenlenmesi görülmektedir.

Şekil 75. Dekoratif İç Mekân Örneği

Kaynak: www.ostudio.com/:2017

Sahne resmi kavramı günümüzde sosyal yaşantı açısından bakıldığında geniş bir uygulama alanına sahiptir. Değişen yaşam anlayışının talepleri, sahne resmi uygulamalarının yaratacağı görsel etkiler göz önüne alınarak; içinde bulunulan sosyal yapı gereğince günlük yaşama dair kutlama, ödül, açılış, gala, konser gibi etkinliklerde de sahne resmi uygulamaları kullanılmaktadır. Rengin, çizginin, formun ve yüzeyde oluşturulan boşluğun, insanları psikolojik olarak etkilediği bilinmektedir. Nasıl ki geçmişte ressamlar yaptıkları resimlerde iletmek istedikleri duyguları, renkleri ve renk değerlerini vb. resmin unsurlarını kullanarak vermişlerse, günümüzde de resmin unsurları dekoratif ve yaratıcı bir araç olarak, bilinçli bir şekilde kullanılmaktadır.

Şekil 76’da, New York Moda Haftası için 2016 yılında yapılmış, bir fon ve sahne düzenlemesi görülmektedir. Böyle bir çalışmada, modacı ile defilenin teması konuşulmuş, temayı yansıtacak resimsel düzenleme, tasarım yapılmış, renklerin ve çizgilerin etkileri göz önüne alınarak uygun renk ve çizgiler tasarımda kullanılmıştır. Ressam binlerce yıldır içinde bulunduğu kültürü ve sosyal yaşantıyı yansıtma sorumluluğunu, günümüze resmin temel öğeleriyle taşımaktadır.

Şekil 76. Fon ve Sahne Düzenlemesi

Kaynak: www.ostudio.com/:2017

Örneklerde görüldüğü gibi sahne resmi (gerçekleştirme) yöntemi, evrensel bir yöntemdir ve sahne dışında, mekân içlerinde de kullanılabilir. Sahne Resmi (gerçekleştirme) yönteminin mekân içlerinde uygulanmasına örnek olarak Renkli Ev kreşi verilmiş, uygulanan sahne resmi yönteminin süreci aktarılmıştır.

Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi’nin bünyesinde bulunan Renkli Ev kreşinin giriş kısmı, sahne resmi yöntemiyle ele alınmış bir uygulamadır. Şekil 77’de kreşin giriş kısmı, uygulama yapılmadan önceki hali görülmektedir.

Şekil 77. Kreşin giriş kısmı

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2015)

Tasarım için uygulama yapılacak alanın ölçüleri alınmış ve eskiz çizilmiştir. Eskizde yer alan ağaç ev ile köprü tasarımları ölçülendirilerek çizimler marangoza verilmiştir. Şekil 78’de tasarımın eskizi görülmektedir.

Şekil 78. Eskiz Çalışması

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2015)

Daha sonra eskizde yer alan, ağaç ev ve köprü haricinde, uygulamaların malzemesinin toparlanmasına başlanmıştır. Duvar resimleri için boya, fırça, aksesuarlar için strafor tamamlanarak uygulama süreci başlatılmıştır.

Duvarlar için sahne resminde olduğu gibi önce yapraklarda kullanılacak renklerle astar atılmıştır. Daha sonra ağaçların gövdeleri Şekil 79’da görüldüğü gibi yerleştirilmiş ve farklı renklerde yapraklar boyanarak katmanlı bir görüntü oluşturulmuştur. Boyama işlemi, toz boyalarla renkler hazırlanarak

gerçekleştirilmiştir. Fırça olarak palet fırça, renkleri karıştırmak için palet kullanılmıştır.

Şekil 79. Ağaçların yerleştirilmesi

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2015)

Duvarlara Şekil 80'deki örnekte olduğu gibi çepeçevre orman görüntüsü resmedilmiştir. Orman görüntüsünde resim unsurları gereğince renk, ışık-gölge, form derinlik gibi resmin unsurları önemsenerek uygulama yapılmıştır. Orman zemini çimen düşünölmüş ve uygulanmıştır.

Şekil 80. Orman görüntüsünden detay

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2015)

Şekil 80'de orman görüntüsünün bir detayı görölmektedir. Yapraklar farklı renklerde açık- koyu olmak üzere, yaprak kümesi oluşturacak şekilde çalışılmıştır.

Ağaçların gövdeleri hacimlendirilmiş, çimenler orman zeminini oluşturacak şekilde resmedilmiştir. Kreşin girişinde pek çok yerde ışık kaynağı olduğu için, duvarlara yapılan orman görüntüsünde ışık kaynağı belirtilmemiştir. Orman görüntüsü ışık kaynağı belirtilmeden çalışılmış, ışık- gölge farklı renklerde açık ve koyu renk değerleri olarak resmedilmiştir.

Şekil 81. Renkli Ev kreşinin bir görünümü

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2015)

Şekil 81’de tasarımın bitmiş hali görülmektedir. Yerler tasarımın temasına uygun olarak pvc ile döşenmiştir. Köprünün yan taraflarına strafordan yapılmış ve boyanmış taşlar yerleştirilmiştir.

Şekil 82. Strafordan yapılmış mantarlar

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2015)

Bu çalışmada aksesuarlarda strafor kullanılmıştır. Eskizde yer alan mantarlar ve köprünün yan tarafında yer alan taşlar strafordan yapılmıştır. Bunun için blok strafor kullanılmış, rezistansla blok strafora şekil verilmiştir. Strafor mantarların üstü zımparalanarak düzeltilmiş ve boyanmıştır. Şekil 82’de mantarlar görülmektedir.

Şekil 82’de görülen mantarlar ve Şekil 83’de görülen taşlar, fırça ile boyanmıştır. Taş görüntüsü vermek için gerekli renkler kullanılmış, renkler ve fırça aracılığıyla taş dokusu oluşturulmuştur. Taşların üzerlerine süngerle müdahale edilerek taş dokusu güçlendirilmiştir.

Şekil 83. Strafordan çalışılan taşlar

Kaynak: Nakilcioğlu Arşivi (2015)

SONUÇ

Resim ve Tiyatro sanatları insanlık tarihi boyunca; tapınaklar, kiliseler saraylar ve evler olmak üzere mekanlarda birlikte rol almışlardır. Bu iki sanat dalı, mekân ve sahne ile olan ilişkileri bakımından birbirlerini etkilemiştir. Tiyatro sanatı, ve yüzeyle olan bağı gereği mekânla ilişkilenen resim sanatı, Antik Yunan döneminden itibaren, dekor üzerinde bir araya gelmişlerdir. Tiyatroda sahne tasarımı ve resim sanatı arasındaki bağ, Yunan sanatında panolarda perspektif ve manzaraların kullanıldığı çok eski zamanlara kadar gitmektedir. Bu türlü sahneler için resmin unsurlarını içeren pano ve fonların, usta ressamlar tarafından çalışması gerekmiştir. Rönesans döneminde resim sanatı atılım yapmış, bu atılım resim ve tiyatro sanatlarında 19.yüzyıla ivme kazanmıştır. Tiyatro sanatında gelişen mekân anlayışıyla beraber, dekor olgusu dünya genelinde 19.yüzyıla birlikte önem kazanmıştır. Bu dönemde, sahneye özel bir resim yöntemi olan sahne resmi, yöntem olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu döneme kadar, sadece oyunun yerini ve zamanını belirtmek için kullanılan dekor, bu dönemden sonra oyunun mesajını ileten bir unsur haline gelmiştir. Devamında 20. Yüzyıl; Epik Tiyatro ve Bauhaus Tiyatrosu gibi dönemin yenilikçi yaklaşımları kendilerini göstermiş, bu yenilikçi yaklaşımlar tiyatro sanatına yön verecek insanları sanat dünyasına kazandırmıştır. Dekor olgusunun, oyunun özünü iletmede destek olarak kullanılmaya başlandığı bu dönemde 20.yüzyılın başında, 1900 yılında yazılmış “Secrets of Scene Painting” isimli kitap, tamamıyla sahne resmi yöntemini ele almaktadır. 119 yıl önce yazılan bu kitapta yer alan teknik donanımlar ve sahne resmi ile ilgili açıklamalar, sahne resmi yönteminin geçmişe uzandığını belgelemektedir.

Türk tiyatrosunda sahne resmi uygulamalarının tarihçesi incelendiğinde, Tanzimat dönemine tarihlenen dekorlarda fonlar, panolar birkaç farklı oyunda kullanılmak üzere dönemin ressamlarına yaptırılmıştır. Cumhuriyet dönemi ile birlikte sahne dekorunda bilinçli adımlar atılmış, yurt dışına eğitim için iden ressamlar, orada sahne dekorlarını yerinde gözlemlemişlerdir. Bunun sonucunda sahne dekoru Cumhuriyetin ilk yıllarıyla beraber daha bilinçli ele alınmaya başlanmıştır. Tez çalışmasında, alanda daha önce çalışılmamış bir konu, daha önce ele alınmamış bir bakış açısıyla irdelenmiştir. Çalışmada ilk defa sahne ressamlığı, realizasyon

kavramları ele alınmış, incelenmiştir. Tanzimat dönemine tarihlenen sahne resmi uygulamaları, ilk defa resim bölümü mezunu ressamların 44 yıl önce, Devlet Tiyatroları'nda çalışmaya başlamasıyla 44 yıldır sistemli ve resim tekniğiyle uygulanmaya başlanmıştır. Resim bölümü mezunu sanatçılar tarafından, 44 yıldır sistemli bir biçimde uygulanmasına rağmen araştırılmayan sahne resmi, ilk defa bu çalışmayla gün ışığına çıkartılmıştır. Uzun yıllar sahne ressamlığı (realizatörlük) yapmış sahne ressamlarıyla röportajlar ve dekor analizleri yapılarak sahne resmi bu çalışmada irdelenmiş ve uygulama yoluyla pratiğe dökülmüştür. Tiyatro oyununda oyunu izleyen seyirci, dekorun atmosfere yaptığı katkıdan etkilenmekte, fakat dekorun nasıl yapıldığını, aşamalarını bilmemektedir. Sistemli ve kendi yöntemi ile uygulanması gereken, usta-çırak eğitimiyle ve resim altyapısıyla öğrenilen sahne resmi, ilk defa bu çalışmayla teorik olarak, kendi yöntemiyle açıklanmıştır. Tez çalışmasına kadar ülkemizde, günlük hayatta karşılığı olduğu halde, dekoratif unsurlarının iç mekanlarda kullanılmasına rağmen, gizemini koruyan sahne resmi ve realizasyon kelimeleri ilk defa araştırılmış, tarihsel süreci ortaya konulmuş, tanımlanmıştır. Tez çalışması ile ülkemizde ilk defa, oyunlarla beraber sahnelerde devamlı izlenen, ulusal yarışmalarca en iyi dekor ödülleri verildiği halde bilinmeyen bir alan olan sahne resmi, yöntem ve içerik olarak bulgulanmış, yapılan çalışmalar incelenmiş ve uygulama ile bilimsel bir temele oturtulmaya çalışılmıştır. Tez çalışması ile sahne resminin sadece tiyatro dekorları değil, film ve dizi setleri, fotoğraf çekimleri, galalar, konserler ve iç mekanlar gibi sahnenin olduğu, oluşturulduğu her platformda yaygın olarak, resim unsurlarıyla kullanıldığı ilk defa bulgulanmıştır. Resim sanatı altyapısıyla uygulanan sahne resmi yöntemi, ilk defa tez çalışmasıyla bilimsel bir araştırma olarak ele alınmıştır.

Sahne resminin Türkiye'de uygulanma süreçleri incelendiğinde, görülen ilk örnekler Tanzimat dönemine tarihlenmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim almak için yurt dışına giden tiyatro oyuncularımız ve ressamlarımız döndüklerinde gördüklerini sahnede uygulamışlar, böylece sahne dekoru daha bilinçli bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Gelişen dekor anlayışı ile birlikte Türkiye'de 20. yüzyılın ortalarından itibaren, sahne resmi, dekorlarda kendi yöntemleriyle, çözüm olanaklarıyla uygulanmaktadır.

Sahne resminde resim elemanlarının nasıl kullanıldığına bakmak için önce resim sanatının unsurlarına bakmak gerekmiştir. Daha sonra, sahne resminde yüzeyin karşılığı olan dekor kavramı ve dekor üzerinde resim elemanlarını barındıran, sahne resmi kavramı incelenmiştir. Resim sanatının unsurlarıyla, sahne resmi kavramının bağı ortaya konmuştur. Resmin unsurları temel alınarak sahne resminin uygulanmasının oluşturduğu atmosfer ve oyunun mesajının iletilmesine yaptığı katkı, verilen örneklerde, şekillerde görülmektedir.

Günlük yaşamda sürekli gördüğümüz, gözlemediğimiz güneşin, ayın, oda ışığının, orman ve şehir görüntüleri ve mekân içlerinin, sahnede gerçek olmadığı bilinir fakat benzer etkiyi vermesi beklenir. Sahne plastiğini ortaya çıkarmada resmin temel unsurlarından ışık-gölgeyi kullanmadaki yetkinlik, oluşturulması beklenen inandırıcılık algısı için çok önemlidir. Dekora yapılan plastik müdahaleler, seyircinin oyuna katılmasını sağlamak adına önem arz etmektedir. Oluşturulacak atmosfer, yalnızca gerçekçi oyunlar ya da dönem oyunları için değil, kurgu oyunlarda da sağlanmalıdır. Sahnede, dekor üzerinde oluşturulan plastik görünüşün inandırıcılık duygusu ile bütünleşmesi beklenmekte ve sahne dekoru buna yönelik olarak çalışılmaktadır. Oyunun bütünlüğü, etkileyiciliği; metin, oyunculuk ve dekor unsurlarının yetkinliğinin birlikteliğiyle elde edilir. Günümüzde kullanılan, üç boyutlu dekor tasarımı için de resim sanatının elemanlarının bilinmesi gerekmektedir. Sahne tasarımcısı dekoru tasarlarırken, yüzeyi bir ressamın düşündüğü gibi düşünmek, şekiller ve formlarla kompozisyon oluşturmak, ışık-gölge ve rengi estetik bir biçimde ele almaktadır.

Sahne resminde en büyükten en küçüğe pek çok alanda resmin unsurları yer almaktadır. Örneğin bir kurt maskesi yapılırken tüylerde ışık- gölgeye, tüylerin yönüne dikkat etmek gerekmektedir. Sahnede eskimiş görünmesi gereken mobilyalar, ham kontrplak olarak gelmektedir ve üstü, hangi ağaçtan yapılmış gibi görünmesi gerekiyorsa o ağacın renkleriyle boyanır. Ceviz, maun vb. ağaçların renklerinin ve örnek olarak verilen ceviz, maun ağaçlarının renklerinin, hangi renklerin karışımlarından oluştuğunun, açık ya da koyu olup olmadıklarının bilinmesi ve yüzeye uygulanması gerekmektedir. Sahne resminde 20 cm'lik bir kitap kapağı yaparken de 20 mt'lik bir fon yaparken de renk, hacim, derinlik ve form bilgilerini kullanmak gerekmektedir. Ölçüler mikrodan makroya değişse de sahne resmi yöntemi değişmez.

Sahne resmi görüntü üzerinedir. Yalıtım malzemesi tuğla ya da taş görünümde çalışılabileceği gibi, ahşap yüzey mermer ya da metal görünümünde çalışılabilmektedir. Pleksiden yapılan aksesuar bronz olabileceği gibi, strafordan yapılan amorf kütleler taş olabilmektedir. Doku örneğinden yola çıkıldığında mermer dokusunun nasıl uygulanacağı, camın saydamlığının ne şekilde yansıtılacağı, bilgisi resim bilgisinden, resim sanatının unsurlarının bilinmesinden kaynaklanmaktadır. Resim sanatı, unsurları ve sistemiyle bir disiplindir. Başka bir disiplin olan tiyatro sanatı ile etkileşimde olabilmesi, resim sanatının unsurlarının bilinmesi ile mümkündür. Oyunun özünün seyirciye aktarılmasında önemli bir rol üstlenen sahne resmi yöntemi, resim unsurlarının bilinmesi ve uygulanmasıyla etkileyici olabilmektedir. Teknik ve teknolojik gelişmeler sonucu, sahne resminin olanakları çeşitlenmiştir. Kumaştan yalıtım malzemesine pek çok yüzeyde, farklı malzemeler ile sahnede oluşturulmak istenen görüntü için çalışmalar, uygulamalar yapılabilmektedir. Seyirciye oyunun mesajı ile birlikte görsel, estetik deneyim yaşatma konusunda sahne resmi yöntemi etkindir. Bu açıdan bakıldığında sahne resmi yöntemi, günümüzde tiyatro sahneleriyle beraber, sinema setleri, açılış, gala, konser gibi görsel algıya hizmet eden pek çok alanda var olmaktadır.

Örnekler, röportajlar ve uygulama ile ortaya konulduğu üzere, sahne resminde, realizasyonda; dekorun tasarımından, sahneye kurulmasına kadar tüm aşamalarda resmin unsurları kullanılmaktadır. Klasik bir dekor ya da ışıkla çözümlenen bir dekor olması fark etmeksizin dekoru, resmin temel elementleriyle ele almak, sahnede yaratılmak istenen gerçeklik yanılmasına hizmet edecektir. Başarılı oyunlar aynı zamanda, dekorda bu algıyı yaratabilmiş oyunlardır. Bu bağlamda sahne resminin temel resim unsurlarıyla ilişkili olarak uygulanması gerektiğini savunan, yapılmış örneklerle ve uygulamalarla bu fikri destekleyen tez çalışması, resim, tiyatro ve sahne dekoru ile ilgili çalışmalara ışık tutması açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, U., Özlem, B. ve Çelenk, S. (2003). *Kaleminden Sahneye*, 3. Cilt. (1. Basım) İstanbul: YGS Yayınları.
- Akyürek, E. ve Tunay, M. İ. (1997). *Sanatın Ortaçağı*, (1. Basım) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Alkymisten. (09.05.2011). *Fon Çalışması,Julius Sezar*. Alınma Tarihi,(02.03.2019, <http://scenic-artist.blogspot.com>
- Ali Poyrazoğlu Resimden anlamadan tiyatrodan anlamak zor*. (16.06.2014). Alınma Tarihi,8.09.2018, www.artfulliving.com.tr
- And, M. (1970). *100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi*, (1.Baskı), İstanbul: Gerçek Yayınevi
- And, M. (2017). *Başlangıcından 1983'e Türk Tiyatro Tarihi*, (9. Baskı) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arena Sahne*, (b.t). Alınma Tarihi,03.11.2018, www.tiyatronline.com/sahneler/-ankara-3963
- Arıkan, Y. (2006). *A'dan Z'ye Tiyatro Kılavuzu*, (1. Baskı) İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Atalay, B. (2006). *Matematik ve Mona Lisa: Leonardo da Vinci'nin Sanatı ve Bilimi*, (4. Baskı). İstanbul: Albatros Yayıncılık.
- Baltacıoğlu, İ. H. (2006). *Tiyatro Nedir*, (1.Baskı) İstanbul: Mitos-Boyut Yayınları.
- Barthes, R. (1997). *Göstergebilimsel Serüven*, (M. Rifat-S. Rifat çev.) (3. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bauhaus Tiyatro Dekor Örneği*, (23.05.2013). Alınma Tarihi,17.12.2018, www.dunyatiyatrotarihindensecmeler.blogspot.com/
- Baynes, K. (2002). *Toplumda Sanat*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Benedetto, S, D. (2014). *Tiyatro Tasarımı: Bir Giriş*, Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Belardi, P., (2015). *Mimarlar Neden Hala Çiziyor?* İstanbul: Janus Yayıncılık.
- Berger, J. (2014). *Görme Biçimleri*, (3.Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.

- Biçim*, (b.t). Alınma Tarihi,17.09.2018),
www.gunde1resim.com/post/6154104043/ressam-johannes-vermeer1632-1674-resim
- Birsen Salahi*, (b.t). Alınma Tarihi,17.3.2019, www.adagazetesi.com.tr/birsen-selahi-resim-sergisi-galeri-selvin-1de.html
- Brecht, B. (2011). *Oyun Sanatı ve Dekor*, (1. Basım) İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Buchholz, E. L., Bühler, G., Hille, K., Kaeppele, S., Stotland, İ. (1. Baskı) (2012). *Sanat*, (D.N. Özer, Çev.). İstanbul: NTV Yayınları.
- Bugler, C., Kramer, A., Weeks, M., Whatley, M., Zaczek, I., (2017). *Sanat Kitabı* (A. Fethi, Çev.). (1. Basım) İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çakır, A. T. M., (2015). *Tiyatroda Dekor ve Sahne Tasarımı*, (1. Baskı) İstanbul: Mitos Boyut
- Çeçen, A. (1996). *Kültür ve Politika*, (2.Baskı) Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Çerçeve Sahne Tiyatro Dekor*, (b.t). Alınma Tarihi,19.02.2019,
www.tiyatronline.com/sahneler/sinasi-sahnesi_-ankara-3962
- Cheng, F. (2006). *Boşluk ve Doluluk Çin Resim Sanatının Anlatım Biçimi*, Ankara: İmge Kitapevi.
- Çizgi*, Zurakhinsky M. (b.t). Alınma Tarihi,17.09.2018, www.theartstory.org/artist-giacometti-alberto.htm
- Çubukla Çizim Tekniği*, (b.t). Alınma Tarihi,10.04.2019,
www.unravelingstars.files.wordpress.com/2013/12/2013-10-14-16-18-48.jpg
- Çizgiyle Düzenlenmiş Dekor*, (b.t). Alınma Tarihi,10.11.2018,
www.everythingscenic.tumblr.com
- Da Vinci, L., *Defterler*, (1992). (T. Ilgaz ve H. Yılmaz. Çev.). İstanbul: Hil Yayınları.
- Davis, J. Larson, W. M.J. Jsfield R. M. B., (1960). *Çocuk Tiyatrosunda Sahne Dekorları ve Kostümleri*, (S. K. Yerdelen, Çev.) New York: Harpers-Row Publishers.

Dekor, (b.t). Alınma Tarihi,23.12.2018, www.terimleri.com/tiyatro/Dekor.html

Dekor Eskizi, (b.t). Alınma Tarihi,17.12.2018,

www.thunderchunky.co.uk/articles/drawing-in-the-park-with-don-carson

Dekoratif İç Mekân Örneği, (17.10.2015). Oliphant, S. Alınma Tarihi,22.02.2018.

www.ostudio.com/

Derinlik, (b.t). Alınma Tarihi,22.07.2018, [www.ekstrembilgi.com/sanat/raffaello-](http://www.ekstrembilgi.com/sanat/raffaello-atina-okulu/)

[atina-okulu/](http://www.ekstrembilgi.com/sanat/raffaello-atina-okulu/)

Derinlik İçin Örnek Dekor, (b.t). Alınma Tarihi,02.11.2018,

www.monacohebdo.mc/13019-sabounghi-sur-le-ring

Derinlik ve Dekor, (b.t). Alınma Tarihi,02.11.2018, [www.monacohebdo.mc/13019-](http://www.monacohebdo.mc/13019-sabounghi-sur-le-ring)

[sabounghi-sur-le-ring](http://www.monacohebdo.mc/13019-sabounghi-sur-le-ring)

Doku-Hans Holbein, (b.t). Alınma Tarihi,17.10.2018, [www.bakimliyiz.com/unlu-](http://www.bakimliyiz.com/unlu-ressamlar-ve-resimleri/75575-hans-holbein-resimleri.html)

[ressamlar-ve resimleri/75575 hans-holbein-resimleri.html](http://www.bakimliyiz.com/unlu-ressamlar-ve-resimleri/75575-hans-holbein-resimleri.html)

Enginalp, F. Onay M.Ö. (1998). *İlköğretim Seçmeli Drama*. (1. Baskı) Ankara: Evrensel Yayınevi.

Erkoç, G. (1993). *Türk Tiyatrosunda 1960-1970 Dönemi Tiyatro Toplulukları ve Etkinlikleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezleri. A.Ü.D.T.C.F. Tiyatro Bölümü, Ankara.

Erinç, M. S. (2016). *Resmin Eleştirisi Üzerine*, Ankara: Ütopya Yayınevi.

Eroğlu, Ö. (2003). *Resim Sanatı Sözlüğü*, (1. Baskı) İstanbul: Öke Yayınevi.

Esslin, M. (1996). *Dram Sanatının Alanı: Dram Sanatının Göstergeleri Sahne, Perde ve Ekrandaki Anlamları Nasıl Yaratır*. (Ö. Nutku, Çev.). (1. Baskı) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Fon, (b.t). Alınma Tarihi,10.07.2018. <https://kelimeler.net/Fon-kelimesinin-anlamini-nedir>

- Friz*, (b.t). Alınma Tarihi,03.11.2018, www.kelimeler.net/Friz-kelimesinin-anlamı-nedir
- Friz*, (b.t). Alınma Tarihi,6.0.2019, www.dorasahne.com.tr
- Fuat, M. (1984). *Tiyatro Tarihi*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gedik Paşa Tiyatrosu*, (b.t) Alınma Tarihi,7.0.2019, www.dersimiztarih.net/v-unite-en-uzun-yuzyil-1800-1922.html
- Globe Tiyatrosu Kesiti*, (b.t). Alınma Tarihi,6.03.2019, <https://www.theaterseatstore.com/blog/history-globe-theater>
- Gombrich, E. H. (1992). *Sanatın Öyküsü*, (4. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gombrich, E.H. (1992). *Sanat ve Yanılsama- Resim yoluyla betimlemenin psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Goethe, J., W. (2013). *Renk Öğretisi*, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Green, J. (1981). *The Small Handbook: A Guide To Managemant and Production*, (Nakilcioğlu O. Çev.). (1. Baskı) ABD, Massachusetts: The Hovard Common.
- Grzymkowski, Eric. (2016). *Sanat 101: Leonardo da Vinci'den Andy Warhol'a Sanat Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey*, İstanbul: Say Yayınları.
- Hegel, F. (1994). *Estetik Güzel Sanat Üzerine Dersler Cilt-1*, İstanbul: Payel Yayınevi.
- Hikmet, N. (1993). *Kemal Tahir'e Mahpushaneden Mektuplar*, (5.Basım) İstanbul: Adam Yayınları.
- İleri, R., N. (2005). *Sahne ve Kostüm Tasarımı: Abidin Dino*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İrfan Şahinbaş Kara Kutu Sahne*, (b.t). Alınma Tarihi,10.03.2019, www.tiyatronline.com
- Juhazs, A. (2006). *Bush'un Ajandası Dünyanın Ekonomik İstilas*, İstanbul: Koridor Yayıncılık.
- Jül Sezar*, (b.t). Alınma Tarihi,10.09.2018, www.devtyatro.gov.tr

- Kagan, M. (1982). *Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat* (A. Çalışlar Çev.) İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları Serbest Matbaası.
- Kahraman, H. B., (2002). *Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Öteleri*, (5.Baskı), İstanbul: Everest Yayınları.
- Kandinsky, W. (2015). *Sanatta Ruhsallık Üzerine*, İstanbul: AltıKırkbeş Yayın.
- Kara Kutu Sahne*, (b.t). Alınma Tarihi:10.09.2018,
http://tiyatronline.com/sahneler/irfan-sahinbas-sahnesi_-ankara-3958
- Kaya, Y. (10.03. 2015), *Tiyatronun Sahne Tasarımında Çağdaş Sanatla Kurduğu Bağ*. Alınma Tarihi,10.04.2019,www.artfulliving.com.tr/kultur-ve-yasam/tiyatronun-sahne-tasarimda-cagdas-sanatla-kurdugu-bag-i-2117
- Kemal, Y. (2011). *Röportaj Yazarlığında 60 yıl / Yaşar Kemal*, (1.Baskı) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Keskin, A., E. (2018). *Minyatür Tekniğinin Günümüz Sahne Tasarımında Kullanımı*, (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Koldaş, G. N. (2003). *Metin Deniz Tiyatroda Mekân ve İnsan*, (1.Baskı) İstanbul: Maya Kitap.
- Kollu Mastar*, Richoux, S, K. (16.08.2016) *Scenic Painting*. Alınma Tarihi,17.08.2018. www.karnseverson.com
- Konak, R. (2015). *Minyatür Sanatında Zaman Anlayışı, Zeitschriftop für die Welt der Türken, Journal of World of Turks*, vol. 7 No.1 p.285-304
- Kongar, E., (2006). *21. Yüzyılda Türkiye 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, (22.Basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Korkmaz, Ö. (2009). Eğitim fakültelerinin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerine etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı.7 (4), 879-902.
- Kranzfelder, Ivo. (2001). *George Grosz*, Almanya: Taschen
- Kurtuluş, H. (1987). *Türk Tiyatrosu*, (1.Baskı) İstanbul: Toker Yayınları.
- Küçük Prens Sahne 1*, (b.t). Alınma Tarihi,12.2.2019, www.devtiyatro.gov.tr
- Léger, F. (2014). *Resmin İşlevleri*, (A. Tümertekin. Çev.). İstanbul: Janus Yayıncılık.

- Lynton, N. (2004). *Modern Sanatın Öyküsü*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Marke, (b.t). Alınma Tarihi,03.11.2018, <https://kelimeler.net/Marke-kelimesinin-anlami-nedir>.
- Menke, C., (2015). *Sanatın Gücü*, (2. Baskı). Ankara: Hece Yayınları.
- Memleketimden İnsan Manzaraları Sahne 1,(b.t). Alınma Tarihi,21.04.2019, www.devtiyatro.gov.tr
- Memleketimden İnsan Manzaraları Sahne 2, (b.t). Alınma Tarihi,21.04.2019, www.devtiyatro.gov.tr
- Naci Kalmukoğlu, (b.t). Alınma Tarihi,21.04.2018, www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=54
- Naci Kalmukoğlu,(b.t). Alınma Tarihi,21.04.2018, <http://www.leblebitozu.com/turk-resim-sanatinda-iz-birakmis-20-siradisi-ressam/>
- Nakilcioğlu Arşivi, Afyonkarahisar, 2019
- Nişanyan, S. (2018). *Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, (1. Baskı) İstanbul: Liber Plus Yayın Evi.
- Nutku, Ö. (2008). *Dünya Tiyatrosu Tarihi 2*, (1. Baskı) İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Nutku, Ö. (1989). *Sahne Bilgisi*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Nutku, Ö. (2000). *Dünya Tiyatrosu Tarihi 1*, (3.Baskı) İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Fon ve Sahne Düzenlemesi. (1.07.2017). Oliphant, S. Alınma Tarihi,17.03.2018, www.ostudio.com/
- Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, *Oyun Broşürü*, Eylül-Ekim 2002, s.7. Ankara: LAGA Yayın
- 1980-1990 Oyunların Kısmi Listesi (Tablo 1), (b.t). Alınma Tarihi,3.12.2018, www.devtiyatro.gov.tr/hakkimizda-basdramaturgluk-oyunarsivi.html

- 1990-2000 Oyunların Kısmi Listesi (Tablo 2)*, (b.t). Alınma Tarihi,3.12.2018,
www.devtiyatro.gov.tr/hakkimizda-basdramaturgluk-oyunarsivi.html
- 2000-2010 Oyunların Kısmi Listesi (Tablo 3)*, (b.t). Alınma Tarihi,3.12.2018,
www.devtiyatro.gov.tr/hakkimizda-basdramaturgluk-oyunarsivi.html
- Oyunların Künyeleri (Tablo 4)*, (b.t). Alınma Tarihi,3.12.2018,
www.devtiyatro.gov.tr/hakkimizda-basdramaturgluk-oyunarsivi.html
- Özmen, Ö., (2015). Türkiye’de Politik Tiyatronun Gelişimi, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, (55. Sayı). Ankara.
- Özüaydın, N. U., (2006). *20. yüzyıl Tiyatrosunda Estetik Düşünce*, İstanbul: Mitos Boyut.
- Realistik Dekor*, (b.t). Alınma Tarihi,11.03.2019,
www.joshepsteindesign.com/theater/November/4/thumbs-caption
- Realizasyon*, (b.t). Alınma Tarihi,05.05.2018, www.tureng.com
- Renk-Mark Rothko* (b.t). Alınma Tarihi,19.05.2018, www.theartstory.org/artist-rothko-mark.htm
- Renk Değeri*, (b.t). Alınma Tarihi, 05.05.2018,
www.gunde1resim.com/post/4411149565/ressam-james-abbott-mcneill-whistler
- Renk Değeri için örnek dekor*, (b.t). Alınma Tarihi,19.12.2018,
www.officiallondontheatre.co.uk/london
- Renk konusuna örnek dekor*, (b.t). Alınma Tarihi, 20.05.2018,
<https://i.pinimg.com/originals/fc/52/51/fc5251af0d6d3380fe8dd5e230d33164.jpg>
- Resim*, (b.t). Alınma Tarihi,22.04.2018, www.sozluk.gov.tr
- Resim- Erol Akyavaş*, (b.t). Alınma Tarihi,17.05.2018,
<http://gundemdehaber.com/haberler/2730/unutulmus-23-buyulu-kelime>

- Resim ve Tiyatro Birlikteliği*, (b.t). Alınma Tarihi,23.12.2018,
<https://smediacacheak0.pinimg.com/originals/32/ac/a8/32aca85859120d3ddb5fe4a4394ef4ae.jpg>
- Sahne 2*, (b.t). Alınma Tarihi,12.2.2019, www.devtiyatro.gov.tr
- Sahne Resmi- Klasik Resim* (b.t). Alınma Tarihi,01.02.2018,
<https://tr.pinterest.com/pin/311733605444286595/>
- Sözen, M. ve Tanyeli, U., (2001). *Sanat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Stilize Dekor*, (b.t). Alınma Tarihi, 23.12.2018, <http://arsivbelge.com/yaz.php?sc=807>
- Stilize Dekor*, (b.t). Alınma Tarihi, 23.12.2018
<https://i.pinimg.com/originals/47/08/86/470886384be8fa338d512a0cc34f1131.jpg>
- Sofita*, (b.t). Alınma Tarihi, 09.10.2018, www.nedirnedemek.com/sofito-ne-demek
- Sofita*,(b.t). Alınma Tarihi,09.10.2018 www.dorasahne.com.tr/kadife-8331-cgn
- Sünger ve Fırçalar*, (b.t). Alınma Tarihi,19.08.2018,
www.schooltheatre.org/publications/featuredarticles/paintingthescene1
- Şairane Dekor*, (b.t). Alınma Tarihi,19.02.2018,
<http://thegirlwhokeepsdreaming.tumblr.com/post/15721901048/viathebeldamundream>
- Şekil*, (b.t). Alınma Tarihi,18.05.2018,
www.nedir.com/%C5%9Fekil#ixzz4iDIKwO4V
- Şekil*, (b.t). Alınma Tarihi,17.12.2018, www.gazetebilkent.com/2012/12/11/soyut-resmin-yaraticisi-wassily-kandinsky/
- Şengezer, O. (2010). *Cumhuriyet Dönemi Türk Gösteri Sanatları Öncü Sahne Tasarımcıları*, İstanbul: Artshop Yayınevi.
- Tiyatro*, (b.t). Alınma Tarihi,17.09.2018, www.sozluk.gov.tr

- Tiyatro Dekorü*, (b.t). Alınma Tarihi,17.09.2018,
www.theatredesign.org.uk/designer/pages/michaeltaylor/photo/2130/
- Turgut Atalay*, (b.t). Alınma Tarihi, 29.04.2018,
www.lebriz.com/pages/lst.aspx?lang=TR&sectionID=5&articleID=817&bhc
p=1
- Tansuğ, S. “Sanatta Batılılaşmanın Kaynakları Üstüne Bir Deneme”, *Türkiye’de Sanat*, 1991 Sayı:1, Kasım/Aralık İstanbul
- Tapiés, A., (2014). *Sanat Pratiği*, (2.Baskı). Ankara: Dost Kitapevi.
- Temel, S., (2007). *Devlet Tiyatrolarında Bir Sahne Tasarımcısı Refik Eren* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sahne Sanatları Anabilimdalı, Erzurum.
- Tezuçan, D. (2006). *Türk Tiyatrosunun Gelişimine Kültür Politikalarının Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Topdemir, H.G. (2009). *Işığın Öyküsü Mitolojiden Matematiğe Işık Kuramlarının Tarihsel Gelişimi*, Ankara: TÜBİTAK (3. Basım)
- Üç Kuruluşluk Opera Sahne 1*, (b.t). Alınma Tarihi, 29.04.2019, www.devtiyatro.gov.tr
- Üç Kuruluşluk Opera Sahne 2*, (b.t). Alınma Tarihi, 29.04.2019, www.devtiyatro.gov.tr
- Üç Kuruluşluk Opera Sahne 3*, (b.t). Alınma Tarihi, 29.04.2019, www.devtiyatro.gov.tr
- Üç Kuruluşluk Opera Sahne 4*, (b.t). Alınma Tarihi, 29.04.2019 www.devtiyatro.gov.tr
- Üç Yanı Açık Sahne*, (b.t). Alınma Tarihi, 21.09.2018,
www.cevirigazetesi.org/tyatro-sahnelerinin-ve-oditoryumlarının-cesitleri-nelerdir/
- Ümit, N. M. (2014). Çadırlardan Saraylara Türk Tiyatrosunun Sahneleri Art-Sanat, *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, Sayı.1, 48-49.
- Von Hildebrand, A. (2016). *Resimde ve Heykelde Biçim Sorunu*, Ankara: Janus Yayıncılık.

Wölfflin, H. (2000). *Sanat Tarihinin Temel Kavramları*, (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yapılarına Göre Sahneler, (b.t). Alınma Tarihi, 26.02.2019,
<http://arsivbelge.com/yaz.php?sc=807>

Yaycıoğlu, M., (2001). Pablo Picasso: Şair, Oyun Yazarı, Sahne ve Kostüm Tasarımcısı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Sayı.41, 95-113.

Yılın Kadını Sahne 1, (b.t). Alınma Tarihi, 29.04.2019, www.devtiyatro.gov.tr

Yılın Kadını Sahne 2, (b.t). Alınma Tarihi, 29.04.2019, www.devtiyatro.gov.t

EKLER

EK 1: DEVLET TİYATROLARI ANKARA EMEKLİ RESİM ATÖLYESİ ŞEFİ BİRSEN SELAHİ RÖPORTAJI

Soru: Öncelikle sizi tanıyalım. Birsen Selahi kimdir? Öncelikle kendinizden bahsedin lütfen.

Cevap: Kıbrıs doğumluyum. İlkokul, ortaokul, liseyi Kıbrıs'ta okudum. Sonra İstanbul'a akademiye gittim. Bedri Rahmi Eyüboğlu atölyesinden mezunum. Yüksek lisans yaparak mezun oldum. 1965-1970 yılları arasında akademide okudum. 1975 yılında tiyatrodan sınava girdim. Sanat sınavını kazanarak baş realizatör olarak çalışmaya başladım.

Soru: Birsen Hanım sanıyorum siz ilk ressamdınız.

Cevap: İlk kadın ressamdım.

Soru: İlk kadın ressamdınız, sanıyorum sahne ressamı, realizatör olarak da kelimeye de birazdan geçeceğiz, başlayan ilk ressamınız herhalde.

Cevap: Realizatör olarak değil de okul bitirmiş olarak. Bizden önce sahne ressamlığı yapan kendini yetiştirmiş büyüklerimiz vardı. Onlardan da çok şey öğrendik.

Soru: Realizasyon nedir? Realizasyon kelimesi neden kullanılıyor? Realizasyon sadece resim atölyesine ait bir tanımlama mıdır? Diğer atölyeler için de kullanılır mı?

Cevap: Realizasyon çok yerde kullanılıyor. Hayatta da kullanılıyor. Realization'dan geliyor, İngilizce bir kelime. Realizasyon uygulamak demektir, verilen bir eskizi, görünen bir şeyi, mesela bu sehpayı da bakarak başka bir malzemeyle dekore edebiliriz. Bir koltuğu başka bir malzemeyle realize edebiliriz. Uygulama, gerçekleştirme anlamına geliyor.

Soru: Tanım olarak sahne dekorunda nerelerde kullanılıyor?

Cevap: Dekoratörün getirdiği eskizi ona sadık kalarak uygulamak, gerçekleştirmek. Fakat bu gerçekleştirme uygulamasında, gelen eskizler çoğu zaman pek de sağlıklı olmuyor. Ressama bırakılıyor. O nedenle ressamın çok bilinçli olması

gerekiyor. Renk konusunda olsun, resim dönemleri konusunda olsun, mağara döneminden günümüze gelinceye kadar olan dönemleri çok iyi bilmek gerekiyor. Çünkü ne kadar iyi bilirse o kadar iyi, realizeyi, sahne ressamlığını o kadar iyi yaparsın. Ona göre yaparsın.

Soru: Sahne ressamlığında resim altyapısı ne kadar önemlidir? Sahne ressamlığında resim bilgisi neden önemlidir? Herhangi bir eğitim almış ya da resim eğitimi almamış birisi de sahne ressamlığı yapabilir mi?

Cevap: Yapamaz, el yordamıyla çıkar ama yanlış çıkar bana göre.

Soru: Sizin döneminizde (1980'lerden itibaren) hangi boya türü kullanılırdı? Fonlara astar ne ile atılırdı?

Cevap: Bizim dönemimizde toz boya kullanılırdı. Fonların astarı boncuk tutkalı (gomalak) kullanılarak eritilmek suretiyle atılırdı. Doğal bir malzeme. Opera, bale, tiyatro'da fonlara astar olarak gomalak ve toz boya kullanılıyordu. Şu anda plastik boya ve vernik kullanılıyor.

Soru: Sahne dekorunda doku önemli midir? Ahşap, metal dokularını sahne ressamları mı yapıyor?

Cevap: Evet sahne üzerinde kullanılacak tüm dekor elemanlarında, yer bezinden döşemesine aksesuarından panosuna doku gerektiren her elemanı biz resmediyoruz. Bir kumaşın üzerine, ahşabın üzerine, sac parçasının üzerine istediğin dokuyu ressam olarak yapabilirsin. Paslanmış metal yapacaksan bakır rengini, kahve tonlarını, yıldızı, sünger ve fırça kullanarak verebilirsin. Sert bir uçla aşınmış izlenimi yaratmak için kazıyarak, paslanmış metal hissi verebilirsin. Örneğin bir keresinde keçe dokusu yaptık bir oyun için. Önce altyapı yapıldı, astar atıldı, keçenin doğal rengi gerçek deniz süngeriyile yapıldı. Sünger dokusuyla üzerine motifleri yapıldı.

Soru: Sahne ressamlığında resim altyapısı neden önemli?

Cevap: Çünkü yaptığın her şeyin temelinde resim var, resim elemanları var. Örneğin ahşap yapacaksan ahşabın rengini dokusunu bileceksin ki ona göre yapacaksın. Yeni bir ahşap mı, eski bir ahşap mı nemlenmiş mi, yıpranmış mı her durumdaki renklerini dokularını bilip ona göre boyaman gerekiyor, ona göre

yapacaksın. Eskimişse gözlemlerine göre yapacaksın, belki gazete kâğıdı yapıştıracaksın, belki talaş kullanacaksın, orada bir yama yapacaksın.

Soru: Eskitme günümüzde çok kullanılıyor. Realizasyon yöntemleri duvar resminden yer boyaması, vb. dekoratif diyebileceğimiz pek çok alana girdi. Bugün kullanılan dekoratif yaklaşımlar yıllardır gerçekleştirme yöntemi olarak kullanılıyor mu?

Cevap: Biz bugünün dekoratif çalışmalarının doğru örneklerini yıllardır dekorlarda uyguluyoruz. Doğru yapmak için resim temeli olmalı ve kişi çok iyi gözlemlemeli, renk bilmeli. Bunlar olmayınca işler ona göre çıkıyor.

Soru: Sahne ressamlığının dekoratif olarak kullanıldığından bahsettik. Bu tür çalışmalara isimler de veriliyor. Biz de sahne ressamlığı yöntemlerini adlandırıyor muyuz? Kullandığımız yöntemlerin isimleri var mı?

Cevap: Tabi kullandığımız yöntemlerin isimleri var. Fileto çekmek gibi, kuru patine gibi. Fileto çekmenin açıklaması nedir peki? Kapı ve pencerelerde ışık- gölgeyi vermek için üste ışık vurulduğu zaman alta van dyke kahvesini çekip sulandırıyor sun. Dekorun rengine uygun kırık renkte ışık koyuyorsun. O, kapıya espas yapıyor. Bütün bunlar gerçekleştirme yöntemleridir. Biz eskiden dekorda çalışan kapı, pencere olmadığı zaman her şeyi resimle boyardık. Eskiden panonun üzerindeki her şey, pencereler birebir resim olarak çalışılırdı. Cam çalışılırdı. Pencerenin, kapının kasaları resim olarak çalışıldıktan sonra, cama sulu beyazla bir fırça darbesi atılır, onun cam olduğu belirlenirdi.

Soru: Dekor geldiğinde ne yaparız? Dekor resim atölyesine, boyahaneye geldiğinde hangi aşamalardan geçer?

Cevap: Dekor bezlemeden bize gelir. Eskize göre astarlanır. Kapıların ahşap dokusu görülecekse şeffaf bir astar atılır. Kapaticı boya atılmaz. Kuruduktan sonra yan yana getirilerek arkası numaralanır. Panoların yerlerinin belirlenmesi için. Ona göre atölyeye dizilir. Eldeki eskize ve makete göre çalışılmaya başlanır. Aksesuarından fonuna kadar, maskına kadar iş bölümü halinde boyanır. Takoz fırça, palet fırça, çizgi fırçası, boyanacak yüzey için hangi fırça gerekiyorsa, o kullanılır.

Soru: Yüzeğe göre fırça dediniz, gerçekleştirme hangi malzeme ve araçlarla uygulanır?

Cevap: Yüzeğe ve yapılacak boyamaya göre fırça kullanılır. Takoz fırça, palet fırça, çizgi fırçası. Doku için fırça ve sünger, zaman zaman talaş kullanırız. Farklı malzemelerle de çalışabiliyoruz. Altta bir doku yapılacaksa ahşap tutkalının içine talaş tozu koyarak, bezi yapıştırıp çekerek, oraya büzülmüşlük hissi vererek doku oluşturabilirsin. Kumaşları fona yapıştırarak rölyef etkisi oluşturabilirsin. Dönem oyunu, örneğin Osmanlı oyunu çalışacaksan kasnak şase gelir. Onun üzerine bez gerilir, mermerşahi türü, onun üzerine tozlama yapılır. Bu çok detaylı bir iştir. Motif büyütülür, çizilir, ruletle veya iğneyle delinir. Onun üzerine, bezin üzerine tozla, pamukla kaydırmadan geçirilir. Motifin etrafına etli bir boyayla filetosu çekilir. O kuruduktan sonra içleri boyanır. Bu bir vitray olur. Her dekordan insan bir şey öğrenir. Örneğin, bir Arnavut kaldırımını yapacaksın, süngerden parçalar kesilir. Yerdeki, Arnavut kaldırımındaki motifler nasıl olur onu gözlemlemek lazım. Önce yer bezi astarlanıyor, üzerine yapacağın motifin genel rengine göre astar atıyorsun. Arnavut kaldırımını çalışacaksan aradan görünen çizgilerin daha koyu olması gerekir. Ona göre koyu bir gri, onu da degrade açıklı koyulu olarak çalışıyorsun ki, daha artistik olsun. Çünkü onu da düşünüyorsun sahne ışığının altında nasıl durur diye. Süngerle, palette renklendirerek süngerleri Arnavut kaldırımını şekliyle yer döşemesine basıyorsun. Sonra hafif bir yağmurlama yaparak Arnavut kaldırımını hayata geçiriyorsun.

Soru: Resim altyapısıyla çalışmak etkileyciliği arttırır mı?

Cevap: Arttırır, sonuçta renk ve form, ressamın gözlemiyle birleştiğinde etkileycilik artar. Bu resim dilidir. Resim tekniğidir. Bu teknik, bu eğitimi almış kişiler tarafından uygulandığında, uygulayıcı kişiler dünyanın neresinde olursa olsun aşağı yukarı aynı dili konuşurlar. Örneğin yurt dışında gerçekleştirme teknikleri fonlara ve yer döşemelerine özel çalışmalar için uygulanıyor. Nasıl uygulanıyor, moda haftası için yer döşemesi hazırlanması gerektiğinde, böyle bir sipariş söz konusu olduğunda ressam defileyi hazırlayan modacıyla konuşuyor, koleksiyonda hangi renkler ağırlıktaysa, hangi tema uygulanacaksa, yer döşemesi ya da fonda o renkler kullanılıyor ki manken üzerinde de o renk kendini göstere. Tiyatro oyunu gibi.

Soru: Biz oyunun sahnede nasıl görüneceğini düşünerek dekoru realize ediyoruz, boyuyoruz. Işık sahnede gerçekleştirme açısından da önemli öyle değil mi?

Cevap: Evet ışık çok önemli. Örneğin biz yabancı yönetmenlerle de çalıştık. Bay Roger Kral Lear'ı yapmıştı ve biz de o oyunda birlikte çalışmıştık. Oyun Büyük Tiyatro'da oynamıştı. Arka arkaya iki tane fon asılmıştı. Bir tanesi Rothko'nun bir resmine benziyordu, çok güzeldi. Diğeri de bir fırtına idi. Kral Lear'ın konusuna uygun olarak. Bir podyum vardı. Sheakespeare'in oyunlarında podyum olur genelde. Bir podyum yapmıştı Bay Roger, verniği yoğun kullanarak elleriyle ahşap podyumun üzerinden akıta akıta doku araştırması yapmıştı. Fırtına için bir fon yayılmıştı. Bay Roger bana dedi ki "Öyle bir fon yapacağız ki, nasıl ki kapkara bulutlar gökyüzünü sarar kaplar, sonra arkasından yağmur gelir. İşte öyle bir fon yapacağız." Sene 1980. Büyük bidonlar dolusu grinin, prusyanın, çivit tonlarını yaptık. Açık griden koyu griye, prusya, çivit rengi, parlament mavi, çok az bir açık mavi. Bay Roger yumuşak bir fon istedi. O kadar yumuşak bir fon olacak ki, yukarıda toplanacak, ucunda zincir olacak, o sahne geldiğinde aşağı bırakılacak fonda görülecek. Biz bu fonu takoz fırçaları boyaların içine batırarak, boyamadan, rengi fona atarak, püskürterek yaptık. Öyle ki boyahane su içinde kaldı. Oyun sahneye kondu, o sahnede fırtına fonunun sırası geldiğinde fonun zinciri bırakıldı. Aşağıya o fonun bir inişi var, zincir yukarıdan fondan önce inince zincirin inerken çıkardığı ses şimşek sesi oldu. Bir ışık, bir ses, o kara bulut, o tufan... Her şey o sahnede çözüldü.

Soru: Peki unutmadığınız başka dekor var mı?

Cevap: "İzler" oyununu da unutmam. Oyunun yönetmeni Bay Shayna idi. Bay Shayna ressam, dekoratör, yazar, heykeltıraş. Oyunun hazırlıklarına başlamak gerektiğinde atölyeye geldi. Asistan olarak benimle çalışmak istedi. Bir liste çıkardı bize. 250 parçalık listeyi üç gün içinde istiyor. Aksesuar olarak 250 kalemlik liste. Üç gün içinde o aksesuarların tümünü buldum. İzler oyununun konusu II. Dünya savaşını içeriyordu. Bay Shayna kendi yaşadıklarından yola çıkarak oyunu yazmış. O dönemde Güzel Sanatlarda okurken savaş sırasında kampta esir düşmüş. Kurtuluş sebebi esir kampında bu tür işleri yapmasıymış ve her şeyi görmüş. Eski el arabalarının içinde otuz kiloya düşmüş insanları nasıl fırınlara götürüp yaktıklarını, oradaki eziyetleri. Oradaki açlık, aşağılama, zulüm. En son Bay Shayna'da ölüme gidecekken Sovyetler

Birliği gelmiş ve hayatta kalanlar kurtulmuşlar. Ama içinde bir acı oluşmuş ve bu oyunu yazmış. Yaşadıklarını yazmış. Oyun çok güzeldi. Adı gibi iz bırakan bir oyun oldu.

Soru: Başka yabancı yönetmenlerle de çalıştınız değil mi?

Cevap: Dekoratör, yönetmen. Çalıştık tabii. Shakespeare'in "Beğendiğiniz Gibi" oyununda bir Fransız yönetmenle çalışmıştık.

Soru: Yabancı yönetmenlerin gelme sebebi festivaller mi?

Cevap: Kültür Antlaşması. Bizden onlara gidilmesi, onlardan da bize gelmesi üzerine bir kültür antlaşmasıyla geldiler.

Soru: "Beğendiğiniz Gibi" nin dekoru nasıldı?

Cevap: Modern bir yorumdu, Shakespeare'in oyunuydu ama modern bir yorumdu. Saray dekoru için simsiyah bir kadife perde düşünülmüştü örneğin. Sahnenin bir tarafında simsiyah ve üç tane yıldızlı varaklı sandalye. Saray bölümü o şekilde yorumlanmıştı. Açık bir alanda geçiyordu. Bu oyunda ışığı da yönetmen kendisi yapmıştı. Nefis bir ışık vardı. Arkada beyaz bir asetattan perde vardı pano gibi. Oraya göğün yansımasını yapmıştı.

Soru: Başka aklınıza gelen, unutmadığınız dekor ya da dekorlar varsa onları da dinlemek isterim.

Cevap: "Üç Kız kardeş" Vasil Koleman'ın ve Bay Roger'in oyunuydu. Kavak ağaçları çalışmıştık orada da. Kavak ağaçları ve yaprakları çalışmıştık. Arkada fon olarak orman çalıştık, önde de espas oluşturmak için kavak ağacının gövdelerini çalışmıştık. Bir de salıncak vardı. Çok bilinçli insanlar ve belirli bir sanatçı üzerinde uzmanlaşabiliyorlar.

Soru: Sahne resmi sahne haricinde nerelerde kullanılır?

Cevap: Film setlerinde kullanılır. Reklamlarda kullanılıyor. Son zamanlarda otellerde hem otellerin dekoratif düzenlemelerinde hem de sahne şovlarında kullanılıyor.

Soru: Sahne resmi uygulamasını yaparken neler göz önünde bulundurulmalıdır? Öncelik nedir?

Cevap: Bizim için öncelikli olan eskizdir ve kendi gözlemlerimizdir. Daima eskizi ve gözlemlerimizi birleştiririz.

Soru: Dekoratörler tasarladıkları her oyunda eskiz ve maket getiriyorlar mı?

Cevap: Benim çalıştığım dönemler boyunca bazı dekoratörler, yaptıkları her oyun için eskiz ve maket getirdiler. Bazıları ise internetten görsel taratarak çıktı aldı, kimileri ise bize ne yapılmasını istediğini anlattı.

Soru: Eskiz ve maket olmadan anlatıma dayalı dekorlarda ne dayanak alındı? Sizlerin (Ressam-Realizatörlerin) mesleki bilgisi mi?

Cevap: Evet, bizim mesleki ve teknik bilgimize dayanılarak, eskiz ve maketin getirilmediği dekorlarda, dekoratör ne istediğini anlatıyor. Biz de ona göre gerçekleştirme yapıyoruz.

Soru: Dekoratörler çoğunlukla eskiz ve maket olmadan mı çalışırlar?

Cevap: Ben ilk olarak Sanat Teknik müdürlüğü döneminde Refik Eren'le çalışmışım. Akademi mezunu idi. Çok iyi bir dekoratördü. Hangi oyunda, hangi rengi kullanacağını çok iyi bilen bir insandı. Mesela "Tarla Kuşuydu Jülyet" isimli oyunda kesinlikle maketsiz, eskizsiz atölyelere girmezdi. Cüneyt Gökçer'in imzasıyla gelirdi maket ve eskizler. Refik Eren dekor boyanırken başında dururdu, son rötuşları o vururdu. Uzun bir süre birkaç istisna haricinde dekoratörler maket ve eskizlerle geldiler atölyelere. Daha sonra bu gereklilik hassasiyet haline geldi. Yani çoğu dekoratör maket ve eskiz getirmesi gerekirken, getirmemeye başladılar.

Soru: Maket ve eskiz gelmediğinde ne oluyor? Maket ve eskizle atölyelere girmek neden önemli?

Cevap: Yönetmen ve dekoratör, oyunun dekoru ile ilgili konuşup bir karara varıyorlar, yönetmen dekoratöre ne istediğini anlatıyor, dekoratör ışıkcıyla da konuşuyor ve tüm bunlara göre bir tasarım yapıyor. Dekoratör, dekorun maketini yapıp, eskizini getirmediğinde dekorda ne yapılacağı havada kalıyor. Makette, dekorda kullanacağı formları, renkleri bütün olarak görmesi mümkünken maket olmadığında bütünü göremiyor. Eskizde detayları görmek mümkünken, eskiz olmadığında anlatıma dayalı çalışılmak zorunda kalınıyor. Teknik bir soruna makette ve eskizde müdahale etmek daha doğru, diğer türlü dekor yapılıyor ama maketi ve eskizi olmadığında teknik

bir problemde bütün dekor değişiyor. Hem maddi hem de boşa harcanan emek açısından büyük bir kayıp oluyor tabi.

Soru: Sahne ressamlığı resim altyapısı gerektiren ayrı bir alan. Resim bilgisi olmadan sahne ressamlığı yapılabilir mi? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Bizde insanlar yetersiz olduklarında kendilerini ayrı bir yere koymak istiyorlar. Refik Eren’i örnek verecek olursak, çok iyi bir dekoratrd, çok iyi renk biliyordu. Refik Eren sahne ressamlığı da yaptı. ‘‘Tarla Kuşuydu Jülyet’’ te hiç unutmam panolar geldi boyadık. Bir yerde kapının üstünde eskimiş, dökülmüş bir bölüm var, onu kendisi çok güzel yapmıştı.

Tarla Kuşuydu Jülyet’in konusunda; Romeo ve Jülyet evleniyorlar ama hiç mutlu olamıyorlar, ikisi de yaşlanıyorlar. Öyle bir oyun, çok kasvetli bir dekor içinde geçer. Van dyke kahverengileri, hk yeşiller, siyahlar öyle renkler kullanılmıştı. O zaman ben daha yeni başlamıştım. Refik Eren geldi beğenmedi, hepsini kapattırıp tekrar boyadı.

Soru: Birsen Hanım vakit ayırıp sorularıma cevap verdiğiniz için çok teşekkür ederim.

EK 2: DEVLET TİYATROLARI İSTANBUL RESİM ATÖLYESİ ŞEFİ ARZU ÖZDEMİR İLE RÖPORTAJ

Soru: Realizasyon nedir?

Realizasyon bir tasarımın olması gereken boyutlarda gerçekleştirilmesi, realiteye dökülmesidir.

Soru: Neden Realizasyon kelimesi kullanılır?

Fransızcadan dilimize geçen bu kelimenin anlamından kaynaklı kullanıldığını düşünüyorum.

Soru: Realizasyon kelimesi sahne dekorunda nerelerde kullanılır?

Cevap: Realizasyon, sahne dekorunun proje olarak tasarımının atölyelere girdiği anda başlar. Dekorun içeriğine göre demirhane, marangozhane, bezleme ve döşeme, butafor, plastik atölyesi, boya ve resim atölyeleri v.b. atölyelerin hangisinde gerekli işlemleri varsa sırasıyla uygulanır ve realiteye dökülür.

Soru: Sahne resminde kullanılan malzemeler nelerdir? Sahne resmi hangi malzeme ve araçlarla uygulanır? Neden?

Cevap: Her atölyenin bu anlamda çeşitli yöntemleri ve aletleri mevcuttur. Resim ve boya atölyesi için örnek verecek olursak, boya çeşitleri (selülozik boyalar, toz boyalar, plastik boyalar, akrilik boyalar, yağlı boyalar, grenli ve dokulu boyalar) fırçalar (kalem fırça, el fırçaları, yağlı boya ve sulu boya fırçaları, palet fırçalar, çizgi fırçaları, takoz fırçalar) doku malzemeleri (süngerler, kumaş parçaları, talaş, alçı tozu, dantel parçaları) spatulalar, toz ipleri, mastar, boya tabancaları, metre, ölçekli cetveller, gönye, tebeşir, kalem, füzen vb. Dekor tasarımı sahne ebadına, gerçek ölçüye uygun halde büyütülerek çalışmaların yapılması için yukarıda örnekleri verilen aletlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Soru: Sahne resminde uygulanan yöntemler nelerdir? Dekor nasıl realize edilir?

Cevap: Sahne resmi yöntemleri yine her atölyeye göre farklılık göstermekle birlikte boya ve resim atölyesinden bahsedecek olursak; dekorun tasarımına uygun halde dönemi yapısı göz önünde bulundurularak yapılan çalışmalarda eskitme, patine,

fileto, degrade, gölgelendirme, kareleme gibi yöntemler kullanılarak realist, ekspresif, sürrealist, barok, minimalist çalışmalar yapılmaktadır.

Soru: Sahne resmi yöntemlerinin isimleri var mıdır? Sahne resmine dair bir terminolojiden bahsedebilir miyiz?

Cevap: Sahne resmi yöntemlerinin isimleri elbette ki vardır. Bilimsel olarak ülkemizde henüz yerine oturtulmamış bir alan olmasından kaynaklı bir maddeleme yapamamaktayım fakat her atölye bu anlamda teknik yöntemler geliştirmiştir. Boya ve resim atölyesi olarak gelen tasarım göz önünde bulundurularak, örneğin manzaralı bir fon çalışması yapılacaksa çalışmanın gerçek ölçüleri göz önünde bulundurarak resmedilecek olan örnek resim karelenerek ölçeklendirilir, yere serilen gerçek ölçülü astarlanmış fon bezi de karelere ayrılarak çizimi yapılır. Daha sonra çalışmanın usulüne uygun eğer renkli bir çalışmaysa renkleri hazırlanır ve resmedilmeye başlanır. Konstrüksiyonu diğer atölyeler tarafından realizesi yapılarak boya ve resim atölyesine gelmiş bir dekorsa, örneğin gelen konstrüksiyon bir ev içiyse dönemi, durumu, ülkesi bütün bunlar tasarımcıya sorularak, araştırılarak realizasyonu yapılır. Bunun için astar boya gerekiyorsa bu işlem yapılır sonrasında ressamlar tarafından realizasyonu gerçeğe uygun halde yapılır. Çok kapsamlı ve çok çeşitli bir terminolojisi var sahne resminin. Bahsi geçen birçok atölye mevcut ve her atölyenin her işe göre ayrı ayrı olmakla birlikte birçok yöntemi vardır.

Soru: Sahne resmi uygulamasında resmin elemanlarını bilmek gerekli midir? Neden?

Cevap: Realizasyon uygulamasında her atölye için olmamakla birlikte bazı atölyelerde bilmek gerektiğini düşünüyorum. Örneğin marangozhane ve demirhane için gelen projeyi okuyabilmesi, malzeme bilgisinin olması, teknik donanıma sahip olması yeterli olabiliyor fakat plastik değer ve estetiğin girdiği kreatif olması gereken bazı atölyelerde resim ve plastik değerlendirmenin yapılmasının gerekli olduğunu düşünüyorum. Butafor atölyesi ve bezleme atölyesi çalışanları estetik anlamda bir bilgi birikimi olması gereken atölyeler çünkü ince işçiliklerin yapıldığı atölyeler. Butafor atölyesinde yapılan çalışmalarda kullanılan malzemeyle birlikte yapılan çalışmanın uyumu ergonomisi, estetiği önemlidir, bunun için anatomi bilgisi, çizim bilgisi gerekmektedir. Plastik atölyesinin yardımıyla da çözülebilir olmasına

karşın çalışanlarının heykel, resim ya da tasarım bilgilerinin donanımına sahip olmasının ortaya çıkan işin uygunluğunu artıracakını düşünmekteyim. Bezleme ve döşeme atölyesi çalışanları için de alan eğitimlerinin yanı sıra resim elamanlarını bilmeleri gerektiğini düşünmekteyim. Çizim yapabilmesi, boyut oluşturabilmesi, renk bilgisinin olması gereklidir. Bu atölyede ki çalışmalar da resim ve boya atölyesi desteğiyle yürütülebilmektedir fakat butafor atölyesinde olduğu gibi bu atölye çalışanlarının da resmin elamanlarını bilmesinin çıkan çalışmanın kreatif yönünü artıracakını düşünmekteyim.

Plastik atölyesinde çalışanlardan heykeltıraşların kesinlikle alanlarıyla ilgili yüksek okullarda konuyla ilgili eğitimlerini almış olmaları gerektiğini düşünmekteyim. Bütün bunların bağlandığı diğer atölyeler den çıkan birçok işin de toplandığı ve çalışmalarının yapıldığı atölye olan resim ve boya atölyesinde çalışan ressamların resim elemanlarını kesinlikle bilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu atölyenin en önemli özelliği sahnede görünen dekora, birçoğunda son kısmı yapması, görünen kısmı oluşturması. Bu yüzden kreatif yönünün yüksek olması gereken bir atölye. Yapılan çalışmalarda perspektif bilgisi, insan anatomisi bilgisi, çizim bilgisi, tarih ve estetik bilgisi, renk bilgisi gerekli olduğu için resim elemanlarını bilmeden çalışmaların yapılabilmesi zordur.

Soru: Sahne resmi resim alt yapısı olmadan, resmin temel unsurları bilinmeden de uygulanabilecek, öğrenilecek bir yöntem midir? Neden?

Cevap: Realizasyon birçok atölye için usta çırak yöntemiyle işlemektedir. Ustalar bilgi ve deneyimlerini çıraklara aktararak realizasyonlarını gerçekleştirmektedirler ve evet bu şekliyle uygulanabilir. Fakat Plastik atölyesi, Resim ve boya atölyesi için resim ve heykel alanında eğitim görülmeli, daha sonrasında atölye içi usta çırak disiplinine dahil olunmalıdır. Bu alanlar için temel unsurları bilmeden atölye çalışmalarını sürdürmek zordur. Renk bilgisi olmadan, çizim bilgisi olmadan, perspektif bilgisi olmadan bir fon çalışması yapılamaz. Resmin temel unsurlarının bilinmesi bu atölye için en önemli unsurdur.

Soru: Sahneye dekor hazırlanırken, dekor atölyeye geldiğinde nasıl bir süreç başlar? Dekor atölyede nasıl hazırlanır?

Cevap: Tasarım atölyelere geldiğinde Dekor tasarımcısı atölye şefleriyle görüşmesini yapar ve tasarımını anlatır bilgi verir. Her atölye kendi realizasyonu için yönteminin ve tekniğinin ayrıntılarını tasarımcısıyla konuşur ve malzemelerini tespit eder. Gerekli malzeme tedarikinden sonra çalışmalar başlar. Bu çalışmalar her tasarım için farklılık gösterir. Atölye şefleri atölye içi düzenlemeyi yapar ve çalışma arkadaşlarıyla tasarım üzerinden teknikleri, malzemeleri ile ilgili neler yapacaklarını tespit ederler ve çalışmalarına başlarlar.

Soru: Sahne resminde, dekor parçalarının boyanmasında neler göz önünde bulundurulmalıdır?

Cevap: Öncelikle tasarım ele alınır, oyunun dönemi, ülkesi, belirleyici renkleri varsa, renklendirilecek yüzeyin malzemesi, cinsi, dokusu öncelikle ele alınır.

Soru: Sahne resminde hız önemli midir?

Cevap: Sahne resminde hız önemlidir. Çünkü oyun prömiyer tarihleri belirlenmiş olur. Bir oyunun ortalama prova dönemi iki ay kadar olur. Tasarım ekibi ve yönetmen görüşmeleri de bu süreçte başlamış olur. Dekor tasarımcısının gerekli görüşmeleri yapması ve tasarım süreci sonrası atölye çalışmaları ile realizasyon aşaması başlar. Bu sürede genellikle kısıtlı bir süre olur. Bu yüzden sahne resmi aşaması sistemli ve hızlı olmak durumundadır.

Soru: Sahne resmi yöntemleri sahne dışında kullanılabilir mi? Nerelerde kullanılır?

Cevap: Sahne resmi yöntemleri sahne dışında mekân düzenlemelerinde kullanılabilir.

Soru: Arzu Hanım vakit ayırıp sorularımızı cevaplandığınız için teşekkür ederiz.

